

Nr 25

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående musik- och dansutbildning m. m., given Stockholms slott den 20 februari 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ingvar Carlsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen fattar principbeslut om en särskild utbildningslinje i musik inom den del av skolväsendet, som hittills benämnts mellanskolan, och av den högre musikutbildningens uppgifter och struktur.

Mellanskolutbildningen i musik föreslås ske på en särskild tvåårig musiklinje. Utbildningen får försökskaraktär och sätts igång tidigast budgetåret 1971/72.

Syftet med musiklinjen är att ge en yrkesmässigt betonad musikalisk utbildning med möjlighet till mer specialiserade studier i musik än vad som f. n. kan erbjudas inom mellanskolan. Musiklinjen skall utformas i huvudsak som en förberedande utbildning för den högre musikutbildningen.

Mellanskolutbildningen föreslås till en början få begränsad omfattning och förläggas till högst fem orter i landet med en årlig intagning av sammanlagt 150—200 elever.

Den högre musikutbildningen föreslås omfatta utbildning av musikpedagoger, musiklärare, kyrkomusiker, orkester- och ensemblemusiker, sångare och korister samt ensembleledare. Vidare ingår specialutbildning i komposition och dirigerering samt solistutbildning. I propositionen tas i huvudsak ställning till utbildningslinjernas allmänna konstruktion och studietid. Bl. a. föreslås att utbildningen av musikpedagoger skall inriktas på undervisning i instrumentalmusik, sång, rytmik och musikteori. Den instrumentalpedagogiska utbildningen skall utformas så att den efter två år ger kompetens för uppgifter på de lägre stadierna inom den frivilliga musikundervisningen. Den tvååriga utbildningen skall kunna byggas på med ytterligare ett års

studier som ger kompetens för instrumentalt sett mer avancerade uppgifter inom den frivilliga musikundervisningen. Vid sidan härav skall finnas möjlighet till instrumentalpedagogisk utbildning, specialiserad på ett instrument, om högst fyra år.

Utbildningen av musiklejare för skolväsendet föreslås ge behörighet för samtliga stadier och skolformer. Både tvåämnes- och ettämnesmusiklejare skall utbildas och den sammanlagda studietiden skall i båda fallen uppgå till högst fyra år. Den praktiska lärarutbildningen omfattar främst det fjärde året och föreslås förlagd till lärarhögskola.

Ämnesutbildningen för ettämnesmusiklejare skall utformas så att den under de tre första åren kan sammanfalla med något alternativ av den treåriga musikpedagogutbildningen.

Utbildningen av kyrkomusiker (organister) skall sammanföras till en enhetlig treårig utbildningslinje. Ovanpå denna utbildning skall kunna läggas i första hand ett års instrumentalpedagogisk utbildning.

Musikerutbildningen föreslås omfatta tre års instrumentalistutbildning vid musikhögskola jämte ett års ensembleskolning.

Samordning skall ske av lärarresurserna mellan universitetens undervisning i musikvetenskap och den högre musikutbildningen.

Reformen av den högre musikutbildningen avses bli genomförd successivt med början budgetåret 1971/72.

Musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö föreslås bli statliga den 1 juli 1971. De tre musikhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö skall ha egna styrelser.

Viss del av utbildningen av musikpedagoger bör efter överenskommelse med vederbörande huvudmän kunna förläggas till Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut.

En särskild organisationskommitté skall tillkallas för det fortsatta planeringsarbetet beträffande den högre musikutbildningen, både vad beträffar utbildnings- och organisationsfrågor. Kommittén skall föreslå en plan för den successiva utbyggnaden av utbildningskapaciteten, som är motiverad bl. a. av det ökade behovet av musiklejare.

I propositionen föreslås vidare att det nuvarande Koreografiska institutets uppgifter övertas av en statlig skola, statens dansskola, som skall inrättas i Stockholm den 1 juli 1970. Dansskolan skall tills vidare bedriva utbildning av koreografer och danspedagoger.

Utbildningen av koreografer skall ha samma allmänna uppläggning som den f. n. har vid Koreografiska institutet. Utbildningen av danspedagoger gäller pedagoger för undervisning i dans av amatörer. Viss utökning föreslås av den del av utbildningen som avser praktik och övningsundervisning.

I propositionen föreslås vidare att dansskolan skall ha en egen styrelse och att det blivande teater- och musikrådet skall vara tillsynsmyndighet.

*Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 20 feb-
ruari 1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG,
ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF,
WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Carlsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor angående *musik- och dansutbildning m. m.* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10 s. 132 och 134—135) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1970/71 beräkna

a) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Utbildningskostnader* ett förslagsanslag av 7 749 000 kr.,

b) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 294 000 kr.,

c) till *Bidrag till vissa musikkonservatorier* ett förslagsanslag av 2 642 000 kr.,

d) till *Statens dansskola* ett förslagsanslag av 1 565 000 kr.

Jag anhåller att nu få anmäla dessa frågor.

INLEDNING

Förslag beträffande musikutbildningen har avgetts av 1965 års musikutbildningskommitté (ledamöter riksdagsmannen Sigurd Lindholm, ordf., professorn Bertil Carlberg, lektorn Bengt-Olof Engström, musikdirektören Harald Göransson, musikkonsulenten Yngve Härén och lektorn Bo Wallner; direktiv se 1966 och 1968 års riksdagsberättelser s. 285 resp. 256) i betänkandena Musikutbildning i Sverige I (SOU 1968: 15) och II (SOU 1968: 49). Det andra betänkandet behandlar i huvudsak tim- och kursplaner för den högre musikutbildningen.

Betänkandena betecknas i det följande I och II. Efter remiss har yttranden över betänkandena avgetts av överbefälhavaren, kammarkollegiet (I), statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket (I), kungl. biblioteket (II), universitetskanslersämbetet — efter hörande av universiteten —, skolöverstyrelsen — efter hörande beträffande betänkande I av samtliga länskolnämnder och beträffande betänkande II av länskolnämnderna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Norrbottens län, vidare av samtliga lärarhögskolor, Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola, Birkagårdens folkhögskola, Lunnevals folkhögskola, Oskarshamns folkhögskola, Folkhögskolan Mellansel (I), Gävleborgs läns folkhögskola, Geijerskolan (I), Kävesta folkhögskola (I), Birka folkhögskola (I), Södra Vätterbygdens folkhögskola (I), Sjöviks folkhögskola (I) och Malungs folkhögskola (I) —, arbetsmarknadsstyrelsen, statens avtalsverk, länsstyrelsen i Hallands län med yttrande från drätselkammaren i Halmstad (I), domkapitlen i Uppsala, Linköping (I), Skara, Strängnäs (I), Västerås (I), Växjö (I), Lund, Göteborg, Karlstad (I), Härnösand (I), Luleå, Visby (I) och Stockholm (I), forskningsbiblioteksrådet (II), Musikaliska akademins styrelse — som bl. a. hört musikhögskolans lärarråd och elevkår samt vissa av akademins kommittéer —, Göteborgs musikkonservatorium, Stiftelsen Malmö musikkonservatorium med yttrande från konservatoriets lärarförening och elevkår, teater- och orkesterrådet — efter hörande av de statsunderstödda yrkesorkestrarna i Stockholm, Göteborg (I), Malmö, Norrköping (I), Hälsingborg (I) och Gävle (I) samt Västerås musiksällskap (I) och Örebro orkesterstiftelse (I) —, Kungl. teatern (II), Stiftelsen Institutet för rikskonserter (II), organisationsnämnden för militärmusiken (I), huvudmannautredningen (I), konsertbyråutredningen, yrkesutbildningsberedningen, kompetensutredningen, läromedelsutredningen (II), pedagogikutredningen, 1968 års musikkommitté (II), Örebro musikpedagogiska institut, Stockholms musikpedagogiska institut, Stockholms borgarskola (I), Svenska diakonsällskapet, dåvarande Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet (I) numera Svenska kommunförbundet (II), Svenska landstingsförbundet, Sveriges Radio AB, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) — med yttranden

från Svenska facklärarförbundet, Svenska folkhögskolans lärarförening (I) och Sveriges lärarförbund (I) samt Försvarsväsendets underbefälsförbund och Svenska underofficersförbundet (I) —, Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) — som hört Lärarnas riksförbund (I) —, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF; II) och Handelsn arbetsgivareorganisation (HAO; I) vilka tre sistnämnda hänvisar till yttranden av Rådet för utbildning av musiker, Svenska musikpedagogförbundens samarbetskommitté — med yttranden från Musiklärarnas riksförening, Riksförbundet Sveriges musikpedagoger, Malmö musikkonservatoriums lärarförening (I) och Svenska sång- och talpedagogförbundet —, Sveriges yngre sångpedagogers förbund, Sveriges förenade studentkårer, dåvarande Svenska pastoratens riksförbund, Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, Sveriges frikyrkoråd, dåvarande Samverkande bildningsförbunden (I) — med yttranden från Studieförbundet Medborgarskolan, Arbetarnas bildningsförbund (ABF) och Tjänstemännens bildningsverksamhet (TBV) —, dåvarande Folkbildningsförbundet (I), nuvarande Folkbildningsförbundet (II), Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys) med yttranden från Svenska musikerförbundet (I) och Svenska danspedagogförbundet (I), Sveriges orkesterföreningars riksförbund, Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar (I), Föreningen Sveriges jazzmusiker (I), Sveriges körförbund, Föreningen Sveriges kammarkorister (I) samt Sveriges pianostämmare- och teknikerförening.

I anslutning till betänkandena har inkommit ett antal yttranden bl. a. från Linköpings stads musikskola, elevkårerna vid musikhögskolan samt vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, lärare i rytmik vid musikhögskolan samt musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, Svenska tonkonstnärsläroverstyrelsen, Sveriges nationalkommitté av Organisation Mondiale pour l'éducation préscolaire, Riksförbundet Talfrämjandet, länskolnämnderna i Kristianstads och Jämtlands län, Stockholms skoldirektion, skolstyrelserna i Kristianstad, Östersund och Visby, Jönköpings stad, Karlskrona stad, Örebro stad och Örebro läns landsting samt Umeå stads kulturnämnd.

Med anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 8 den 28 juni 1968 har kyrkomötet (kskr 1968: 47) avgett utlåtande över bl. a. den av musikutbildningskommittén föreslagna omläggningen av den kyrkomusikaliska utbildningen.

På grundval av statsmakternas beslut (prop. 1968: 129, SU 179 och 201, 2LU 71, rskr 366 och 378) har fastställts ny läroplan för grundskolan, som bl. a. medför en förstärkning av den obligatoriska musikundervisningen.

I statsmakternas beslut angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet (prop. 1968: 140, SU 195, rskr 404) ingick bl. a. att ställningstagandet till frågan om hur en estetisk utbildning, bl. a. i musik, skulle organiseras inom mellanskolan sköts upp i avvaktan på en prövning i ett sammanhang av de förslag som framförts i denna fråga både av yrkesutbildningsberedningen och 1965 års musikutbildningskommitté. Yrkesutbildningsberedningens förslag till sådan utbildning är redovisad i prop. 1968: 140. Skolöverstyrelsen har med anledning av statsmakternas

beslut till Kungl. Maj:t ingett framställningar med förslag dels angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet, dels till reviderad läroplan för fackskolan.

Med anledning av riksdagens beslut angående rikskonserter m. m. (prop. 1968: 45, SU 114, rskr 263) tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1968 särskilda sakkunniga med uppdrag att ytterligare utreda vissa frågor rörande militärmusikkårerna. De sakkunniga, som antagit benämningen 1968 års musikkommitté, avgav den 31 mars 1969 sitt betänkande Regionmusik (SOU 1969: 12). Förslag i frågan kommer att föreläggas årets riksdag (prop. 1970: 1 bil 10 s. 21).

Teater- och orkesterrådet och 1968 års musikkommitté har gemensamt ingett förslag till ensembleskolning av blivande musiker i symfoniorkester och inom regionmusikorganisationen.

Kungl. Maj:t uppdrog den 21 maj 1965 åt den särskilda utredningsman (överintendenten Åke Meyerson), som sedan 1963 haft till uppgift att närmare överväga organisationen av en statlig scenisk utbildning i Stockholm m. m., att i samband därmed även ta upp till behandling frågor angående utbildningen i k o n s t n ä r l i g , s c e n i s k d a n s . Utredningsmannen överlämnade den 29 oktober 1968 betänkandet Statens skolor för scenisk utbildning, 3 (Stencil U 1968: 9).

Förslaget har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av statskontoret, byggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, Musikaliska akademins styrelse, Koreografiska institutet, teater- och orkesterrådet — efter hörande av statens scenskolor —, yrkesutbildningsberedningen, interimsstyrelsen för dramatiska institutet, Svenska kommunförbundet, Kungl. teatern, Malmö stadsteater, Dramatiska teatern, Stiftelsen Kursverksamheten vid Stockholms universitet, Sveriges Radio AB, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) — som hört Svenska facklärarförbundet och som hänvisar till ett gemensamt yttrande från Teatrarnas riksförbund, Svenska musikerförbundet och Svenska teaterförbundet —, Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) — vilka hänvisar till nyssnämnda yttrande från bl. a. Teatrarnas riksförbund —, Folkbildningsförbundet, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys), Stiftelsen Dansmuseet och Kungl. teaterns balettelevskolas föräldraförening. Vidare har synpunkter inkommit från Kulturarbetarnas socialdemokratiska förening i Stockholm, representanter för rytmiklärarna samt från fyra enskilda danskonstnärer.

I fråga om flera av de framförda förslagen fordras inte beslut av riksdagen. För överblickens och sammanhangets skull berörs emellertid även vissa av dessa förslag.

MUSIKUTBILDNING

1 Bakgrund

Huvuddelen av uppgifterna i det följande är hämtade från musikutbildningskommitténs redogörelse för musikundervisningens omfattning och organisation på olika nivåer. För ytterligare detaljer hänvisas till kommitténs första betänkande (SOU 1968: 15) och därutöver bl. a. till gällande läroplaner. En närmare redogörelse för innehåll och organisation av studierna inom olika utbildningslinjer av yrkesutbildningen i musik återfinns under avsnitt 3 i det följande. Kommittén ger också en kortfattad redogörelse för musikundervisningen via skolradio och skol-TV.

1.1 Skolans obligatoriska musikundervisning

Enligt *grundskolans* nya läroplan blir timtilldelningen uttryckt i veckotimmar (vte, vtr) för obligatorisk klassundervisning i musik

i årskurs 1 och 2,	1 vte
i årskurs 3, 4 och 5,	2 vtr
i årskurs 6,	1 vte
i årskurs 7,	2 vtr
i årskurs 9,	1 vte.

Härjämte finns möjlighet till frivillig musikundervisning.

Med Kungl. Maj:ts tillstånd anordnas s. k. musikklasser i Stockholm, Västerås och Norrköping. I dessa klasser förekommer förstärkt musikundervisning och i regel ett reducerat timantal i vissa övriga ämnen. Musikklasserna har inget utvidgat timantal för instrumentalmusik. De kan därför inte enligt kommittén fungera som ett led i en förberedande yrkesutbildning i musik.

Enligt *gymnasiets* läroplan kan ämnet musik förekomma i följande former:
som obligatoriskt valämne samt som frivilligt tillval i klassundervisning, i kombination med teckningsämnet,
som konst- och musikhistoria i storklassundervisning samt
som ämne i estetisk specialisering.
Ämnet har följande timtilldelning.

Årskurs 1. 1 vte musik alternativt teckning samt 1 vte konst- och musikhistoria i humanistisk-samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig tillvalsgrupp.

För elev, som inte läser två nybörjarspråk finns möjlighet att välja till 1 vte estetiska ämnen. De som redan valt musik skall därvid delta i teckning och omvänt.

Årskurs 2. 1 vte musik alternativt teckning samt 1 vte konst- och musikhistoria på humanistisk, samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig linje.

Möjlighet finns till 3 vtr estetisk specialisering i musik genom utbyte av ett modernt språk på humanistisk och samhällsvetenskaplig linje samt på ekonomisk linje, ekonomisk-språklig gren.

Årskurs 3. Möjlighet till estetisk specialisering i samma utsträckning som i åk 2.

I den estetiska specialiseringen sker undervisningen i mindre grupper med särskilt intresserade elever. Ganska långtgående individuella önskemål kan tillgodoses, både för de elever som exempelvis vill förbereda sig för en fortsatt musikalisk yrkesutbildning eller avser att bli lärare samt för dem som endast vill ha musik som hobby.

Estetiska varianter förekommer läsåret 1967/68 vid skolenheter med gymnasium i 38 kommuner.

Ett musikgymnasium finns inrättat i Stockholm fr. o. m. läsåret 1959/60. Undervisningen inriktas på att ge eleverna möjligheter till praktisk musikutövning samt fördjupade musikteoretiska och musikhistoriska insikter. Liksom i musikklasserna saknas utvidgat timantal för instrumentalmusik. Trots den kraftigt utvidgade musikundervisningen avser musikgymnasiet enligt kommitténs uppfattning inte att förbereda eleverna direkt för musikeryrket. Musikämnet får ökad plats i musikgymnasiets timplan dels genom någon utökning av timantalet per vecka, dels genom att teckning gjorts till frivilligt tillvalsämne och att ämnet konst- och musikhistoria tagits bort.

I *fackskolan* kan ämnet musik förekomma som obligatoriskt valämne och som fritt tillval i klassundervisning samt som ämne i estetisk variant.

Ämnet har följande timtilldelning.

Årskurs 1. 2 vtr musik alternativt teckning på social linje. Inom ramen för fritt tillval kan musik på social linje få 3 vtr och på ekonomisk linje 2 vtr.

Årskurs 2. Möjlighet finns till musik inom ramen för fritt tillval på social linje i 2 vtr och på ekonomisk linje i 1—2 vtr.

Efter medgivande av skolöverstyrelsen kan estetisk variant med sammanlagt 8 vtr estetiska specialämnen anordnas i årskurs 2 på social linje. Detta sker genom att 5 vtr tillvalsämnen ersätts av estetiska ämnen samt genom utbyte av kontors-teknik (1 vte) och biologi (2 vtr) alternativt historia (3 vtr) mot estetiska ämnen.

I fackskolans läroplan läggs mycket stor vikt vid sång och spel, dvs. elevens eget aktiva musicerande. Musikläraren i fackskolan har större möjlighet till en elevanpassad och personligt utformad musikundervisning än i någon annan skolform.

Estetisk variant har hittills endast inrättats i Stockholm. Av kursplanen för ämnet musik framgår bl. a. följande.

Kursen i musik vänder sig till de elever som förvärvat grundläggande färdighet på ett instrument. Vissa elever kan ha intresse av att förvärva en breddad grund för fortsatt amatörmusicerande, andra kan överväga en musikalisk yrkesutbildning. Ämnet musik har följaktligen allmänt utbildande prägel men innehåller vissa färdighetsmoment i en begynnande musikalisk utbildning, som den musikintresserade tillägnar sig tidigt. Behovet av en fördjupning i gehoars- och musiklära samt satslära bör uppmärksammas. Det är också nödvändigt att tidigt komma igång med ett biinstrument.

Elevernas ålder och sannolikt även redan förvärvad musikalisk färdighet gör det önskvärt att instrumentalundervisningen och undervisningen i solosång kan ske individuellt och att teoriundervisningen sker i form av grupparbete.

Ensemblespel i större eller mindre grupper är ett betydelsefullt led i utbildningen och bör ordnas antingen på anslagen tid utanför timplanen eller inom ramen för den individualiserade undervisningen.

I skolöverstyrelsens förslag till reviderad läroplan för fackskolan ingår en ny konstruktion av den estetiska varianten på fackskolans sociala linje. Överstyrelsen föreslår att varianten skall göras tvåårig med samma tim- och kursplaner i de estetiska specialämnena som i gymnasiet samt att variant skall införas även på ekonomisk linje.

1.2 Frivillig musikundervisning

1.2.1 Skolans frivilliga musikundervisning

I *grundskolan* finns enligt läroplanen möjlighet till frivillig undervisning i körsång, solosång och instrumentalmusik (inklusive ensemblespel). Undervisningens omfattning beräknas i fråga om körsång efter 1 vte för varje fullt femtiotal deltagande elever vid skolenheten, dock minst 1 vte, samt i fråga om instrumentalmusik och solosång efter 1 vte för varje fullt femtiotal elever på högstadiet vid skolenheten, dock minst 1 vte. Även elever från låg- och mellanstadiet kan få delta i undervisningen. Om denna anordnas på skoltid kan för deltagande elev tiden för annan undervisning få minskas med högst 20 lektioner per läsår, om möjligt fördelad på flera ämnen.

I *gymnasiet* och *fackskolan* finns också i läroplanen upptagen instrumentalmusik (inklusive ensemblespel), solosång och körsång. Det föreskrivs särskilt att undervisningen skall anordnas utanför schematid. Timtilldelningen vid skolenheten är i fråga om instrumentalmusik och solosång 1 vte för varje fullbordat 30-tal elever och i körsång 1 vte för varje påbörjat 50-tal deltagare.

Om undervisningen gäller vidare att den bör samordnas med motsvarande undervisning i andra skolformer i skolenheten. Samordning kan även ske mellan olika skolenheter.

För den läroplansreglerade frivilliga musikundervisningen i dessa skolformer utgår statsbidrag som för undervisning i övrigt.

1.2.2 Annan frivillig musikundervisning

Vid sidan av den frivilliga musikundervisning som anordnas inom det allmänna skolväsendet finns f. n. följande andra former av frivillig undervisning i musik för barn och ungdom, nämligen

kyrkomusikernas fria musikundervisning,

studieförbundens musikcirklar,

kommunal musikskola,

annan av kommunen genom skolstyrelsen anordnad frivillig musikundervisning, privat musikundervisning.

Undervisningen i musikcirkel och i kommunal musikskola är vanligen belagd med mindre elevavgift, medan den privata undervisningen oftast är helt finansierad genom avgifter.

Kyrkomusikernas fria musikundervisning är reglerad i kyrkomusikerstadgan (1950: 375, omtryckt 1958: 369, ändrad senast 1967: 189). Organist är skyldig att i den kyrkomusikaliska delen av sin tjänst fullgöra 5 vtr och kyrkokantor 2 vtr sådan undervisning. Samverkan med andra former av musikundervisning sker i regel inte. Kommittén räknar med att ca 2 270 vtr sådan fri musikundervisning ingick i de tjänster, som fanns den 1 januari 1965.

Studieförbundens verksamhet med *musikcirklar* grundar sig på bestämmelserna i kungörelsen (1963: 463) om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (ändrad senast 1968: 298). För studiecirkel är den nedre åldersgränsen för deltagande i allmänhet 14 år. I musikcirkel får dock upp till hälften av deltagarna vara yngre. Högst hälften av studietiden (generellt minst 20 studietimmar) för musikcirkel får användas för studier i grupper om minst tre deltagare, ledaren inräknad. Sådana studier får dock inte avse musikteori, musikhistoria eller övningar i rytm, gehör och notläsning. Bedrivs musikcirkelverksamhet i form av ensemble eller kör får deltagarantalet överstiga 20.

Den frivilliga musikundervisningen i kommunal regi bedrivs i regel som *kommunal musikskola*. Musikutbildningskommittén uppger att antalet musikskolor läsår 1959/60 var 98 och att detta antal år 1966 ökat till ca 350.

Ur skolöverstyrelsens enkät år 1966 till kommunala musikskolor (291 inkomna svar) hämtar kommittén bl. a. följande uppgifter avseende 1965/66. Elevantalet uppgick till ca 98 300. Kostnaderna för undervisningen år 1965 uppgick till ca 28,4 milj. kr. Mer än 200 av skolorna leddes av kommunens skolstyrelse, de övriga av musiknämnd, kulturnämnd eller på annat sätt. Verksamheten är uppdelad i förberedande undervisning (ett- eller tvåårig), egentlig instrumentalundervisning samt ensembleverksamhet. I den egentliga instrumentalundervisningen dominerar pianot. Antalet elever som spelar orkesterinstrument är förhållandevis stort, inalles uppemot 20 500 elever, varav minst 8 000 spelar violin.

Musikutbildningskommittén framhåller att de estetiska ämnena, däribland musik, intar en viktig plats i *folkhögskolans* undervisning. Under senare år har en allt starkare tendens att utveckla musikundervisningen framträtt. Musikverksamheten kan enligt kommittén uppdelas på allmänna musiklinjer, utvidgad musikundervisning och vanlig musikundervisning. Därjämte anordnas vid Folkliga musikskolan Ingesund i Arvika och inom musiklinjen vid Framnäs folkhögskola yrkesinriktad utbildning av musikpedagoger. Allmänna linjer och utvidgad musikundervisning finns vid Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola jämte Kapellsbergs musikskola, Birkagårdens folkhögskola, Lunnevads folkhögskola, Oskarshamns folkhögskola, Kävesta folkhögskola, folkhögskolan i Mellansel och Gävleborgs läns folkhögskola i Bollnäs. Denna undervisning syftar till att ge eleverna fördjupade musikaliska färdigheter och förbereda dem för vidare musikalisk yrkesutbildning. Musiklinjerna är två- eller treåriga. Elevantalet vid samtliga angivna skolor var läsåret 1967/68 ca 185. För musikundervisningen utgår statsbidrag vid de fyra förstnämnda skolorna beräknat efter högst 4,0 lärartimmar per elev och kursvecka, vid de sistnämnda efter högst 2,8 lärartimmar per elev och kursvecka.

Vid flera andra folkhögskolor, däribland Geijerskolan, Ransäter, Västkustens ungdomsskola, Ljungskile, Väddö och Tollare folkhögskola samt Birka folkhögskola, Ås, läggs stor vikt vid musikverksamhet.

Även utanför folkhögskoleområdet har vissa initiativ tagits för att anordna fortsatt instrumental undervisning för musikbegåvade elever, som lämnat grundskolan, bl. a. för att förbereda dem för inträde till högre musikutbildningsanstalter. Exempel på detta är Kopparbergs läns landstings högre musikskola i Falun och högre musiklinjen vid Eskilstuna musikskola.

1.3 Yrkesutbildning i musik

F. n. finns endast en helt statlig skola för den högre musikutbildningen, nämligen *musikhögskolan i Stockholm*. Bestämmelser angående musikhögskolans uppgifter finns bl. a. intagna i reglementet (1940: 960) för musikhögskolan (omtryckt 1945: 576, senast ändrat 1968: 192). Musikaliska akademien har genom sin styrelse överinseende över musikhögskolan. Skolans uppgift är att meddela konstnärlig utbildning i musik (i s. k. specialklasser) samt anordna utbildning för vissa examina (examensklasser). Den konstnärliga delen av undervisningen omfattar instrumentalämnen, solosång samt komposition och dirigering. Vid examenslinjerna utbildas kyrkomusiker, musiklärare och musikpedagoger, musikledare samt musikdirektörer och musikunderofficerare för militärmusiken. Vidare anordnas utbildning i pianostämning. Närmare redogörelse för de olika utbildningsvägarna lämnas i det följande (3.1—3.7 Nuläge).

För tillträde till utbildningen fordras genomgången grundskola. Genom inträdesprov kontrolleras att de sökande uppfyller de i reglementet ställda kraven på musikalisk begåvning och tillräcklig vokal, instrumental eller musikteoretisk utbildning för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Antalet intagningsplatser är inte centralt fastställt. Kommittén anger att elevantalet höstterminen 1967 var 486, varav 34,2 % var elever i flera klasser samtidigt.

Elev i specialklass kan få intyg som anger under vilken tid undervisning åtnjuts. Solistdiplom kan utfärdas efter särskilt prov.

I kungörelsen (1940: 961) om examina som avläggs vid musikhögskolan eller eljest under inseeende av Musikaliska akademien (omtryckt 1959: 370, senast ändrad 1969: 604) föreskrivs i vilka ämnen elev i olika examensklasser måste avlägga examensprov. Elev har möjlighet att efter tillstyrkan av vederbörande lärare före den slutliga examen genomgå prov i något av sina examensämnen. Examensprov anordnas vid vårterminens slut och proven sker inför särskild nämnd, bestående av minst fem personer. Godkänt betyg sätts efter en femgradig skala. Under tioårsperioden 1957/58—1966/67 uppgår enligt kommitténs beräkningar antalet utexaminerade vid musikhögskolan till 897, varav 349 med högre kyrkomusikaliska examina, 298 med musikleärexamen, 140 med musikpedagogisk examen och 17 med musikledarexamen. Antalet utexaminerade militära musikdirektörer uppgår till 22. Examen i pianostämning har avlagts av 71 elever. Härtill kommer sedan läsåret 1962/63 98 utexaminerade musikunderofficerare.

Musikhögskolan leds av en direktör, en lärarnämnd och ett lärarråd. Lärarpersonalen består av två professurer, en i komposition och en i dirigering, en tjänst som lärare i metodik och praktisk lärarutbildning, en tjänst som lektor i musikhistoria och musikalisk formlära, 23 ordinarie, 22 extra ordinarie och 6 extra lärartjänster samt ett antal timlärare, s. k. biträdande lärare.

Musikkonservatoriet i Göteborg, som startades med Göteborgs orkesterförening som huvudman, leds numera av en särskild styrelse. *Musikkonservatoriet i Malmö* är organiserat som en stiftelse. Undervisning och examination vid musikkonservatorierna anordnas enligt gällande statsbidragsbestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser som gäller vid musikhögskolan. Examination sker i närvaro av censorer utsedda av Musikaliska akademien. Kommittén anger antalet närvarande elever läsåret 1966/67 i Göteborg till 106 och vårterminen 1968 i Malmö till 76. Antalet utexaminerade läsåren 1959/60—1966/67 uppges vid de båda konservatorierna vara sammanlagt 192, varav 83 musiklejare, 59 kyrkomusiker och 50 musikpedagoger.

Kostnaderna för konservatoriernas verksamhet täcks numera helt av statsmedel. Konservatoriernas lärare har löneförmåner motsvarande dem som gäller vid musikhögskolan.

Vid två folkhögskolor bedrivs som tidigare nämnts yrkesutbildning i musik. Vid *Folkliga musikskolan Ingesund* och *Framnäs folkhögskola* anordnas utbildning för musikinstruktörsexamen och instrumentalpedagogisk examen. Skolorna får

statsbidrag för denna del av utbildningen som är beräknat efter högst 8,0 lärartimmar per elev och kursvecka. Det sammanlagda elevantalet i denna utbildning var läsåret 1967/68 75.

Musikledarutredningen föreslog 1962 i sitt betänkande Lärare och handledare för det fria och frivilliga musikbildningsarbetet (SOU 1962: 51), att musikinstruktörsutbildningen delvis skulle omformas, att pedagoglinjerna vid Folkliga musikskolan Ingesund och Framnäs folkhögskola skulle omorganiseras till statsunderstödda treåriga musikinstruktörsskolor samt att ytterligare fyra musikinstruktörsskolor skulle inrättas. Förslaget har inte genomförts.

Vid *Örebro musikpedagogiska institut* bedrivs instrumental- och sångpedagogisk utbildning. Örebro stad och Örebro läns landsting är tillsammans huvudmän för skolan och svarar vardera för 50 % av kostnaderna. Musikaliska akademien har inseende över skolan och utser bl. a. censorer vid examinationen. Institutet hade läsåret 1967/68 33 elever. Under åren 1963—1967 har 27 musikpedagoger utexaminerats.

En relativt omfattande musikpedagogutbildning bedrivs vid musiklinjen och musikpedagogiska institutet vid *Stockholms borgarskola*. Musikutbildningen vid skolan är sedan läsåret 1966/67 ställd under inspektion av Musikaliska akademien. Antalet elever i de olika pedagogklasserna var läsåret 1967/68 68. Antalet utexaminerade sedan 1954 uppgår till 183.

Kurser för utbildning av sång- och instrumentalpedagoger anordnas sedan ett flertal år vid *Stockholms musikpedagogiska institut*, som är en stiftelse. Verksamheten finansieras genom studiecirkelbidrag och kursavgifter samt vissa mindre bidrag från Stockholms stad och staten. Antalet deltagande elever i de läsåret 1965/66 anordnade kurserna var 21.

Den lägre kyrkomusikaliska utbildningen omfattar utbildning för organist- och kantorsexamen samt utbildning av kyrkokantorer. Utbildningen sker vid *statliga sommarkurser* i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå. Kurserna står under inseende av Musikaliska akademien. I 1967 års kurser deltog sammanlagt 104 elever, varav 70 var lärare eller lärarkandidater. Härjämte förekommer förberedande kurser vid seminarier och lärarhögskolor. Särskilda kurser, delvis i form av brevkurser, anordnas för avläggande av pedagogisk examen för kyrkokantorer.

Vid Svenska diakonsällskapets diakonskola (*Sköndalsinstitutet*) anordnas utbildning av kyrkokantorer vid skolans kyrkomusikaliska linje. Till utbildningen utgår bidrag ur kyrkofonden och examination sker inför censorer, som förordnas av Musikaliska akademien. Höstterminen 1968 fanns 20 elever vid institutet. 63 elever har under åren 1960—1967 avlagt kyrkokantorsexamen.

2 Musikutbildningens uppgifter och struktur

2.1 Kommittén

2.1.1 Principiella utgångspunkter

I sitt första betänkande framhåller kommittén att den sett som en av sina främsta uppgifter att fullfölja 1960-talets skolreformer även på musikens område. Kommittén uppehåller sig därför särskilt vid förutsättningarna för att göra musikämnet likvärdigt med övriga ämnen i skolundervisningen. Skolan kan enligt kommittén göra en väsentlig insats för att demokratisera musiken i den meningen att alla från början får tillgång till den, lär sig att uppfatta musiken som en del av sitt dagliga liv och kan utveckla ett varaktigt intresse. Kommittén anser det väsentligt att denna fostran börjar redan på förskolestadiet. Sedan gäller det att bygga vidare på den grund skolan har lagt och i samhället utanför skolan erbjuda en musikverksamhet som tar vara på det musikintresse som byggts upp under skollåren och som tillfredsställer behoven både av lyssnande till musik och av fortsatt eget musicerande. Kommittén betonar i sammanhanget att begreppet musik bör fattas i vid mening, i linje med den allmänna vidgningen av kulturbegreppet.

Kommittén anser det svårt att generellt formulera riktlinjer för ett utvecklingsprogram för musikfostran och musikverksamhet i skola och samhälle. Både sociala och estetiska synpunkter bör enligt kommittén få inverka på ett sådant program. Kunskaper om musik och musikintresse kan förmedlas i mycket växlande yttre former och programmet måste utformas för att nå fram både till enskilda och grupper av individer i olika stadier och situationer. Ett utvecklingsprogram måste också ta hänsyn till vissa individuellt betingade faktorer. Kommittén framhåller det nära samband som råder mellan personligt musikval och den individuella musikaliska begåvningen eller gehöret. Givetvis påverkas även musikvalet av sådana faktorer som smak och attityder samt av den sociala miljön.

Kommittén slår emellertid fast att syftet med ett utvecklingsprogram bör vara att på längre sikt försöka påverka musikvalet bland barn, ungdom och vuxna. Enligt kommitténs mening är det i första hand fråga om att söka utveckla gehöret, dvs. den enskildes förmåga att lyssna till musik på ett alltmer kvalificerat sätt och därmed uppfatta och minnas t. ex. melodiska förlopp. Det är kommitténs bestämda uppfattning att den mest effektiva formen för en sådan gehörsträning är det aktiva musicerandet i ensemble, instrumentalt eller vokalt. Den möjlighet till ett upprepat lyssnande till ett musikstycke som detta innebär är för de flesta människor nödvändigt för att de skall kunna tillgodogöra sig och uppfatta musik, som inte är av speciellt lättillgänglig art.

Kommittén anser att man kan ha anledning att räkna med att en gehörsutveckling är på väg genom det kvantitativt starkt ökade lyssnandet till musik förmedlad genom grammofon och genom radio och TV. Hemmalyssnare med kvalificerade

grammofonanläggningar finns i växande skaror och kan i fråga om musikalisk förmåga snabbt nå samma nivå som amatörmusikerna. Men kommittén tror att också lyssnandet till det mycket stora utbudet populärmusik innebär möjlighet att förvärva gehörsförmögenheter som i sin tur på lång sikt kan medföra en ökad beredskap att uppfatta musikalisk kvalitet.

Det stora utbudet av musik har enligt kommittén sitt starkaste gensvar bland ungdomen. Deras lyssnande torde i fråga om engagemang, intensitet och kvantitet vara större än de vuxnas. Detta tar sig också uttryck i ett ökat intresse för aktivt musicerande. Ungdomens musiklyssnande är nära knutet till instrumentalt tekniskt sett förhållandevis lättillgängliga former av musicerande. Detta har i betydande omfattning gett upphov till ensembler för gehörsspel och improvisation. Kommittén anser att popperioden givit flera beaktansvärda erfarenheter. Det är ungdomen själv som med utgångspunkt i sin egen musikvärld ordnar sitt musicerande vid sidan av vad skola, musikskola eller andra undervisningsformer har att erbjuda. Pop-musicerandet har satt gehörsspelet i högsätet och gjort det på en så elementär nivå att det blivit åtkomligt och fått en långt bredare förankring än den gehörmässigt ojämförligt mycket mer krävande jazzmusiken.

Ett annat mycket starkt bevis på ungdomens intresse för aktivt musicerande är de stora och ständigt växande skaror som söker utbildning i de kommunala musikskolorna. Från en blygsam början har denna frivilliga musikundervisning på 30 år utvecklats till en ungdomsrörelse med mer än 100 000 aktiva medlemmar.

Kommittén framhåller således ungdomens musikintresse som den stora kraftkällan i svenskt musikliv. Detta intresse måste tas till vara och kanaliseras på ett sätt som i största möjliga utsträckning leder till ett aktivt musicerande. Musikintresset måste hållas vid liv genom hela skoltiden. Särskilt erfordras bärkraftiga arbetsformer och kontakter vid den kritiska tidpunkt som de tidigare tonåren utgör. Kommittén har med dessa utgångspunkter funnit det vara av speciellt intresse att behandla musikens situation i skolan, särskilt den obligatoriska skolan, med hänsyn till möjligheterna att främja ett aktivt musicerande. Detta har medfört att kommittén som en av huvudpunkterna i sitt förslag förordar en betydande förstärkning av skolans frivilliga musikundervisning.

Kommittén utgår ifrån att det ökade intresset för musicerande bland ungdomen har sin motsvarighet även bland vuxna. Rekryteringen till det vuxna amatörmusicerandet förväntas öka. Vid en fortsatt utveckling av vuxensektorn har studieförbunden enligt kommittén en betydelsefull uppgift. De kan bl. a. utgöra ett förbindelseled mellan skolans musikverksamhet och den amatörmusikaliska verksamhet som bedrivs i orkesterföreningar o. d.

Den vidgade musikfostran i skolan och i bildningsarbetet, som kommittén förutsätter, medför behov av speciella insatser för att förbättra lärarsituationen. Kommittén framhåller musikläraren-ledaren som nyckelpersonen i all musikverksamhet i skola och samhälle och förordar en särskild satsning på utbildningen för de musikpedagogiska uppgifterna, såväl i fråga om kvantitet som kvalitet.

En av de centrala punkterna i kommitténs förslag rör möjligheterna att förstärka

det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet på musikområdet. Enligt kommittén är musikämnet i detta hänseende illa tillgodosett i jämförelse med andra ämnen. Kommittén framhåller särskilt att de institutioner, som bedriver pedagogisk och psykologisk forskning, endast sporadiskt arbetar med uppgifter som har att göra med musik. Lärarhögskolornas metodiska utvecklingsarbete på musikområdet är kvantitativt obetydligt. Även inom skolöverstyrelsen har verksamheten hittills koncentrerats till enstaka projekt. Ett organ för samarbete och kontakt mellan forskare och musikpedagoger saknas.

Det arbete som pågår på området är således enligt kommitténs mening både osystematiskt och långt ifrån tillräckligt för att åstadkomma en pedagogisk förnyelse av musikundervisning och musikleäro-utbildning. För klassundervisningen i musik, speciellt när det gäller ogallrat elevmaterial, är det enligt kommittén särskilt betydelsefullt att få bättre grepp om på vilket sätt undervisningsinnehåll och arbetssätt kan anpassas till elevernas behov och förmåga.

2.1.2 Förskolan

Förskolan bör enligt kommitténs mening erbjuda tillfällen till olika slag av musikaliska aktiviteter, anpassade till barnens ålder och utvecklingsstadium. Det spontana skapandet bör ägnas särskild uppmärksamhet.

Anknytningen mellan förskola och grundskola har kommittén sett som ett väsentligt problem, som bör uppmärksammas. Förskolans uppgift bör vara att så långt möjligt skapa ett gemensamt utgångsläge i fråga om barnens musikaliska erfarenheter inför övergången till grundskolan. En viss överensstämmelse bör finnas mellan aktivitetsformerna i förskolan och på lågstadiet. Detta förutsätter i sin tur åtgärder för att närma lärarutbildningen för resp. stadier till varann, t. ex. genom att låta auskultationer på olika stadier ingå som ett led i utbildningen. Kommittén föreslår möjligheter till specialisering i musik för förskollärare samt tillfälle till fortbildning i ämnet. Musikrepertoaren såväl för förskolan som inom förskolläro-utbildningen bör breddas.

2.1.3 Det allmänna skolväsendet

Frivillig musikundervisning

Det bör enligt kommitténs uppfattning vara skolans uppgift att svara för all den musikundervisning som riktar sig till barn och ungdom, i varje fall i skolpliktig ålder. Alla former av musicerande bör vara företrädda i skolans musikverksamhet och ha en funktion i skolans gemenskapsliv. Att de estetiska ämnena, däribland musik, i den kommande nya läroplanen för grundskolan görs obligatoriska på högstadiet anser kommittén viktigt och väl motiverat dels från rättvisesynpunkt, dels med hänsyn till dessa ämnens stora betydelse för personlighetsutvecklingen. Samtidigt kan därigenom rekryteringen till kommande yrkesutbildning förstärkas

och breddas. Men den klassvis bedrivna musikundervisningen kräver en komplettering med frivillig undervisning, som ger eleverna tillfälle att delta i en individualiserad musikundervisning som syftar till att utveckla deras färdighet att spela ett instrument eller att sjunga. I andra skolämnena finns, framhåller kommittén, möjlighet till motsvarande individualisering på de vanliga lektionerna i form av enskilda studier inom klassens ram. I musikämnet är enligt kommittén detta i stort sett inte möjligt. Den gruppverksamhet som i viss utsträckning förekommer i den obligatoriska musikundervisningen går mera ut på att ge eleverna en lämpligt avpassad samspeluppgift än på att utveckla den enskilde elevens instrumentala och vokala färdighet. Den lämpliga undervisningsformen för denna färdighetsträning är i de flesta fall individuell och specialiserad handledning, även om metodutvecklingen på vissa instrument kan göra det möjligt med undervisning i mindre grupp.

Kommittén framhåller att flertalet barn redan under mellanstadiet når en sådan musikalisk och allmän mognad att de kan lära sig spela ett instrument. Många gör det redan på lågstadiet. Förutsättningen för att nå ett kvalificerat resultat på ett instrument är att studierna påbörjas så tidigt som möjligt.

Skolan har hittills haft endast begränsade möjligheter att erbjuda frivillig musikundervisning. Först på grundskolans högstadium anvisas medel för särskild undervisning i instrumentalmusik och sång. För elever på grundskolans låg- och mellanstadium svarar kommunerna och studieförbunden för så gott som hela den frivilliga verksamheten. Detta medför enligt kommitténs uppfattning många för musikverksamheten ogynnsamma förhållanden. Verksamheten är organisatoriskt splittrad och mycket ojämnt geografiskt fördelad. På många platser uppstår en ofruktbar konkurrens mellan olika anordnare av frivillig musikundervisning. Olika pedagogiska uppfattningar speglas i alltför hög grad i metodiken och svårigheter uppstår att ge arbetet på en förnyelse av metodik, studiematerial, repertoar etc. karaktären av planmässigt utvecklingsarbete. Samordning med den klassvis bedrivna musikundervisningen förekommer blott sporadiskt. Olika huvudmän, lönesättning och behörighetsvillkor gör det administrativt svårbemästrat att samordna lärartjänster inom de olika verksamhetsformerna.

Skolans frivilliga musikundervisning handhas enligt kommittén i huvudsak av dess egna musiklärare. Kommittén anser att det ur lärarnas synpunkt är riktigt att så sker. Musikläraren kan därigenom få fördjupad kontakt med ett antal elever i en mer individualiserad undervisning. Genom den frivilliga undervisningen skapas underlag för att få fram flera hela lärartjänster. Nackdelarna med systemet är emellertid, framhåller kommittén, att undervisningen binds till de instrumentläraren behärskar, dvs. vanligen piano, orgel, ett stråkinstrument och blockflöjt. Ur den synpunkten är det betydelsefullt att skolan kan anlita särskilda instrumentallärare.

Musikutbildningskommittén sammanfattar sin principiella syn på den frivilliga musikundervisningen och dess betydelse på följande sätt.

1. Den frivilliga musikundervisningen är en viktig del av den samlade musikundervisningen.

2. Den frivilliga musiken bör såsom en del av undervisningen ligga inom skolväsendet.

3. All skolungdom i landet måste ha samma rätt och möjlighet till instrumental och vokal utbildning. Genom en sådan verksamhet kan skolan lämna ett betydelsefullt stöd för den personliga utvecklingen hos all den ungdom som har intresse och fallenhet för musik.

4. Den frivilliga musikundervisningen är en förutsättning för en ensemble-, kör- och orkesterverksamhet, som kan ha en betydelsefull funktion i skolans gemenskapsliv.

5. Skolungdomens aktiva musicerande är grunden för samhällets musikliv, för intresse och musikkultur, och en oundgänglig rekryteringskälla för utbildningen av pedagoger och tonkonstnärer.

På det gymnasiala stadiet är, framhåller kommittén, elevernas intresse för musik mer differentierat och delvis yrkesinriktat. Som framgår av det följande föreslår kommittén att möjlighet till yrkesinriktade musikstudier erbjuds inom fackskolan. Förslag om ytterligare differentiering av gymnasiet bör däremot enligt kommitténs mening avvisas, bl. a. med hänsyn till att musikintresserade gymnasieelever redan inom nuvarande gymnasieorganisation har möjlighet att förbereda en högre musikutbildning, även på det instrumentala och vokala området, genom att utnyttja timtilldelningen för estetisk variant och genom att delta i frivillig undervisning. Förutsättningen är dock att den av kommittén föreslagna samordningen av den frivilliga musikundervisningen kommer till stånd och att därigenom lärarfrågan för specialintresserade elever kan lösas.

Kommittén föreslår att all frivillig undervisning i grundskolan skall ombesörjas av det allmänna skolväsendet. På det gymnasiala stadiet bör skolväsendet svara för viss fortsatt frivillig undervisning samt för yrkesutbildning i musik. Denna verksamhet kan sedan komma att kompletteras med studieförbundens musikcirklar och musikundervisning vid folkhögskola. Musikcirkelverksamheten bör inriktas på ensemblespel, körsång, lyssnande, musikteori etc. och stå öppen för alla kategorier av ungdom från 16 års ålder.

Den statligt och kommunalt bekostade musikundervisningen bör överallt ledas av den kommunala skolstyrelsen. Centralt bör verksamheten läggas under skolöverstyrelsen. Även den kommunalt bekostade frivilliga musikundervisningen bör enligt kommittén vara avgiftsfri för eleven. För ledningen av musikundervisningen i kommunen föreslår kommittén att de nuvarande kommunala musikledarna ersätts med till skolstyrelsen knutna rektorer i musik. I små kommuner föreslås en anknäpning till huvudlärarorganisationen ske genom att en huvudlärare i musik kan förestå den frivilliga musikundervisningen.

Kyrkomusikernas fria musikundervisning utgör enligt kommitténs mening ett värdefullt bidrag till samhällets insatser på det musikpedagogiska området som bör samordnas med övrig musikundervisning i kommunerna. Kommittén anser att i varje kyrkomusikertjänst, för vilken krävs examen med pedagogisk utbildning,

bör ingå undervisningsskyldighet i musik med lägst fem veckotimmar. Musikundervisningen bör inte tillhöra de kyrkomusikaliska åliggandena utan fastställas av skolstyrelsen efter vederbörandes önskemål och de lokala behoven.

Kommittén föreslår följande omfattning av den statsunderstödda frivilliga undervisningen:

Skolform m. m. Deltagande, timantal

Grundskola

åk 2	samtliga elever 1 vte förberedande undervisning per klassavdelning
åk 3	30 % av årskullen 1 vte fortsatt förberedande undervisning gruppstorlek: 6 elever 15 % av resten av årskullen 1 vte egentlig instrumentalundervisning gruppstorlek: 3 elever
åk 4—6	15 % av årskullen 1 vte instrumentalundervisning gruppstorlek: 3 elever körsång enligt nuvarande bestämmelser för högstadiet (beräknat totalt 800 vtr)
åk 7—9	15 % av årskullen 1 vte instrumentalundervisning gruppstorlek: 2 elever körsång enligt nuvarande bestämmelser

**Gymnasium,
fackskola**

	10 % av årskullen 1 vte instrumentalundervisning gruppstorlek: 1½ elev körsång enligt nuvarande bestämmelser
--	---

För samtliga stadier och skolformer anser kommittén att undervisningen schematekniskt bör läggas så att den kan äga rum under skoltid genom att eleverna får ersätta lektion i annat ämne med musikundervisning.

Musikfackskola

I motiveringarna till sitt förslag till yrkesutbildning i musik på det gymnasiala stadiet framhåller kommittén att behovet av en sådan utbildning är väl doku-

menterat. Ytterst få elever kan klara inträdesproven till musikhögskola omedelbart efter grundskolan. De är därför hänvisade till de möjligheter till kompletterande utbildning som erbjuds genom bl. a. folkhögskolor eller på privat väg. Detta finner kommittén otillfredsställande. Med tanke på att ca 80 % av en årskull elever i början av 1970-talet beräknas fortsätta direkt från grundskolan till det gymnasiala stadiet är det enligt kommittén angeläget att erbjuda en musikalisk för- eller yrkesutbildning på detta stadium. Då en musikutbildning på denna nivå dessutom har ett omfattande innehåll med fördelning på många delämnena är det enligt kommitténs uppfattning, liksom då det gäller t. ex. ekonomisk utbildning, motiverat att inrätta en särskild linje för musik i fackskolan.

Den föreslagna musiklinjen benämns musikfackskola.

Som allmän utgångspunkt anför kommittén att musikfackskolan bör erbjuda varje elev möjlighet till utbildning, som är avpassad och tillrättagad efter elevens egna önskemål och förutsättningar med hänsyn tagen till samhällets behov. Av utbildningen bör krävas att den dels snabbt leder till yrkesverksamhet, dels utgör grund för vidare utbildning.

Kommittén anser att vissa generella förutsättningar bör vara uppfyllda för att musikfackskolan skall kunna hävda sig som en alternativ studieväg inom den kommande enhetliga gymnasieskolan. I utbildningen bör ingå ett tillräckligt omfattande inslag av allmänna obligatoriska ämnen för att tillgodose elevernas allmänbildningsbehov samt deras önskemål att både kunna byta utbildningslinje och få tillträde till postgymnasiala studier. Kommittén delar yrkesutbildningsberedningens uppfattning att så långt möjligt försöka göra första årskursen i gymnasieskolan sammanhållen. Musikutbildningen bör därför organiseras i etapper med stegvis specialisering. Även om kommittén vid konstruktionen av musikfackskolan tagit hänsyn till att musikstudier måste påbörjas i tidig ålder bör möjlighet finnas även i sådan utbildning att uppskjuta det definitiva valet av yrke. Först i sitt slutskede bör därför utbildningen vara klart inriktad mot bestämda yrken och funktioner på den musikaliska arbetsmarknaden. Det är vidare kommitténs mening att målinriktningen och det yrkesinriktade inslaget i studiekurserna kommer att få särskild betydelse för att ge musikfackskolan dess konkurrenskraft.

Det genomgående syftet med utbildningen i musikfackskolan är enligt kommitténs förslag att ge pedagogisk skolning. Denna påbörjas redan i årskurs 1. I denna årskurs sker även enligt förslaget en indelning på linjer, nämligen en allmän linje (A), en kyrkomusikalisk linje (K), en linje för militär- och underhållningsmusiker (M) samt en linje för pianotekniker (P). Utbildningsgången beskrivs närmare i det följande (3.1.2, 3.2.2, 3.3.2, 3.4.2 och 3.7.2).

För de två första årskurserna eller förutbildningsåren har kommittén utgått från fackskolans ekonomiska linje vid konstruktion av timplanen. Ekonomiämnena har ersatts av musikämnena, vilket innebär ett veckotimtal av 23 vtr i årskurs 1 och 25 vtr i årskurs 2 för dessa ämnen. En viss förändring föreslås bland de allmänna ämnena, bl. a. att engelska byts ut mot tyska.

Utöver de två studieår, som motsvarar fackskolan, föreslår kommittén ett tredje

år som avslutas med examen. Timplanen för det tredje året upptar inga allmänna ämnen. Av praktiska och pedagogiska skäl anses det avslutande studieåret böra sammanhållas med den tidigare utbildningen.

Kommittén framhåller att den i sitt kursplanearbete behandlat undervisningen vid musikfackskolan med särskild omsorg och utförlighet. I musikfackskolan läggs grunden för de studier som sedan breddas och fördjupas på högskolenivån. Kommittén anser att det bör råda en nära överensstämmelse mellan studiemål och anvisningar på de båda stadierna, endast med den olikheten att kraven och nivåerna skiljer sig.

Vid utformningen av utbildningen har kommittén utgått ifrån den förutbildning som bör kunna tillgodoses av den obligatoriska skolan.

För tillträde till musikfackskola bör enligt kommitténs förslag krävas inträdesprov i gehör och instrumental/vokal färdighet. Kommitténs förslag att bygga ut och förbättra den frivilliga musikundervisningen på grundskolenivå är en förutsättning för att eleverna skall kunna uppfylla de speciella behörighetskraven för fackskolestudierna.

Uppbyggnaden av musikfackskoleorganisationen bör enligt kommittén ske successivt och påbörjas som försöksverksamhet. Av avgörande betydelse är att försöksverksamheten får en central och ytterst omsorgsfull planering och uppföljning. Uppbyggnaden bör börja på de orter där förutsättningar redan finns, bl. a. genom en väl uppbyggd musikskoleverksamhet och god tillgång på lärare. I sitt förslag till lokalisering upptar kommittén 25 musikfackskolor, varav två i centrala Stockholm och en vid Stora Sköndal samt de övriga i Eskilstuna, Norrköping, Linköping-Lunnevad, Jönköping, Växjö, Visby, Oskarshamn, Lund, Hälsingborg, Malmö, Göteborg, Borås, Örebro, Ingesund, Västerås, Falun, Gävle, Östersund, Sundsvall, Mellansel, Umeå och Framnäs. Förslaget innebär att kyrkomusiklinjen vid Stora Sköndal, Folkliga musikskolan Ingesund, Kopparbergs läns högre musikskola i Falun, musiklinjen vid Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut ombildas till musikfackskolor. Folkhögskolorna i Lunnevad, Oskarshamn och Mellansel föreslås få musikfackskolelinjer. För samtliga skolor anges upptagningsområden utom för Ingesund som föreslås få riksrekrytering. Stockholms borgarskolas musiklinje och Stockholms musikpedagogiska institut förutsätts anpassa sin verksamhet till den nya musikutbildningens organisation och innehåll.

Beträffande de folkhögskolor med utvidgad musikundervisning som ligger utanför den föreslagna musikfackskoleorganisationen framhåller kommittén att dessa lämpligen bör fortsätta denna undervisning utan direkt inriktning på musikalisk yrkesutbildning. Inget hinder föreligger enligt kommitténs mening att ytterligare någon folkhögskola får tillstånd till sådan utvidgad musikundervisning.

2.1.4 Högre musikutbildning

Enligt kommitténs mening kommer kraven på en effektiv och funktionsduglig högre musikutbildning att ställas allt högre. Förutom utvecklingen på skolområdet

erinrar kommittén i detta sammanhang om rikskonsertverksamhetens utveckling och radions omfattande musikproduktion. Vidare ökar de konstnärligt-tekniska ambitionerna i samband med de snabba förändringarna inom vår tids tonkonst.

Kommittén har i sin planering av den högre musikutbildningen utgått från följande allmänna grundsatser:

1. Den musikaliska yrkesutbildningen skall relateras till musiklivets och tonkonstens utveckling. Med öppenhet och rörlighet skall denna utveckling följas såväl i repertoar som i musikpedagogisk forskning och utvecklingsarbete.

2. Det musikpedagogiska arbetet skall främja en effektivisering av undervisningen och ge material till framställning av nya läromedel.

3. Undervisningen skall präglas av en dynamisk växelverkan mellan praktik och teori.

4. Undervisningen skall samtidigt som den ger en grundutbildning tillvarata varje elevs speciella begåvning och intressen.

5. Undervisningen skall göra eleven medveten om målsättningen i det framtida arbetet och ge insikter om musikens möjligheter i samhället.

Kommittén har genom sina förslag velat skapa en kontinuerlig utbildningsgång i musik genom den obligatoriska skolan över musikutbildning på det gymnasiala stadiet till den högre musikutbildningen på eftergymnasial nivå. Musikutbildningen i landet skulle därmed i stort kunna bli likställd med annan yrkesutbildning, som avslutas med studier vid högskola. Den högre musikutbildningen är sålunda i kommitténs förslag utformad så att den förutsätter genomgång av två- eller treårigt gymnasialt stadium. Möjlighet till dispens från detta generella behörighetsvillkor måste enligt kommitténs mening finnas. För tillträde till den högre musikutbildningen måste därjämte enligt kommittén uppställas speciella behörighetsvillkor. Inträdesprov till de olika utbildningslinjerna bör enligt förslaget anordnas i den omfattning som närmare framgår av det följande (3).

Liksom f. n. kommer den högre musikutbildningens uppgifter att bli omfattande för att kunna täcka musiklivets många olika utbildningsbehov. Den uppgift som stått i centrum för kommitténs intresse gäller utbildningen av lärare och ledare för undervisning och annat bildningsarbete i musik. Kraven på denna utbildning är enligt kommittén många och stora. Utbildningen måste ge förmåga att leda musikalisk verksamhet i såväl skolklass som vuxenensemble. Framför allt bör gehörsutbildningen utformas så att den ger tillräcklig säkerhet för att leda samsång och samspel, inte minst vid improvisation eller musicerande efter gehör. De blivande lärarna och ledarna bör genom sin utbildning få erfarenheter av alla former av musik och musicerande. Utbildningstiden bör skapa en positiv attityd till musiklivets olika yttringar. Detta betraktar kommittén som en väsentlig förutsättning för att kunna följa med i de snabba förändringar som sker på det musikaliska området. Utbildningen bör också ge tillfälle till sådan specialisering som kan bidra till att utveckla ett särskilt intresseområde och ge individuell prägel åt den enskilde lärarens kunnande.

Kommittén anser att den brist vi har i dag på musklärare är särskilt allvarlig och att den största satsningen bör ske på lärarutbildningen. Möjligheterna till kapacitetsökningar för annan musikutbildning är enligt kommitténs uppfattning helt beroende av att lärarfrågan löses. Den utbildningsorganisation, som kommittén föreslår, är konstruerad i avsikt att tillförsäkra musikrådet en jämn och tillräckligt omfattande lärarförsörjning. Den bör samtidigt snabbt kunna ställas om med hänsyn till förändringar på behovssidan. I likhet med vad som gäller annan lärarutbildning utgår kommittén från att musklärarutbildningen inte kan dimensioneras så snävt att den enbart täcker skolväsendets (inklusive den frivilliga musikundervisningens) och studiecirkelnas behov. Radio-TV, film, bibliotek, musikadministration etc. behöver också personal med sådan utbildning. Över huvud taget har, framhåller kommittén, dess förslag om de olika utbildningsvägarna gjorts upp med hänsyn till en ökad rörlighet inom musikområdet, inte minst på lärarsidan.

Kommittén framhåller behovet av genomgripande förändringar inom den nuvarande högre musikutbildningen och av att studietiderna förkortas.

Antalet examenslinjer är f. n. ganska stort. En stor del av kursstoffet och utbildningsinnehållet är gemensamt för flera av dessa linjer. Eleverna kan därför genom att fortsätta någon tid efter sin första examen avlägga flera examina. Gällande studieordning och system för bedömning av studieprestationer medför enligt kommittén avsevärda nackdelar i form av långa studietider, betygsjakt och bristande individuell anpassning av studierna. Eleverna försöker nu nå maximala prestationer i samtliga examensämnen och vill därför i regel utnyttja hela den medgivna studietiden i varje ämne — i många fall begärs även s. k. tilläggsterminer.

Kommitténs förslag rörande utbildningen på högskolenivå innebär att examenslinjerna begränsas till tre, musklärarlinje, musikpedagoglinje och kyrkomusikerlinje. Musklärarlinjen skall avse utbildning av lärare av två kategorier, dels s. k. ettämnesmusklärare för undervisning enbart i ämnet musik, dels tvåämnesmusklärare för undervisning i musik i kombination med annat ämne. Musikpedagogutbildningen föreslås ske dels på allmänna pedagoglinjer, dels på särskilda linjer för utbildning av pedagoger i musikteori och rytmik. Kommittén har haft som utgångspunkt att var och en av ett begränsat antal examina bör ge så bred behörighet som möjligt för det musikaliska arbetsfältet. Detta har enligt kommittén inte behövt hindra att utbildningen målinriktas klarare än vad som nu är fallet.

Kommittén föreslår vidare att den normala genomströmningstiden för elever vid musikhögskola bör bli 4 år. Vissa avvikelser bör kunna förekomma från denna normalstudietid och vissa särskilt angivna möjligheter bör finnas till fortsatta studier.

Beträffande studiernas organisation krävs enligt kommittén en nyordning som innebär att de studerande på examenslinje dels får en tillfredsställande grundutbildning, dels får möjlighet till specialisering med hänsyn till förutsättningar och intresseinriktning. Kommittén föreslår att utbildningen indelas i grundkurser och tillvalskurser. Grundkurserna föreslås så långt det är möjligt vara enhetligt utfor-

made vid olika skolor och inom olika utbildningslinjer. Därigenom möjliggörs en samordning av utbildningen i vissa basämnena, framför allt på examenslinjerna. Tillvalssystemet omfattar både obligatoriska och frivilliga val. Tillvalskurser kan bestå såväl av överkurser i redan studerade ämnen som kurser utanför grundkursernas ram. Enligt de föreslagna principerna för tillval bör elev vid examenslinje ha två obligatoriska tillval, varav ett kan vara överkurs, samt högst tre frivilliga val. Det obligatoriska valet får endast göras inom ett begränsat antal kurser för varje examenslinje. För studerande som inte tillhör examenslinje föreslås endast frivilliga tillvalskurser.

Kommittén framhåller att förslaget till utformning av grundkurserna ger uttryck för kommitténs uppfattning att utbildningen inte bara bör ge musikalisk fackkunskap utan också pedagogisk förmåga. Därmed avser kommittén lämplighet inte bara för regelrätt undervisning utan även t. ex. för informationsverksamhet om musik samt ledning och instruktion inom amatörmusikverksamhet. Ett blockämne med instrumental- (vokal-) och allmänpedagogisk utbildning ingår därför i samtliga av kommittén föreslagna examenslinjer på musikhögskolenivå. Viss pedagogisk utbildning och information bör även ges elever i instrumentalist- och solosångklass eller i annan konstnärlig utbildning. Bakgrunden till detta förslag är bl. a. en undersökning som kommittén gjort beträffande omfattningen av den pedagogiska verksamheten som utövas av musiker i både civila och militära orkestrar. Orkestermusikerna, särskilt utanför de större städerna, har enligt vad kommittén funnit en mycket viktig funktion som lärare i frivillig musikundervisning på olika nivåer. Kommittén anser att orkestermusikernas utbildning och tjänstgöringsförhållanden bör utformas så att de fortfarande skall kunna nyttiggöras i regelbunden pedagogisk verksamhet. Behovet av instrumentallärare kan under överskådlig framtid inte täckas av speciallärare.

Kommittén påpekar vidare beträffande förslaget till grundkurser att de s. k. praktiskt musicerande ämnenas antal kunnat något reduceras samtidigt som valmöjligheterna i fråga om dessa ämnen väsentligt vidgats. Kommittén anser detta vara av väsentlig betydelse, bl. a. genom att det möjliggör fördjupade studier i det valda ämnet.

Som en ytterligare åtgärd för att förbättra studieordningen föreslår kommittén en förändring av examinations- och betygssystemet vid examenslinjerna. Det nuvarande examinationssystemet med samlad redovisning vid slutet av studietiden i varje ämne bör ersättas med ett system som så långt som möjligt bygger på deltentamina. Inom vissa ämnen är en sådan princip enkel att tillämpa och tillämpas i allmänhet redan nu, medan den är svårare att genomföra i de instrumentala ämnena, där slutbetyget bör relateras till den sista fasen i utbildningen. En fortlöpande kontroll är emellertid enligt kommittén av största betydelse, inte minst av det skälet att utbildningen i varje ämne så tidigt som möjligt bör inriktas på en bestämd betygsnivå och avslutas när denna är nådd.

Kommittén föreslår därjämte ett nytt poängberäkningssystem för redovisning av elevernas studieresultat. Sammanlagda poängsumman för ett läsår är enligt förslaget

40. Den sammanlagda poängsumman för den totala studietiden fördelas på de olika i timplanen upptagna ämnena i form av grundpoäng, som anger godkänd prestation i ämnet och som därjämte är vägt med hänsyn till den genomsnittliga studietiden i varje ämne och ämnets betydelse i totalutbildningen. Kommittén anser det vidare vara av intresse både för elever och avnämare att genom betyget få ett mått på prestationens kvalitet. Grundpoängen för ett ämne skall därför kunna höjas med högst 50 % vid maximal prestation. Kommittén framhåller att denna regel för ett ämne av huvudämneskaraktär med normal betygspoäng medger en fingradering av bedömningen efter en tiogradig skala. Vidare anser kommittén att systemet inte skall vara så konstruerat att det uppmuntrar eleverna till en poängjakt i alla ämnen utan i stället leder till en mer intressestyrd fördjupning. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att poängvärdet för tillvalskurs, antingen det gäller överkurs i redan studerat ämne eller annan tillvalskurs, sätts lika för alla kurser. De obligatoriska tillvalen är inräknade i den sammanlagda poängsumman medan de frivilliga tillvalen ger poäng därutöver.

De föreslagna kursplanerna bör enligt kommittén bilda underlag för en försöksverksamhet som bör sättas i gång med det snaraste. Kursplanerna bör ha riksgiltighet för att garantera att eleverna får en likvärdig utbildning var de än studerar. Kursfordringarna måste vara klart definierade för att de avsedda studietiderna skall kunna hållas. Denna likformighet utesluter enligt kommitténs mening inte möjligheten för de olika musikhögskolorna att skapa sin egen konstnärliga profil.

2.2 Remissyttranden¹

2.2.1 Allmänna synpunkter

I flertalet remissyttranden över kommitténs första betänkande hänvisas till det omfattande utredningsarbete som sedan lång tid lagts ner på musikutbildningen. Det framhålls att kommittén både lyckats sammanfatta och konkretisera detta arbete och att föra det vidare. Kommitténs strävan att foga in musiken i ett vidgat kulturbegrepp och den positiva inställningen till olika musikytringar, som följer därav, anses vara av stort värde i diskussionen om musikutbildningen och kunna bidra till större öppenhet och bredd i utbildningsprogrammet. Man anser det riktigt att kommittén i sitt arbete lagt musikundervisningen i skolan som grund och därvid eftersträvat både att allmänt bredda musiklivet och att skapa en rekryteringsbas för yrkesutbildningen. Den föreslagna kontinuiteten i utbildningen med början på förskolestadiet och med obruten fortsättning upp till högskolenivå anses vara en av betänkandets stora förtjänster. En del av den mer generella kritik, som riktas mot förslaget, går ut på att kommittén ägnat sig mera åt att bredda basen inom den föreslagna utbildningspyramiden och mindre åt sin egentliga uppgift, dvs. den

¹ Under 2.2.3, Frivillig musikundervisning redovisas även uttalande av 1968 års kyrkomöte (kskr 1968: 47).

högre musikutbildningens innehåll och omfattning. Man accepterar att kommittén prioriterat lärarsidan i musikutbildningen men anser samtidigt att detta lett till en överbetoning av de pedagogiska uppgifterna och det pedagogiska inslaget i all musikutbildning. Den nuvarande bristen på lärare och pedagoger på alla stadier av musikundervisning anses ytterst besvärande. Man befarar att bristsituationen kommer att ytterligare accentueras genom kommitténs olika förslag. Ett stort antal remissinstanser anser att de av kommittén föreslagna åtgärderna för att komma till rätta med lärarbristen medför dels uppenbar risk för en överdimensionering av utbildningen, dels en utbildningskvalitet som kan ifrågasättas.

De förslag som läggs fram i kommitténs betänkande II med tim- och kursplaner för musikutbildningen på olika stadier ger enligt remissmyndigheternas uppfattning bättre möjlighet att bedöma innebörden av grundtankarna i kommitténs förslag. I princip kvarstår såväl den positiva bedömningen av utredningens förslag som de kritiska synpunkter som tidigare förts fram. Det konstateras att kursplanearbetet i vissa delar gett ett mycket kvalificerat resultat, t. ex. beträffande gehörs- och satsläreundervisningen, men i andra delar är uttryck för en traditionell syn på utbildningen.

Musikaliska akademien anser att kommittén i överensstämmelse med sina direktiv borde ha granskat innehållet i utbildningen på högskolestadiet och sökt bedöma vår utbildningsstandard, helst i jämförelse med utländsk musikutbildning. Både *Musikaliska akademien* och *teater- och orkesterrådet, musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, konsertbyråutredningen, 1968 års musikkommitté, Rådet för utbildning av musiker* och *Sveriges Radio* anser att förslaget är bristfälligt i vad avser utbildningen av utövande musiker och att den högre solistutbildningen och annan specialutbildning inte är tillräckligt utförligt behandlad.

Teater- och orkesterrådet anser att det vore motiverat att närmare studera musikutbildningens och den musikaliska yrkesverksamhetens inbördes relationer för att kunna göra en bedömning av vilka medel som är lämpligast för att påverka vårt lands musikutveckling. Måhända skulle enligt rådet en utbildning, som tar betydligt större hänsyn till varje elevs önskemål och förutsättningar, kunna ge musiklivet möjlighet att utvecklas mot större flexibilitet och mångfald, även om det skulle medföra kontinuerliga förändringar i musikundervisningens och musikutbudets yttre former.

Institutet för rikskonserter framhåller att ett levande samband mellan undervisningssituationen i dess bredaste mening och den marknad och yrkesmiljö, dit studierna syftar, måste finnas. Institutet erinrar om den mycket snabba utveckling som sker på det musikaliska arbetsfältet såväl från kompositions- och instrumentalkonsteknisk synpunkt som socialt, dvs. i fråga om formerna för musikutbudet, musikmiljön. Detta kräver kompletteringar av de traditionella utbildningsformerna. Kommittén anses endast delvis ha lyckats förmedla denna grundsyn i sitt förslag till reform av utbildningen. Institutet finner t. ex. att anknytningen till den nya musiken är väl beaktad inom de teoretiska facken. *Rådet för utbildning av musiker* instäm-

mer och ifrågasätter om inte den nya musikens krav borde på ett starkare sätt komma till synes också inom den instrumentala och den vokala delen av utbildningen. Huruvida inriktningen av utbildningen mot den nya musiken skall göras endast på högskolenivå eller förberedas redan på fackskolenivå anses vara svårt att bedöma. Praktisk och teoretisk information om modern spelpraxis bör i vart fall ges så tidigt som möjligt.

Folkbildningsförbundet anser inte att nyorienteringen av kursplanerna mot en fördomsfriare syn på musikbegreppet och de musikaliska uttrycksmedlen är helt konsekvent genomförd.

Enligt *Sveriges Radio* har kommitténs förslag till kursplaner inte genomgående påverkats av den nutidsmedvetna grundsyn som kommittén velat företräda.

Det stora behovet för musikutbildning på alla nivåer av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete framhålls av en enhällig remissopinion.

2.2.2 Förskolan

I många yttranden finner man det värdefullt att kommittén ägnat uppmärksamhet åt förskolan. I likhet med *skolöverstyrelsen* är det många remissinstanser, däribland *Musikaliska akademien*, *universitetskanslersämbetet*, *teater- och orkesterrådet*, *Malmö musikkonservatorium*, *Örebro musikpedagogiska institut* samt *TCO* m. fl. fackliga organisationer, som tar upp kommitténs synpunkter på kontinuiteten mellan förskoleverksamhet och lågstadieundervisningen. *Yrkesutbildningsberedningen* betonar betydelsen av att över huvud taget förstärka det estetiska inslaget i förskoleundervisningen.

Universitetskanslersämbetet, *skolöverstyrelsen*, *teater- och orkesterrådet*, *Svenska landstingsförbundet*, *TCO*, *Svenska fackläraryrkesförbundet* och *Sveriges lärarförbund* har invändningar mot att skärpa kraven på musikalisk färdighet för tillträde till förskolläroutbildning. Specialisering på musik bör enligt universitetskanslersämbetet hellre ske genom tillval inom utbildningen.

Örebro musikpedagogiska institut anser att den kommunala musikskolan bör bereda även 6-åringar i förskolan tillfälle till förberedande musikundervisning.

Enligt *TCO* bör det material som kommittén framlagt bli av betydelse för den nyligen tillsatta utredningen om den framtida barnstugeverksamheten.

2.2.3 Det allmänna skolväsendet

Frivillig musikundervisning

Teater- och orkesterrådet framför uppfattningen att man i skolan inte endast bör koncentrera sig på det aktiva musicerandet bland barn och skolungdom utan också söka utveckla lyssnandet för att därigenom undvika att musiken blir ett intresse endast för en viss kategori av specialbegåvningar.

Remissinstanserna är genomgående överens med kommittén om behovet av ökad samordning mellan olika former av frivillig musikundervisning. Remissopinionen är emellertid inte lika enhällig beträffande kommitténs förslag att låta grundskolan överta så gott som hela ansvaret för denna undervisning.

Skolöverstyrelsen är av den bestämda uppfattningen att den nuvarande splittningen av den frivilliga musikundervisningen på ett stort antal olika anordnare behöver ersättas med en så långt möjligt enhetlig organisation. Förutom uppenbara organisatoriska olägenheter innebär nuvarande förhållanden orationell hushållning med allmänna medel och personella resurser. Skolöverstyrelsen anser det särskilt allvarligt att resultatet blivit en mycket ojämn geografisk fördelning av undervisningen, vilket utgör ett hinder för att förverkliga en av kommitténs grundtankar, nämligen att all ungdom i landet skall ha samma rätt och möjlighet till vokal och instrumental utbildning.

Skolöverstyrelsen saknar emellertid närmare anvisningar från kommittén hur den önskvärda samordningen kan genomföras i praktiken. Överstyrelsen anser också att kommittén bort utarbeta allmänna riktlinjer för undervisningens mål och verksamhetsformer. Kommitténs förslag innebär enligt skolöverstyrelsen att kommunen kvarstår som huvudman för den frivilliga musikundervisningen, som således blir en statligt stödd kommunal verksamhet. Skolstyrelsen bör leda och samordna verksamheten på det lokala planet. Kommitténs beräkning av undervisningens omfattning accepteras av skolöverstyrelsen, som därjämte uttalar sig för att frivillig musikundervisning bör förekomma även inom yrkesskolan.

Bland de remissinstanser, som anser att förslaget har odiskutabla fördelar såväl musikaliskt, ekonomiskt som administrativt, återfinns *teater- och orkesterrådet, musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, TCO, Framnäs folkhögskola och Musiklärarnas riksförening*.

Andra remissinstanser har på vissa punkter en avvikande uppfattning i vad avser den föreslagna samordningen. *Musikaliska akademien* och *konserthyräutredningen* anser att förslaget bör kunna genomföras redan nu på vissa platser, där samarbete existerar mellan de kommunala musikskolorna och den lokala skollidningen. På andra håll bör samordningen däremot ställas på framtiden. Akademien anser att man bör begränsa utbyggnadstakten för den frivilliga undervisningen så länge bristen på välutbildade musklärare kvarstår. Akademien anser vidare att kommitténs avgränsning av antalet deltagare från olika årskurser samt normerna för gruppstorlekar borde kunnat ges en friare utformning. Utformningen av undervisningen borde ha preciserats i förslag till kursplaner eller anvisningar. Slutligen anser akademien att det borde övervägas om inte frivillig musikundervisning bör påbörjas redan i grundskolans första årskurs.

Svenska fackläraryrket, Riksförbundet Sveriges musikpedagoger, Örebro musikpedagogiska institut och Stockholms skoldirektion anser förslaget vara principiellt riktigt men finner det föreslagna statliga stödet otillräckligt.

Folkliga musikskolan Ingesund har svårt att acceptera kommitténs uppfattning, att en enhetlig pedagogisk ledning av den frivilliga musikundervisningen skapar

förutsättningar för en väsentligt breddad rekryteringsbas för bl. a. musikfackskolan. För att ett sådant resonemang skall vara riktigt är det enligt skolans uppfattning nödvändigt att ett tillräckligt antal skickliga lärarkrafter ställs till den frivilliga musikundervisningens förfogande. Skolan är inte övertygad om att kommitténs förslag om musikfackskola skulle säkerställa utbildningen av kvalificerade lärare för den frivilliga musikundervisningen.

Svenska kommunförbundet, ABF, TBV och Studieförbundet Medborgarskolan anser att både den kommunala musikskoleorganisationen och studieförbundets verksamhet bland barn i grundskoleålder bör bibehållas. Även *skolöverstyrelsen, Musikaliska akademien, teater- och orkesterrådet, konsertbyråutredningen, Sveriges frikyrkoråd* m. fl. anser att nu gällande bestämmelser för studieförbundets musikcirklar bör bibehållas.

I *Folkbildningsförbundets* remissyttrande över kommitténs andra betänkande konstateras att folkbildningsorganisationernas uppgifter i den frivilliga musikundervisningen avsevärt begränsas genom de av kommittén framlagda förslagen. I högre grad än tidigare blir folkbildningsorganisationerna hänvisade till verksamhet i form av kör- och ensembleverksamhet, lyssnargrupper och liknande.

Svenska kommunförbundet redogör i korthet för bakgrunden till de kommunala musikskolornas framväxt. Tidigare dominerades detta undervisningsområde av privatundervisning, som var både kostsam för eleverna och av ojämn standard. De allmänna skolorna hade otillräckliga resurser för att tillgodose behoven av instrumentalundervisning. Ett ytterligare motiv för den kommunala undervisningens framväxt var behovet att stödja amatörmusiken i kommunerna och att medverka till rekryteringen av aktiva musiker för den lokala orkester- och körverksamheten m. m. Musikskolorna omfattas av kommunerna med mycket stort intresse.

Förbundet anser att kommitténs förslag att till den allmänna skolan överföra all den frivilliga musikundervisning, som riktar sig till grundskolans elever, är föga realistiskt. Av principiella skäl är det enligt förbundets uppfattning synnerligen tveksamt om grundskolan bör åläggas att ombesörja en frivillig verksamhet av den stora omfattning som de kommunala musikskolorna och studieförbunden nu svarar för. Kommittén har också, framhåller förbundet, varit medveten om att det inte är praktiskt genomförbart att tillgodose hela behovet av frivillig undervisning inom skolans ram. Det skulle ändå alltid komma att krävas kompletterande kommunala och andra insatser redan på grundskolestadiet. Dessutom skulle behovet av kommunal musikskolverksamhet kvarstå oförändrat för hela det gymnasiala området och för andra äldre elever.

Samordningsbehovet för olika former av frivillig musikundervisning kan enligt kommunförbundets uppfattning tillgodoses på andra sätt. Förbundet anser den lämpligaste lösningen vara att en mera samlad ledning organiseras i kommunerna. Starka skäl anses tala för att man också i fortsättningen aktivt stöder den redan föreliggande tendensen att anförtro ledningen av den kommunala musikskolan åt kommunens skolstyrelse.

En förbättrad samordning anses också möjlig genom ett rationellare utnyttjande av tjänsten som kommunal musikledare, en tjänst som i allmänhet inrättas i samband med upprättandet av kommunal musikskola. Vid sidan av den organisatoriska och pedagogiska ledningen för musikskolan bör kommunal musikledare kunna fungera som konsulent för musikundervisningen i grundskolan och eventuell gymnasial skola samt, där så är möjligt och lämpligt, ha viss undervisning i den reguljära skolan och/eller i musikcirkel.

Ett successivt ökat ekonomiskt engagemang från statsmakternas sida i den frivilliga musikundervisningen bör enligt kommunförbundet förverkligas även vid bibehållande av den kommunala musikskolororganisationen. Formerna för statsbidrag till de kommunala musikskolorna bör bli föremål för överläggningar med förbundet.

Problemet att samordna de frivilliga musikstudierna och grundskolans musikundervisning bör även enligt ABF:s mening bäst kunna lösas, om de kommunala insatserna kanaliseras via skolstyrelsen. ABF anser emellertid att kommunerna även i fortsättningen bör ha frihet att själva bestämma omfattning och inriktning av dessa insatser. Jämsides härmed kan staten enligt ABF:s uppfattning öka sina åtaganden för musiken i grundskolan genom att ge statsbidrag till frivillig undervisning i körsång, solosång och instrumentalmusik även på låg- och mellanstadiet i takt med ökningen av antalet musiklärare. ABF delar kommitténs uppfattning att all skolungdom måste ha samma rätt och möjlighet till instrumental och vokal utbildning men anser att utredningens beräkning beträffande deltagarfrekvensen ter sig helt ohållbar. Den av kommittén föreslagna begränsningen av de statliga insatserna kan på ett olyckligt sätt bli normerande. I verkligheten får man räkna med att deltagarfrekvensen blir minst dubbelt så stor som utredningen beräknat och man bör därjämte av pedagogiska skäl räkna med en fördubbling av den föreslagna undervisningstiden.

ABF anser sig böra påpeka, att kommitténs förslag skulle komma att ge den frivilliga musikundervisningen en mycket kraftig dominans framför andra aktiviteter på det estetiska området.

Svenska facklärarförbundet anser att den föreslagna musikutbildningen bör kunna medverka till en brytning av den nuvarande slentrianen i den frivilliga musikundervisningen bland barn. Redan på lågstadiet bör en specialisering ske av barnens musikintresse. Violin och andra soloinstrument bör i större utsträckning ersätta piano i musikskolorna.

Kommitténs förslag om att inordna kyrkomusikernas fria musikundervisning i den övriga musikundervisning, som bedrivs i kommunerna på frivillig basis, får ett ganska blandat mottagande bland de kyrkliga remissinstanserna. *Domkapitlen i Uppsala och Visby* samt *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* förutsätter att den kyrkliga myndigheten alltid skall vara huvudman för de berörda tjänsterna. Däremot har *domkapitlen* såväl i *Strängnäs* som i *Växjö* och *Karlstad* ingen erinran mot förslagen. *Domkapitlet i Luleå* anser att körverksamhet bland barn och ungdom bör hänföras till kyrkomusikaliska tjänsteåligganden. Enligt *dom-*

kapitlet i *Härnösand* bör det finnas möjlighet att byta ut den av skolstyrelsen fastställda musikundervisningen mot kyrklig musikalisk verksamhet av olika slag.

Kyrkomötet. 1968 års kyrkomöte (kskr 1968: 47) tar bl. a. upp frågan om kyrkomusikernas fria musikundervisning. Denna bör enligt kyrkomötet bibehållas vid den karaktär den f. n. har och således även i fortsättningen räknas som ett kyrkomusikaliskt åliggande.

Musikfackskola

Kommitténs förslag om att en utbildningslinje i musik skall anordnas på det gymnasiala stadiet inom skolväsendet har mottagits mycket positivt. Invändningarna mot den föreslagna utformningen av den gymnasiala utbildningen är å andra sidan talrika. Flera remissinstanser, däribland *skolöverstyrelsen*, *yrkesutbildningsberedningen*, *Svenska kommunförbundet* och *TCO*, erinrar om riksdagens beslut om en integrerad gymnasial skola. Den föreslagna musikfackskolan eller musiklinjen i fackskolan bör betraktas som ett utbildningsalternativ inom denna integrerade skolform. Kommittén anses inte tillräckligt ha beaktat de nya organisatoriska förhållandena på det gymnasiala stadiet.

Den allmänna uppläggningsen av den gymnasiala yrkesutbildningen kan i stora delar accepteras av *yrkesutbildningsberedningen*, som emellertid anser att musikutbildningen inte får helt isoleras från andra estetiska aktiviteter. Yrkesutbildningsberedningen föreslår att utbildningen får den utformning, som beredningen tidigare föreslagit, dvs. utformas som en gren av en estetisk linje på yrkesskoleområdet. Även *Svenska kommunförbundet* och *TCO* anser att utbildningslinjen bör samordnas med den av yrkesutbildningsberedningen föreslagna estetiska linjen. *Svenska landstingsförbundet* och *TBV* uttalar sig för att musikutbildningen inordnas i en bredare estetisk utbildning.

Statskontoret anser att utbildningen närmast hör till yrkesskoleområdet men att det över huvud taget inte är önskvärt med en benämning som anknyter till skolform. Statskontoret ifrågasätter i övrigt om fackskoleutbildningen bör vara treårig. Sista årskursen skulle alternativt kunna förläggas till musikhögskola som påbyggnadsutbildning.

Även *Svenska kommunförbundet*, som inte vill uttala sig om vilken utformning en yrkesinriktad musiklinje i den gymnasiala skolan bör få, påpekar att anordningen med ett frivilligt tredje fackskoleår med helt genomförd yrkesinriktning (utan allmänna ämnen) innebär ett klart avsteg från fackskolans organisation i övrigt.

ABF menar att musikfackskolan, genom att ge möjlighet till tidig inriktning på yrkesmässig verksamhet inom olika musikområden, framstår som ett av kommitténs viktigaste delförslag.

Skolöverstyrelsen framhåller att fördelningen mellan allmänna ämnen och musik-

ämnen i musikfackskolan i huvudsak överensstämmer med vad överstyrelsen i annat sammanhang föreslagit beträffande vissa yrkesutbildningslinjer i det integrerade gymnasiet.

Kompetensutredningen anser att musikfackskolan liksom övrig gymnasial utbildning under alla omständigheter bör vara examensfri. Kravet på att genomgången musikfackskola skall ge samma allmänna behörighet till fortsatta studier som fackskolan i övrigt i dess nuvarande utformning är enligt utredningen tillgodosett i kursplaneförslagen.

En allmän uppfattning bland remissmyndigheterna är att musikfackskolan endast kan accepteras som grund- och förutbildning för vidare specialisering på eftergymnasial nivå. En treårig utbildningstid direkt efter grundskolan anses allmänt vara för kort för att nå de mål för utbildningen, som kommittén ställt upp.

Skolöverstyrelsen anser att kommittén i sitt förslag till kursplan för musikfackskolan varit alltför optimistisk när det gällt att beräkna förkunskaper och ställa krav på personlig och musikalisk mognad med tanke på den åldersgrupp som fackskolan omfattar.

TCO anser att kommitténs förslag om musikfackskola kräver en stark omarbeting, som bl. a. bör gå ut på att göra om den gymnasiala musiklinjen till en mer allmän musikalisk grundutbildning, varifrån eleverna sedan skall kunna gå vidare till institut eller högskolor på eftergymnasial nivå. *TCO* motsätter sig således bestämt att specialinrikta den gymnasiala musikutbildningen mot de fyra i förslaget angivna områdena. En generalisering och breddning av utbildningen behöver enligt *TCO* inte hindra en viss, ganska klart definierad målinriktning mot vissa yrkesområden, såvida eleverna på eftergymnasial nivå bereds tillfälle till lämplig påbyggnad och specialisering.

TCO framhåller vidare att det ter sig särskilt betänkligt att direkt efter grundskolan starta en utbildning som är speciellt inriktad på läraryrket. Denna uppfattning delas bl. a. av *musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö*, *Örebro musikpedagogiska institut*, *Folkliga musikskolan Ingesund* och *Framnäs folkhögskola*.

Pedagogikutredningen framhåller att musikfackskolans målsättning så till vida är unik att den har en pedagogisk syftning, dvs. avser att utbilda personer verkamma inom musikutbildning. Pedagogisk utbildning sker annars f. n. i stort sett endast på postgymnasial nivå.

Stockholms borgarskola finner det anmärkningsvärt att den föreslagna lösningen av utbildningsproblemet huvudsakligen är inriktad på helt andra åldersgrupper än som hittills varit aktuella vid musikalisk yrkesutbildning. Det förefaller som om kommittén förbisett att musikutbildningen även framdeles i stor utsträckning måste komma att bedrivas som vuxenundervisning. I själva verket kan endast ett fåtal specialbegåvade ungdomar tänkas påbörja och på tre år fullfölja en musikalisk yrkesutbildning omedelbart efter genomgången grundskola.

Folkliga musikskolan Ingesund anser att en linjeindelning av musikfackskolan är föga motiverad, då kursinnehållet på detta stadium mer bör anpassas efter elevens

begåvningsstyp än efter yrkesinriktning. Skolan lägger fram en timplan för en två-årig gymnasial utbildningslinje i musik utan pedagogiskt inslag.

Musikaliska akademien uttalar sig mycket försiktigt om musikfackskolans möjligheter att ge något mer än enbart fackskolekompetens. Akademien anser vidare att utbildningen bör innehålla en gemensam grundutbildning och därefter föra fram till specialiseringar inom en musikleärlinje, en musikerlinje och en kyrkomusikerlinje.

Rådet för utbildning av musiker, Institutet för rikskonserter, Svenska facklärarförbundet m. fl. remissinstanser framhåller att det pedagogiska syftet med utbildningen inte är helt konsekvent genomfört i alla kursplaner. I vissa kursplaner poängteras att målet för utbildningen är pedagogisk verksamhet, medan i andra målet anges vara förmåga att sköta en orkesterstämma eller utföra en solistisk uppgift.

LO och *SAF* (genom *Rådet för utbildning av musiker*) samt *konserthyråutredningen* återfinns bland de remissinstanser som anser att musikfackskolan inte ger tillräcklig utbildning vare sig för uppgifter av pedagogiskt slag eller för utövande musiker. De yrkesinriktade och teoretiska inslagen i utbildningen bör minskas och musikstudierna inriktas på att ge vokal och instrumental färdighetsträning.

Många remissinstanser anser att utbildningen är alltför specialiserad på musik och att inslaget av allmänna ämnen bör breddas.

1968 års musikkommitté har i remissyttrande och i sitt betänkande *Regionmusik* (SOU 1969: 12) lagt fram en principskiss för hur utbildningen av musiker inom den föreslagna nya regionmusikorganisationen bör utformas med särskild hänsyn till deras framtida arbetsuppgifter inom rikskonserterverksamheten. Kommitténs förslag avser en sexårig utbildningsgång, vari två års gymnasial musikutbildning skulle ingå. I den gymnasiala delen av utbildningen anser kommittén att musikämnenas omfattning bör begränsas till 12—14 vtr och att tyngdpunkten bör ligga på instrumentalundervisning. Musikkommittén anser att musikämnena i den föreslagna musikfackskolan alltför mycket inkräktar på de allmänna ämnena. Eleverna på detta utbildningsstadium bör vid sidan av sin fortsatta musikaliska grundutbildning kunna studera allmänna ämnen i sådan omfattning att andra yrkesval inte omöjliggörs.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att uppsättningen allmänna ämnen i den föreslagna musikfackskolan ger en snäv bas för fortsatt eftergymnasial utbildning i jämförelse med andra linjer inom fackskolan. Det finns t. ex. ingen naturvetenskaplig orientering inlagd i den obligatoriska undervisningen.

Åtskilliga remissinstanser anser att det på det gymnasiala stadiet bör finnas flera yrkesförberedande utbildningslinjer i musik.

Enligt *Klys* har kommittén hamnat i ett dilemma genom att å ena sidan vilja hävda kvalitetskravet med en långt driven specialiserad musikutbildning på fackskolestadiet och å andra sidan kravet på att fackskoleutbildningen skall ligga till

grund för en utbildning av musiklärare som även undervisar i annat ämne. Ett sådant dilemma kan enligt Klys' mening inte lösas genom ett kompletteringsförfarande. Klys föreslår att musikfackskolans konstruktion ändras i syfte att tillgodose såväl det musikaliska kvalitetskravet som universitetens förkunskapskrav genom att ett större antal veckotimmar avsätts för undervisning i allmänna ämnen. Alternativt kan Klys tänka sig att kommitténs förslag till timplan bibehålls, om dessutom en särskild gymnasial musiklinje inrättas som ger såväl bredare allmänbildning som tillträde till universitetsstudier.

Musikaliska akademien anser att yrkesförberedande musikundervisning bör prövas även på gymnasiet och att estetiska varianter bör kunna inrättas i ökad omfattning i både gymnasium och fackskola. *Musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö* framhåller i likhet med akademien att behovet av att förbättra rekryteringsbasen för musikhögskoleutbildningen är särskilt stort. Konservatoriet i Göteborg anser att kommitténs val av fackskolan som enda musikutbildningsform på gymnasialt stadium inte ger någon garanti för att musikyckena väljs av de ungdomar som bäst lämpar sig därför. Osäkerheten i en tidig bedömning av lämpligheten för ett musikycke gör det enligt konservatoriet angeläget att utbildningen på det gymnasiala stadiet ger eleverna största möjliga frihet att välja annat yrke. Kursplanerna för fackskolan visar att kommitténs strävan att tillgodose såväl elevernas önskemål därvidlag som kravet på en pedagogisk och musikalisk yrkeskompetens efter tre års studier skapat viss osäkerhet beträffande målet för undervisningen för olika ämnen.

De båda musikkonservatorierna framför önskemål om att förberedande musikskola eller preparandkurs anordnas för elever som genomgått annan utbildning på det gymnasiala stadiet än musikfackskola.

Konsertbyråutredningen framhåller att kommittén genom att avvisa andra former av musikalisk yrkesutbildning än musikfackskolan förorsakat allvarliga utbildningsproblem för vissa yrkeskategorier av typ musikproducent, musikhistoriker och musikbibliotekarier. Dessa grupper behöver dels praktisk musikutbildning, dels musikhistorisk och teoretisk utbildning, t. ex. genom studier vid universitet. Den som gått igenom musikfackskola torde enligt utredningen inte kunna fortsätta med universitetsstudier och den som gått igenom gymnasiet med dess obetydliga möjligheter till musikundervisning har en alltför otillräcklig praktisk musikkunskap. Utredningen anser att det i princip borde vara möjligt att anordna en musikfackskolelinje, som innehåller ett så stort mått av allmänna ämnen att den ger tillträde till fortsatta universitetsstudier.

Skolöverstyrelsen erinrar om att nuvarande timplaner inom gymnasiet och fackskolan ger möjlighet till utbildning i musik som kan bli rätt omfattande. Elever med specialintressen, som väljer estetisk variant med inriktning på musik, har möjlighet till utbildning som inte är mycket mindre än den som ges vid musikgymnasiet. Den estetiska specialiseringen skall kunna tillgodose även elevernas intresse av yrkesinriktad utbildning. På fackskolans sociala linje finns möjlighet till musikalisk specialisering av samma omfattning som på gymnasiet.

Universitetskanslersämbetet anser i likhet med kommittén att förslaget att inrätta en humanistisk gymnasievariant med yrkesförberedande musikundervisning bör avvisas.

Skolöverstyrelsen framhåller att det generella behörighetskravet för tillträde till musikfackskola bör vara genomgången grundskola, utan krav på särskild studiegång i denna. Övergångsvis bör dock krav på betyg i musik från grundskolans högstadium hänföras till de speciella behörighetsvillkoren.

Skolöverstyrelsen kan ej godta förslaget om särskilt inträdesprov till musikfackskola och erinrar om att kompetensutredningens principiella ställningstagande innebär att övergång från en skolform till en annan bör ske på basis av utfärdade slutbetyg. I de fall antalet fackskolebehöriga sökande överstiger antalet tillgängliga elevplatser kan överstyrelsen dock tillstyrka ett intagningsförfarande, som ger företräde åt de för utbildning vid musikfackskola mest lämpade sökandena. Det bör uppdras åt överstyrelsen att utarbeta normer för intagningsförfarande i dylika fall.

Pedagogikutredningen påpekar att urvalsprincipen för studier vid musikfackskola enligt kommitténs förslag blir en annan än för övriga linjer på fackskolan. Därest vissa av de av kommittén föreslagna inträdesproven i olika kursmoment skall komma till stånd, krävs ett relativt omfattande utvecklingsarbete av lämpliga mätmetoder.

Även *Musiklärarnas riksförening* fäster uppmärksamhet på att de föreslagna omfattande prövningarna vid inträde och examination principiellt avviker från förhållandena inom andra fackskolelinjer liksom inom skolväsendet i övrigt.

Svenska facklärares förbundet går särskilt in på de inträdeskrav som ställs på elever i violin. I nuvarande bristsituation måste enligt förbundet alla intresserade, oavsett ålder, kunna få utbildning på stråkinstrument.

Enligt *skolöverstyrelsens* mening bör betygssättningen ske efter ett enhetligt mönster och ansluta sig till det inom gymnasieskolan gängse betygssystemet. I kommitténs kursplaneförslag ges talrika anvisningar om bedömningsgrunder för elevernas arbetsresultat men det framgår inte, vilket betygssystem kommittén förordar.

Folkliga musikskolan Ingesund förordar på försök ett system med betygskurser i stället för årskurser, vilket i korthet innebär att elev som fullgjort musikaliska, tekniska och repertoarmässiga kursmoment svarande mot ett visst betyg skulle få rätt att förslagsvis vid två tillfällen varje termin, oavsett fullgjorda studietermener, få avlägga prov i dessa avsnitt inför särskild nämnd.

Skolöverstyrelsen anser att förslaget att Folkliga musikskolan Ingesund och musiklinjen vid Framnäs folkhögskola skall upphöra med sin nuvarande kvalificerade musikpedagogutbildning och i stället bedriva utbildning på gymnasial nivå bör omprövas.

I övrigt framhåller överstyrelsen att folkhögskolan i princip skall vara en fri sektor

inom utbildningsväsendet. En del folkhögskolor ger bl. a. en utbildning med starka yrkesutbildande inslag, t. ex. på musikens område. Dessa folkhögskolor med musiklinjer bör enligt överstyrelsen så långt möjligt behållas och kunna fritt utveckla sin särprägel, ofta betingad av anknytning till en folkrörelse. Det väsentliga är, framhåller skolöverstyrelsen, att man är beredd att i kompetenshänseende — för fortsatta studier resp. yrkesutövning — jämställa vissa folkhögskolors musikutbildning med musikyrykesutbildningen.

Musikaliska akademien tillstyrker förslaget att folkhögskolor med musiklinjer skall kunna anordna sina grundkurser så att de leder till musikfackskolekompetens.

TCO finner det angeläget att folkhögskolor får inrätta gymnasiala musiklinjer som leder fram till samma kompetens som musikfackskolan.

Enligt *ABF* bör folkhögskolor med särskilda musiklinjer även i fortsättningen beredas möjlighet att rekrytera äldre elever för en utbildning som kan göras likvärdig med den som ges vid musikfackskola.

Örebro musikpedagogiska institut anser att man på försök bör starta förslagsvis ett 10-tal musikfackskolor, som förläggs till befintliga folkhögskolor med musiklinjer.

Svenska landstingsförbundet anser det inte klarlagt hur musikutbildningen vid folkhögskolor skall anknytas till kommitténs förslag i övrigt.

Framnäs folkhögskola anser att den nuvarande allmänna musiklinjen vid skolan kan omvandlas till musikfackskola om man accepterar denna som grundutbildning för vidare pedagogisk utbildning. Den för Sundsvall-Härnösands-området föreslagna musikfackskolan bör förläggas till Kapellsbergs musikskola i Härnösand.

I olika yttranden framläggs förslag till förändringar beträffande den av musikutbildningskommittén föreslagna lokaliseringen av musikfackskoleutbildningen.

Skolöverstyrelsen finner det oklart om de av kommittén föreslagna upptagningsområdena skall ha karaktär av elevområden. Om så är fallet konstaterar överstyrelsen att utbildningsmöjligheter, dvs. tillgången till utbildningslinjer, och antal elevplatser i förhållande till elevunderlaget varierar starkt mellan de olika områdena. Kommitténs förslag till lokalisering av den gymnasiala musikeryrkesutbildningen kan bl. a. av detta skäl inte godtas av överstyrelsen.

Stockholms borgarskola tolkar kommitténs rekommendation att skolan skall anpassa sin verksamhet till den nya musikutbildningens organisation så att skolans utbildning av musikpedagoger bör kunna fortsätta med samma målsättning som förut, dvs. med en anpassning till vad som gäller för musikhögskolan i fråga om inträdesfordringar och examination. Styrelsen förutsätter att skolans musikpedagogutbildning i fortsättningen blir statsbidragsberättigad.

I övrigt innehåller remissyttrandena en omfattande redovisning av synpunkter och intryck till följd av en detaljgranskning av de föreslagna kursplanerna. I denna del torde få hänvisas till handlingarna.

2.2.4 Högre musikutbildning

Skolöverstyrelsen framhåller att det vid en jämförelse mellan musikfackskolans och musikhögskolans kursplaner är svårt att få en uppfattning om var den förra skolformen slutar och den senare tar vid i studiegången. Denna uppfattning delas av många. Likaså framhålls svårigheterna att precisera kursinnehåll i den högre musikutbildningen utan praktisk erfarenhet av vilken kunskapsnivå fackskolan leder till.

Enligt *kompetensutredningen* är det nödvändigt att närmare definiera vilka vägar som skall kunna leda till musikhögskola. De allmänna behörighetsvillkoren för tillträde till musikhögskola bör fastställas av Kungl. Maj:t. Villkoren bör inte vara alltför olika dem som gäller övriga allmänna utbildningsvägar på detta stadium. Vidare bör de inte formaliseras så att de, som på annat sätt än genom skolmässig utbildning erhållit för studiernas bedrivande nödvändiga förutsättningar, utesluts från den högre musikutbildningen.

I fråga om särskilda behörighetsvillkor påpekar kompetensutredningen att det inte närmare definierats i förslaget vilken utbildningsnivå inträdesproven skall avse. Huvudprincipen för anknytning till underliggande skolform bör enligt kompetensutredningens mening vara att sådan sökande till musikhögskolan, som genomgått minst tvåårig musikfackskola eller motsvarande utbildning, i regel ej skall behöva undergå inträdesprov avseende kunskaper och färdigheter som tidigare bedömts och betygats.

Rådet för utbildning av musiker, Klys och Föreningen Sveriges jazzmusiker framhåller behovet av dispensförfarande, kompletteringskurser etc. för särbegåvningar som inte lyckas nå upp till den allmänbildningsnivå som kommittén kräver. Rådet förutsätter dessutom som självklart att nuvarande bestämmelse om godkänd provspelning för tillträde till musikhögskola bibehålls. Rådet betraktar detta som en kärnfråga, när det gäller rekryteringen till den högre utbildningen av yrkesmusiker.

Sveriges förenade studentkårer beklagar att kommittén inte ägnat behörighets- och meritvärderingsproblematiken vid intagning till musikhögskola någon påtaglig uppmärksamhet. Intagningsbestämmelserna bör enligt organisationen tas upp till förutsättningslös behandling av kompetensutredningen i samband med att utredningen utarbetar förslag rörande motsvarande bestämmelser vid övriga postgymnasiala utbildningslinjer. Behörighetskraven anses inte behöva bli likformiga för alla utbildningslinjer.

Statskontoret ifrågasätter om studietiden för högre musikexamina generellt behöver vara fyra år. Vid filosofisk fakultet kommer grundexamen att avläggas efter normalt tre år, varefter den studerande har rätt att i viss utsträckning komplettera sin grundexamen med ytterligare kurser. Sistnämnda modell förefaller lämpligare än ett system med genomgående lika lång utbildning för samtliga.

Vidare förordar statskontoret att antalet examina minskas ännu mer än vad kommittén föreslår. I analogi med vad som kommer att gälla för filosofisk fakultet

synes en enda examen tillräcklig. Utbildningens innehåll och inriktning kan på lämpligt sätt anges i det bevis över genomgången utbildning högskolan utfärdar, utan att särskilda examina inrättas för varje utbildningslinje.

Enligt *Folkliga musikskolan Ingesund* måste den pedagogiska yrkesutbildningen på högskolenivå i viss mån ändras om det av skolan utarbetade förslaget till två-årig musikfackskola skulle vinna beaktande. Musikfackskolans tredje årskurs bör ersättas med fristående musikpedagogiska institut eller musikhögskolefilialer med postgymnasial två- eller treårig utbildning. Närmare uppgift om skolans förslag till utbildning vid dessa institut lämnas i det följande.

Förslaget att anknyta musikutbildningen till systemet med fasta studiegångar har i allmänhet ansetts vara principiellt riktigt.

SACO anser det önskvärt att undervisningen vid universitet och vid fackhögskolor som musikhögskolan organiseras på ett likartat sätt, bl. a. för att möjliggöra blandade utbildningar.

Teater- och orkesterrådet och *Göteborgs musikkonservatorium* anser att kommittén inte lyckats genomföra sina intentioner vid utformningen av utbildningsgången inom examenslinjerna. Grundkurserna är alltför arbets- och tidskrävande för att det skall finnas utrymme för individuellt styrd specialisering. Det obligatoriska valet omfattar en mycket liten del av utbildningen och det frivilliga tillvalet kommer att ha mycket små möjligheter att göra sig gällande.

Skolöverstyrelsen understryker vikten av att kursplanerna inom den högre musikutbildningen blir identiska för att garantera eleverna likvärdig utbildning och för att underlätta avnämningens bedömning av de sökande oavsett var de fått sin utbildning. Eftersom den högre musikutbildningen omfattar ett relativt litet antal studerande bör kursplanerna vara gemensamma också av det skälet att framställningen av ny kurslitteratur och andra läromedel eljest försvåras och den önskvärda förnyelsen därmed äventyras.

Universitetskanslersämbetet anser att utbildningsinnehållet måste kontinuerligt omprövas och anpassas till nya krav och att detta är lättare med mindre hårt bundna tim- och kursplanerna. Även *Sveriges förenade studentkårer* anser det angeläget med alternativa kursplaner inom musikutbildningen för att de olika utbildningsanstalterna skall kunna utnyttja lärarkrafter med höggradig specialisering och tillgodose speciella behov inom musiklivet.

Göteborgs musikkonservatorium anser att möjligheterna för olika skolor att, som kommittén menar, skapa sin egen konstnärliga profil begränsas genom kommitténs förslag till riksgiltiga kursplaner.

Teater- och orkesterrådet har vissa invändningar mot kommitténs synpunkter på orkestermusikernas pedagogiska verksamhet och pekar på bl. a. de svårigheter som uppstår när — inom ramen för rixskonsorter — orkestrar och ensembler i framtiden blir mera rörliga. Rådet vill därför förorda att den pedagogiska verksamheten så långt möjligt överflyttas på speciallärare. Även *Malmö musikkon-*

servatorium framhåller att bristen på pedagoger inte får skymma behovet av kvalificerade utövande artister.

Det föreslagna systemet för redovisning och bedömning av studierna har fått ett mycket blandat mottagande. Ett flertal remissinstanser, däribland bl. a. *Musikaliska akademien*, *Svenska facklärarförbundet*, *SACO* och *Sveriges Radio* anser med större eller mindre tvekan att systemet bör prövas. *Folkliga musikskolan Ingesund* anser också kommittéförslaget intressant och värt att beakta men påpekar att det inte är lämpligt med ett system som skiljer sig från vad som gäller vid annan högskoleutbildning. Enligt skolan bör det finnas möjlighet att pröva den föreslagna formen av värderingssystem inom musikfackskolan.

Enligt *universitetskanslersämbetet* är flera av remissvaren från universiteten kritiska mot det föreslagna poängsystemet. Man anser att detta innebär en beklaglig sammanblandning av kvantitativ poängberäkning och kvalitetsbedömning.

Skolöverstyrelsen instämmer i huvudsak i kommitténs kritik av den nuvarande examensordningen inom den högre musikutbildningen och anser något slags system med poängberäknade grund- och tillvalskurser vara värt att pröva, även om överstyrelsen inte kan dela kommitténs optimistiska syn på det föreslagna systemets avstressande effekt. Sannolikt kommer de studerande att försöka tillvinna sig meriterande poäng genom att, så långt deras studiekapacitet medger, delta i så många icke obligatoriska tillvalskurser som möjligt. Därvid blir de minst tidskrävande kurserna troligen de mest frekventerade, eftersom poängen föreslås bli densamma för alla tillvalskurser. Man får vidare räkna med att många kommer att utnyttja möjligheten att välja större kurs och därmed tillgodoräkna sig högre poäng i ämnen med alternativa kurser.

Skolöverstyrelsen är mot denna bakgrund särskilt tveksam beträffande utformningen av poängberäkningssystemet och förordar i stället ett system som närmare ansluter till vad som torde komma att tillämpas vid universiteten. För en dylik samordning talar bl. a. den omständigheten att tvåämnesmusiklärare eljest kommer att få vitsord efter olika principer.

Göteborgs musikkonservatorium har ingående granskat förslaget och anser att kommitténs förslag till poängberäkningssystem har större brister än det system som skall ersättas.

Den föreslagna poängsättningen av de olika ämnena är enligt konservatoriet knappast möjlig att göra på ett rättvisande sätt. Bl. a. bör möjligheterna till fingradering av betygen inte göras beroende av antalet högskoleterminer i ämnet. Därtill kommer den svåra olägenheten att varje detaljändring av grundpoängen i något ämne måste medföra poängkorrigeringar i övriga ämnen, vilka återverkar såväl på grundpoäng som tilläggs-poäng. Konservatoriet anser också att den föreslagna kvalitetsbedömningen av studieresultatet av flera skäl är diskutabel.

Konservatoriet är ense med kommittén att det är önskvärt att kunna påverka studierna mot en mera intressestyrd fördjupning. Konservatoriet anser emellertid

att det föreslagna poängsystemet är ett osmidigt instrument för en sådan intressestyrning.

Konservatoriet presenterar i en bilaga till sitt yttrande ett system för studieredovisning som är byggt på andra principer än kommitténs förslag.

Malmö musikkonservatorium anser att kommitténs poängberäkningssystem bör ytterligare utredas. Konservatoriet för fram tanken på ett system som anger kunskaps- och prestationsnivå i den totala skolningen genom alla skolstadier.

Sveriges förenade studentkårer anser att kommitténs förslag till examenssystem på vissa punkter är förtjänstfullt, t. ex. vad beträffar deltentamina i stället för samlade redovisningar vid slutet av studietiden i varje ämne. I fråga om poängsystemet tar organisationen avstånd från förslaget om kvalitetsbetyg.

De synpunkter, som förts fram vid remissbehandlingen av kommitténs förslag till utformning av olika utbildningslinjer och utbildningens organisation, behandlas ytterligare i det följande.

3 Utbildningsvägar inom yrkesutbildningen i musik m. m.

3.1 Utbildning av musikpedagoger

3.1.1 Nuläge

I det följande lämnas vissa uppgifter om olika förekommande former av musikpedagogutbildning, som ger kompetens för instrumentalundervisning på olika nivåer, som ledare av musikcirkclar m. fl. uppgifter inom frivillig musikundervisning och musikbildningsverksamhet.

Vid *musikhögskolan i Stockholm* anordnas sedan 1949 en försöksverksamhet med utbildning av instrumental- och sångpedagoger. Utbildningen avslutas med musikpedagogisk examen. Till en början var ändamålet med utbildningen att ge kompetens åt lärare i privat musikundervisning, samtidigt som man genom en kontrollerad lärarutbildning ville främja ett pedagogiskt utvecklingsarbete inom denna sektor av musikundervisningen. På senare år har de flesta som utexaminerats

från pedagogklasserna fått anställning i kommunala musikskolor eller i yrkesutbildningen i musik. Utbildningen, som först var tvåårig, är fr. o. m. höstterminen 1966 treårig. Från början anordnades pedagogklasser i sång, piano och violin. Senare har tillkommit vissa blåsinstrument samt musikteori. Betyg ges i egen färdighet i huvudämnet, undervisningsskicklighet på lägre stadium samt undervisningsskicklighet på högre stadium. Utbildning i ett andra och även i ett tredje instrument är frivillig. Studieämnena är bl. a. piano, musikteori, musikhistoria, repertoarkännedom, pedagogik, talvård och välläsning. Genom ett samarbete som inletts med Stockholms kommunala musikskola ges eleverna tillfälle till övningsundervisning och auskultation.

En särskild utbildning av ledare för den kommunala musikskoleverksamheten försiggår sedan 1958 på försök vid musikhögskolan. Utbildningen är fyraårig och omfattar i fråga om praktiskt musicerande ämnen både sång, piano samt ett stråk- eller blåsinstrument. Betyg ges vidare i undervisningsskicklighet samt bl. a. i kör- och ensembledirigering. Bland studieämnena förekommer kommunalkunskap och föreningsteknik.

Vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö kan musikpedagogisk examen avläggas i vissa instrument (främst piano, violin, violoncell, klarinett) eller solosång, vil malmökonserveriet även i rytmik. Intagning, undervisning och examination sker efter samma principer som vid musikhögskolan i Stockholm. Övningsundervisningen med objekt har i Göteborg ordnats genom samarbete med Göteborgs skolstyrelse som ställt den frivilliga musikundervisningen i ett rektorsområde till konservatoriets förfogande. I Malmö har konservatoriet egen övningskola.

Örebro musikpedagogiska institut utbildar piano-, violin- och sångpedagoger med blockflöjt som andra instrument. I examen, som avläggs efter tre års utbildning, ges betyg i, förutom huvudinstrument och blockflöjt, musikalisk satslära och strukturanalys samt i undervisningsskicklighet på huvudinstrument och blockflöjt. Institutets övningsundervisning arrangeras genom samarbete med Örebro musikskola och Kävesta folkhögskola.

Sedan mitten av 1950-talet har vid *Folkliga musikskolan Ingesund* anordnats utbildning för musikinstruktörsexamen, främst för att förse de kommunala musikskolorna och det frivilliga musikkonstruktörsarbetet bland vuxna med lärare och ledare. Motsvarande utbildning anordnas vid *musiklinjen vid Framnäs folkhögskola*. Båda skolorna har även numera särskilda musikpedagogiska linjer som också avslutas med examen. Såväl instruktörs- som pedagogutbildningen är treårig. Timplanen för musikinstruktörslinjen i Ingesund upptar bland betygsämnena instrumentalt huvudämne eller solosång, minst ett obligatoriskt biinstrument, sång och piano (om ej huvudämne), blockflöjt samt musikteori, musikhistoria, dirigering, kontrapunkt, instrumentation och psykologi. Bland studieämnena förekommer orkesterspel, körsång och kammarmusik. Metodik och övningsundervisningen upptar metodik på huvudämnet, blockflöjtsmetodik, gruppmetodik och övningsundervisning med elev. Instruktörsutbildningen i Framnäs har i princip samma upplägg-

ning. I Ingesund bedrivs utbildning på en stråkpedagogisk linje med violin/viola/violoncell som huvudämne. Ett andra instrument kan studeras frivilligt. I Framnäs kan musikpedagogisk examen avläggas i violin, piano, gitarr, flöjt och klarinett samt i sång.

Vid *Stockholms borgarskolas musikpedagogiska institut* bedrivs också utbildning av instrumentalpedagoger med en studietid av normalt tre år. Institutet har pedagoglinjer med följande huvudinstrument, nämligen piano, violin, violoncell, gitarr, flöjt och blockflöjt. Utbildning anordnas även i biinstrument, som kan tas med och betygsättas i examen. Examination sker enligt samma fordringar som gäller för motsvarande examina vid musikhögskolan i Stockholm.

Stiftelsen Stockholms musikpedagogiska institut anordnar pedagogkurser i sång-, gitarr-, blockflöjt-, violin- och bleckblåsinstrument. Undervisningen ges i form av obligatoriska centralkurser, koncentrerade till en dag i veckan. Kurserna varar två till tre år. I undervisningen ingår bl. a. gruppmetodik. Examensproven omfattas solistiskt prov på huvudinstrumentet, undervisningsprov, prov i musikhistoria, psykologi, sång samt musikteori och gehör.

3.1.2 Kommittén

Kommittén föreslår att utbildning av musikpedagoger skall anordnas på två nivåer, dels vid musikfackskola, dels vid musikhögskola.

Musikpedagogisk utbildning ges enligt kommitténs förslag både på musikfackskolans allmänna linje (linje A), kyrkomusikaliska linje (linje K) och linje för militär- och underhållningsmusiker (linje M) vid sidan av den för varje linje specialiserade utbildningen. Tre års utbildning på dessa linjer leder till samma musikpedagogiska kompetens.

Fackskolepedagoger föreslås få behörighet att undervisa inom förberedande musikundervisning, leda gruppundervisning av nybörjare på två instrument, meddela individuell undervisning på två instrument på nybörjar- och något avancerad nivå,

leda musikcirkel (nybörjarundervisning) i instrumental och vokal ensemble, lyssnarverksamhet och elementär musikteori samt

leda ensembleverksamhet i grundskolan.

Timplanerna för samtliga linjer i musikfackskolan är utformade på sådant sätt att de först upptar de allmänna ämnena, vilka följs av en grupp för alla linjer gemensamma ämnen. Därefter upptas den grupp ämnen, som är speciella för varje linje, samt slutligen läroledad överspelning, timme till förfogande och fördjupningskurs.

I det följande återges den föreslagna timplanen för linje A. Beträffande den linjespecialiserade delen av utbildningen för linjerna K och M se 3.3.2 och 3.4.2.

Linje A

- A. Allmänna ämnen
 B. För alla linjer gemensamma ämnen
 C. Linjespecialisering
 D. Övrigt

Ämne	Veckotimmar i		
	åk 1	åk 2	åk 3
A. Svenska	4	3	—
Tyska ⁵	3	2	—
Historia	2	—	—
Samhällskunskap	—	2	—
Tillvalsämne ⁴	(3)	(3)	—
B. Instrument I	2	2	2
Instrument II ⁶	1	1	1
Sång	1 ⁸	1 ⁸	1 ⁸
Gehörsutbildning med satslära ⁷	3	3	3
Musikhistoria med formlära	4	4	—
Rytmik och improvisation	2	1	—
Pedagogik-metodik (blockämne)	1	3	4
Muntlig framställning	—	—	1
C. Ensemble	4	3	4
Blockflöjt/gitarr ²	—	2	1
Körsång	—	2	2
Dirigering	—	—	4
D. Lärarledd överspelning ⁹	5	2	—
Timme till förfogande	—	1 ⁸	—
Fördjupningskurs ¹⁰	—	—	2
Summa vtr	32 (35)	32 (35)	25

¹ Piano, om instrument I inte är piano.

² Tiden fördelas på lämpligt sätt mellan instrumenten. Viss tid beräknas för ensemblespel.

³ Denna timme kan bl. a. utnyttjas till instrumentkännedom.

⁴ Frivilligt tillval.

⁵ Tyska är B- eller C-språk.

⁶ Kan utgå i särskilda fall enligt rektors bestämmande.

⁷ I detta blockämne ingår en kurs motsvarande 1 vte under samtliga årskurser i gehörs spel på piano. Här i inbegrips ackompanjemang, transponering, improvisation m. m.

⁸ $\frac{1}{2} + \frac{1}{2}$.

⁹ Läraren leder simultant 3—6 elever.

¹⁰ Eleven väljer ett av följande ämnen: instrument I, instrument II, sång, instrument III, satslära med arrangemang, improvisation eller dirigering.

Kommittén anser att de två första åren av linje A skall tjäna uppgiften att vara förutbildning till en rad olika musikycken. Efter två års studier kan eleven söka inträde till fortsatt utbildning vid musikhögskola (eller annan postgymnasial utbildningsanstalt) eller lägga till ett tredje studieår på musikfackskola.

Enligt kommittén bör elev som visar särskilt stor fallenhet för sitt huvudinstrument och redan från början är inställd på fortsatt solistutbildning vid musikhögskola efter tillstånd av rektor kunna befrias från skyldigheten att ha ett andra instrument. Eleven kan då koncentrera sig på sitt huvudinstrument och får ägna detta inte bara den lektionstid utan även all den överspelningstid, som annars skulle ha tagits i anspråk för det andra instrumentet.

Musikpedagogutbildningen på musikhögskola bör enligt kommittén vara specialiserad och ligga på mycket hög nivå i vad avser konstnärlig och pedagogisk förmåga.

Instrumental- och sångpedagogutbildning sker enligt förslaget på allmänna pedagoglinjer där huvudämnet kan vara ett instrument, sång och ensembleinstruktion (ledning av kammarmusikensembler). Utbildningen, som bygger på genomgången gymnasialt stadium, föreslås bli fyraårig och avslutas med examen. Inträdesprov förutsätts ske i huvudämnet, i satslära och gehörsutbildning med allmän musikhärlära samt, för den som inte har piano som huvudämne, i piano. Den pedagogiska skolningen koncentreras enligt förslaget till de två sista åren med en pedagogisk strimma redan under det andra. Nedan återges timplanen för de *allmänna musikpedagoglinjerna*. Kommittén påpekar att timplanen får ses som ett normal exempel som kan modifieras alltefter huvudämnets olika karaktär.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Betygs- poäng
Huvudämne	6	6	6	6	32
Gemens. lekt. m. repertoar o. interpret- analys	6	6	6	6	12
Piano ¹	(3)	(3)	(3)	—	1
Ensemble, kör, orkester	12	12	—	—	} 24
Ensembleledning	—	6	—	—	
Gehörsutb. och satslära	9	9	9	—	18
Musikhist. och formlära ²	6	6	6	—	14
Rytmik och avspänning m. plastik och gestik	6	—	—	—	2
Röst- och talvärd m. välläsning och muntlig framställning	—	—	—	6	2
Pedagogisk utb.:	(3) ³	(3) ³	3	3	} 44
Musikpsyk. och -pedagogik	3	—	—	3	
Metodik m. ausk. och övn.-undervisning .	—	3	12	18	
Lyssnarkurs- och cirkelmetodik	—	—	—	6	
Obl. tillval	—	—	3	3	12
S:a veckomoduler ⁴ elev/åk	48	48	45	51	S:a 160
	(51, 54)	(51, 54)	(48)		

¹ För elever som inte har piano som huvudämne. Betygspoängen (=6) läggs härvid till den sammanlagda poängsumman.

² Grundkurs av något mindre omfattning än på musikhärlärlinje.

³ Endast för sångare.

⁴ Veckomodul=15 min.

Utbildningen på pedagoglinjerna är enligt kommittén konstruerad så att studerande i andra årskursen av instrumentalist- och solosångklass utan alltför omfattande komplettering skall kunna gå över till tredje årskursen på pedagoglinje.

I fråga om tillval föreslår kommittén att studerande på de allmänna pedagoglinjerna får göra sina obligatoriska val bland kurserna i instrument (dock ej huvud-

ämnet), Collegium musicum, Musica nova, kammarmusik, sång (ej på sångpedagoglinje), akustik och ljudöverföring med apparatkännedom, bandslöjd och elementär elektronisk komposition, jazz och modern underhållningsmusik. På sångpedagoglinje tillkommer som obligatoriskt val litteraturkunskap och textanalys.

Kommittén föreslår vidare att en särskild rytmikpedagoglinje skall anordnas med i princip samma uppbyggnad som de allmänna pedagoglinjerna.

Den egentliga inriktningen på rytmik sker först i årskurs 3, där ämnet rytmik (anatomik, rörelseteknik och plastisk, rörelsekomposition m. m.) blir huvudämne. De två första årskursernas utbildning har så långt möjligt gjorts likartad med utbildningen i instrumentalist- och solosångklass för att underlätta övergång mellan linjerna.

Kommittén föreslår följande timplan för *rytmikpedagoglinje*.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Betygs- poäng
Instrumentalt huvudämne	6	3	—	—	} 12
Gemens. lekt.	6	3	—	—	
Piano ¹	(3)	(3)	(3)	—	1
Sång	—	3	—	—	2
Blockflöjt/gitarr	—	3	—	—	2
Rytmik med anatomi, rörelseteknik, plastisk, rörelsekomposition m. m.	6	6	30	30	36
Ensemble	12	9	6	6	} 28
Ensembleledning	—	6	—	—	
Gehörsutb. och satslära	9	6	6	—	14
Musikhist. och formlära ²	6	6	6	—	14
Röst- och talvård m. välläsning och muntl. framställning	—	—	3	6	} 40
Pedagogisk utb.:					
Musikpsyk. och -pedagogik	3	—	—	3	
Metodik m. ausk. och övn.-undervisning	—	3	12	18	
Obl. tillval	—	—	3 ³	3 ³	12
S:a veckomoduler ⁴ elev/åk	48 (51)	48 (51)	66 (69)	66	S:a 160

¹ För elever som inte har piano som huvudämne. Betygs-poängen (=6) läggs härvid till den sammanlagda poängsumman.

² Mindre grundkurs, jfr allmän pedagoglinje.

³ Historiska danser och modern dans.

⁴ Veckomodul=15 min.

Dessutom föreslås en specialiserad utbildning av musikteoripedagoger, förlagd till musikhögskolan i Stockholm. Det generella behörighetskravet föreslås vara detsamma som vid annan musikhögskoleutbildning. Inträdesprov sker i ämnena gehörsutbildning med allmän musikkärlära, satslära och formlära. Därtill kommer ett pedagogiskt lämplighetsprov. Utbildningen föreslås normalt omfatta fyra år men kan vara kortare för elever som redan genomgått annan utbildning med höga betyg i gehörsutbildning och satslära.

Kommittén föreslår följande timplan för *teoripedagoglinje*.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Betygs- poäng
Gehörsutb.	—	9	6	—	} 50
Satslära	27	9	—	—	
Instrumentation	—	3	6	—	} 30
Formlära	3	3	—	3	
Musikhist. ¹	12	12	—	—	} 6
Musikteorins historia m. litteraturkännedom	—	—	—	3	
Kompositionsseminarium	—	—	9	9	10
Elementär kurs i komposition	—	—	3	—	6
Akustik och ljudöverföring m. apparatkännedom	—	—	3	—	6
Bandslörd och elementär elektronisk komposition	—	—	3	—	6
Pedagogisk utb.:					} 46
Musikpsyk. och -pedagogik	—	3	—	—	
Metodik m. ausk. och övn.-undervisning .	—	—	12	21	
Lyssnarkurs- och cirkelmetodik	—	—	—	6	
S:a veckomoduler ² elev/åk	42	39	42	42	S:a 160

¹ Samma grundkurs som på musiklärarlinje.

² Veckomodul=15 min.

Kommittén framhåller att det bör vara möjligt att efter musikpedagogexamen fortsätta studierna för diplom i instrument, sång eller ensemblespel. Diplomstudier föreslås normalt omfatta två år.

Den särskilda utbildningslinjen för musikedare bör enligt kommittén upphöra. Kommittén anser att behovet av administrativ skolning för de rektorer — studierektorer, som enligt kommitténs förslag skall handha den pedagogiska ledningen av kommunernas obligatoriska och frivilliga musikundervisning, kan tillgodoses genom kursverksamhet.

3.1.3 Remissyttranden

Efter granskning av kursplaneförslagen framhåller *skolöverstyrelsen* att kommittén i sin ambition att göra musikutbildningen vid musikfackskolan så omfattande som möjligt förletts att överskatta utbildningens värde och användbarhet i undervisningssammanhang. Man torde inte enligt överstyrelsen kunna vänta sig att alla elever, som genomgått musikfackskola, skall äga personliga förutsättningar och sådan musikalisk och pedagogisk mognad att utbildningen generellt kan ge behörighet till lärartjänst inom offentligt anordnad frivillig musikundervisning. Detta så mycket mindre som arbetsområdet beräknas innefatta gruppundervisning av nybörjare på två olika instrument, vilken metodik torde tillhöra instrumentalundervisningens svåraste och minst utforskade områden.

Folkliga musikskolan Ingesund är övertygad om behovet av en lägre musikpedagogutbildning. Skolan räknar inte med att utbildningen vid musikhögskola kommer att kunna täcka det stora behovet av musikpedagoger i den frivilliga musikundervisningen på grundskolenivå. Musikskolan ifrågasätter dock starkt möjligheten av att eleverna i musikfackskolan under den av utredningen föreslagna utbildningstiden kan inhämta kunskaper som motsvarar kraven. Musikskolan föreslår, som tidigare nämnts, att kommitténs förslag till timplaner formas om till att gälla tvåårig musikfackskola och att den tredje årskursen i musikfackskolan förläggs till ett i förhållande till fackskolan fristående musikpedagogiskt institut.

För tillträde till ett sådant institut bör krävas genomgången tvåårig musikfackskola eller motsvarande utbildning, att sökanden fyllt 18 år samt godkända inträdesprov.

Utbildning av musikpedagoger skall inom institutet kunna ske på en allmän musikpedagogisk linje som bör vara tvåårig med möjlighet till ett tredje påbyggnadsår (fördjupningskurs). Utbildningen avslutas med musikpedagogisk resp. utökad musikpedagogisk examen. Den förstnämnda examen föreslås ge kompetens för instrumentalundervisning på grundskolans låg- och mellanstadium, medan den senare är avsedd att ge behörighet för grundskolans samtliga stadier.

Vidare föreslår musikskolan att vid musikpedagogiskt institut inrättas specialpedagogiska linjer med studierna koncentrerade till instrumentblock, såsom stråk-, trä/bleckblås- och klavérintstrument. Utbildningen, som föreslås bli treårig och leda fram till specialpedagogisk examen, avses bli ett komplement till instrumentalpedagogiska linjer vid musikhögskola med studierna koncentrerade till ett enda instrument. Specialpedagogisk examen bör ge behörighet att undervisa på grundskolans samtliga stadier. Musikskolan räknar med att i synnerhet mindre kommuner kan ha nytta av sådan pedagogutbildning.

TCO och *musikkonservatoriet i Göteborg* anser också att det kan finnas behov av en lägre musikpedagogutbildning och att det bör krävas ett par års studier på eftergymnasial nivå för att utbildningen skall kunna ge erforderlig kompetens.

Framnäs folkhögskola föreslår att skolans nuvarande utbildning av instrumentalpedagoger bibehålls.

I fråga om de föreslagna allmänna pedagoglinjerna på högskolenivå framhåller *Göteborgs musikkonservatorium* att det är tveksamt vilka tjänster som kan erbjudas sådana kvalificerade solistpedagoger med ibland ovanliga instrument. Även *skolöverstyrelsen*, *TCO* och *teater- och orkesterrådet* anser att pedagogutbildningen bör bättre ansluta sig till behoven på arbetsmarknaden. Inte bara ett huvudinstrument utan också ett eller flera betygsatta biinstrument är i de flesta fall nödvändiga i utbildningen för att öka underlaget för pedagogisk verksamhet. Den omständigheten att olika musikpedagoger sannolikt kommer att leda ensembler och orkestrar av skiftande sammansättning understryker ytterligare vikten av bredd i utbildningen.

Göteborgskonservatoriet anser att de allmänna pedagoglinjerna bör kunna samordnas närmare med instrument- och solosångklasserna.

ABF, *Studieförbundet Medborgarskolan* och *Svenska fackläraryrket* fram-

håller att det är av vitalt intresse att olika kategorier av musikpedagoger får ingående kännedom om gruppmetodik och vuxenpedagogik.

Förslaget om en särskild rytmikpedagoglinje på högskolenivå får stöd. Samtidigt kritiseras kursplaneförslaget beträffande rytmikämnet av *musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, Svenska fackläraryörbundet* samt av vissa enskilda rytmiklärare vid musikutbildningsanstalterna. Kursplanerna i ämnet både på fackskole- och högskolenivå behöver helt omarbetas och ges en inriktning mot musikalisk rytmik. Samma remissinstanser anser det vara möjligt att inrikta utbildningen av rytmikpedagoger på olika nivåer alltefter arbetsuppgifter på samma sätt som föreslagits beträffande instrumentalpedagoger.

Göteborgs musikkonservatorium anser att den föreslagna teoripedagogutbildningen uppenbarligen ligger på sådan nivå att annan form av musikalisk högskoleutbildning normalt kommer att fordras för inträde. Konservatoriet finner denna högre utbildning önskvärd men vill samtidigt efterlysa en teoripedagogisk utbildning på samma nivå som övrig pedagogutbildning vid musikhögskolorna. En prognos beträffande den framtida arbetsmarknaden hade varit önskvärd.

Universitetskanslersämbetet och *Stockholms universitet* framhåller att teoripedagogutbildningen är av stort intresse för universiteten. Utbildningen bör därför anpassas till universitetens krav och anknytas närmare till universitetens musikvetenskapliga utbildning. *Musikhögskolans elevkår* betonar att teoripedagogutbildningen bör få en bestämd inriktning mot den nutida musiken.

3.2 Utbildning av musiklejare

3.2.1 Nuläge

För behörighet till tjänst som lärare i musik inom skolväsendet krävs musiklärarexamen, som kan avläggas vid musikhögskolan i Stockholm samt vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö. Utbildningen, som i regel är fyraårig, är i sin helhet förlagd till dessa utbildningsanstalter. Sökande till musiklejarutbildningen genomgår prov i gehör och allmän musiklejare samt i sång, piano, stråkinstrument och harmoniklejare. Härtill kommer ett s. k. pedagogiskt lämplighetsprov. Följande examensämnen ingår i utbildningen: sång, piano, violin (viola eller violoncell), harmoniklejare, musikens historia och estetik, pedagogik, undervisningsskicklighet och dirigering. Därtill kommer som studieämnen kontrapunkt, formlära, instrumentation, musik och gehörslära samt talteknik och välläsning. Tillträde till den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen, provårskursen, som sedan 1965 är förlagd till de två sista terminerna, kan ske först sedan eleverna avlagt godkända prov i samtliga examensämnen utom pedagogik och undervisningsskicklighet.

Provårskursen är uppdelad i åtta delstudiekurser, propedeutisk kurs, pedagogik, metodik, konst- och kulturhistoria, ensemblespel, blockflöjt, ackompanjemang och improvisation samt sång, stråk- och pianopedagogik. Vissa undervisningsmoment är motiverade av att musikleärodbildningen även ger kompetens för uppgifter som musikpedagog inom den frivilliga musikundervisningen, bl. a. för lärartjänst i kommunal musikskola. Betyget i undervisningsskicklighet sätts på grundval av vissa serier med egen handledd undervisning i skolor på olika stadier.

3.2.2 Kommittén

Kommittén föreslår en utbildning av musikleärare, som är uppdelad på två olika utbildningsnivåer och ger olika kompetens.

Den ena lärarkategorin föreslås få behörighet att handha grundskolans obligatoriska musikundervisning samt lägre nivåer inom frivillig musikundervisning och musikcirkelverksamhet, medan den andra kategorien föreslås svara för musikundervisningen i gymnasium, fackskola, frivillig musikundervisning och musikcirkelverksamhet på mera avancerad och konstnärligt kvalificerad nivå samt musikyrkesutbildning. Den senare lärarkategorin skall även vid behov kunna ta hand om musikundervisningen på grundskolans högstadium.

Musikleärodbildningen bör enligt kommittén ansluta sig till annan lärodbildning och således i princip bestå av en grundutbildning, som innehåller en ämnes-teoretisk del och av praktisk-pedagogisk del, samt av fortsatt utbildning i form av fortbildningskurser.

Musikleärarnas ämnesutbildning och instrumentalpedagogiska utbildning föreslås, vad beträffar musikleärare för grundskolan, ske vid musikfackskola och vad gäller övriga musikleärare vid musikhögskola. Den praktisk-pedagogiska utbildningen bör för båda kategorierna förläggas till lärarhögskola med ämneslärodbildning. Denna förändring i förhållande till nuläget anser kommittén vara nödvändig för att anpassa musikleärodbildningen till annan lärodbildning och för att bryta musikleärarnas isolering från andra lärodbildningsgrupper. Därjämte fullföljs enligt kommittén en utveckling som redan tagit sin början vid musikhögskolan, där den praktisk-pedagogiska utbildningen sedan 1965 sammanförts till den sista fasen i musikleärodbildningen.

Utbildningen vid musikfackskola har närmare beskrivits under 3.1.2. Kommittén föreslår att elev som avlagt musikpedagogisk examen vid fackskola vid någon av linjerna A, K eller M skall kunna fortsätta sina studier med praktisk lärodbildning under ett år vid lärarhögskola för att därmed skaffa sig behörighet även för klassundervisning i musik på grundskolans alla stadier. Trots att de fackskoleutbildade musikleärarnas verksamhetsområde föreslås begränsat till grundskolan har kommittén inte ansett sig kunna förorda någon förkortning av studietiden för dessa i förhållande till den nuvarande musikleärodbildningen. Kommittén räknar med

att musklärare i grundskolan kommer att i ökad omfattning få tjänstgöra även på mellanstadiet och dessutom i större omfattning än tidigare kunna utnyttjas för frivillig musikundervisning. Den sammanlagda studietiden blir för musklärare i grundskolan enligt kommitténs förslag 1—2 terminer kortare än klassläroarutbildningen, som bygger på genomgången fackskola jämte 2½—3 års studier vid läroarhögskola. Detta finner kommittén motiverat med hänsyn till att klassläroarutbildningen omfattar så många fler ämnen än utbildningen av musklärare för grundskolan.

Musikundervisningen på det gymnasiala stadiet bör enligt kommitténs förslag ombesörjas av musklärare med ämnesutbildningen förlagd till musikhögskola. Möjlighet till utbildning i musik i kombination med annat ämne bör erbjudas. Musikläroarutbildning vid musikhögskola kan därför enligt förslaget dels avse utbildning av läroare med inriktning enbart på undervisning i musik, ettämnesmusikläroare, eller på musik i kombination med annat ämne, tvåämnesmusikläroare. Utbildningen omfattar i båda fallen — med den praktiska läroarutbildningen inräknad — fyra års studier.

Musikläroarutbildningen på högskolenivå bygger på genomgången gymnasialt stadium med minst fackskolekompetens.

Inträdesprov föreslås ske i ämnena sång, instrument, gehörsutbildning med allmän muskläro samt satsläro. Därtill kommer ett pedagogiskt lämplighetsprov. De som genomgått treårig musikfackskola på linje A, K eller M kan efter godkända inträdesprov gå direkt in i andra årskursen av utbildningen för ettämnesmusikläroare.

Kommittén framhåller en rad fördelar med att i musikläroarutbildningen kombinera musik med ett annat ämne. Detta kan pedagogiskt sett innebära fördelar för musikundervisningen och en möjlighet att integrera denna med skolans övriga undervisning. För läroarna kan det betyda möjligheter till bättre kontakt med elever och kolleger. Underlaget för läroartjänster kan ökas. Dessutom räknar kommittén med att möjligheten till blandad utbildning kan bredda rekryteringen.

Kommittén föreslår att ämnena historia, religionskunskap, ett modernt språk, filosofi, psykologi och matematik skall kunna ingå i kombination med musik i utbildningen av tvåämnesmusikläroare. Studierna i universitetsämnet skall avse två betygsenheter (motsv.) och bör ske på två terminer. Studiegången bör läggas så att universitetsstudierna sker antingen första eller tredje året.

Även för ettämnesmusikläroare föreslår kommittén en studietid av tre år för den musikaliska utbildningen, vilket medför möjlighet till ämnesfördjupning och samtidigt ger bred kompetens för frivillig musikundervisning.

Kommittén föreslår en betydligt utvidgad valfrihet beträffande vilka instrument som skall kunna ingå i musikläroarutbildningen. Som huvudinstrument skall kunna väljas piano, violin, viola, violoncell, flöjt, blockflöjt, oboe, klarinett, saxofon, fagott, trumpet, horn, basun eller gitarr. Instrument som kontrabas, gamba, luta,

cembalo, orgel, harpa och slagverk kan endast väljas som tillval. Piano bör vara obligatoriskt biinstrument för de elever som har annat huvudinstrument.

Undervisningen i musikhistoria och formlära bör för såväl tvåämnes- som ettämnesmusiklärare avse två akademiska betygsenheter (motsv.) och läggas upp på ett sätt som i stort sett motsvarar universitetens grundkurs i musikvetenskap.

Kommittén föreslår följande timplaner för musiklärarutbildningen.

Tvåämnesmusiklärare

Ämne	åk 1 ¹	åk 2 ²	åk 3 ²	Betygs- poäng
Sång	(3)	4	4	} 10
Gemens. lekt.	—	3	—	
Instrument I	(3)	4	4	} 10
Gemens. lekt.	—	—	3	
Instrument II ³	—	(3)	(3)	⁸
Gehörsutb., satslära, instrumentation	—	9	9	12 ⁴
Röst- och talvård med välläsning	—	3	—	
Körsång	—	6	6	} 18
Kördirigering	—	6	6	
Gruppövn.	—	1	1	
Ensemble	—	6	6	
Ensembleledning	—	—	6	
Musikhist. och formlära	—	12	12	18
Rytmik och avspänning	—	6	—	2
Obl. tillval ⁵	—	—	3	6
Pedagogisk utb.:				
Musikpsyk. och -pedagogik	—	3	—	} 4
Ped.-metodisk utb. i sång/instr.	—	—	6	
Ped.-metodisk utb. i teori ⁶	—	—	(6) ⁶	
Vuxenped., cirkel- och ämnesmetodik ..	—	3	3	
S:a veckomoduler ⁷ elev/åk	(6)	66 (69)	69 (72, 78)	S:a 80

¹ Under universitetsåret, som också kan ligga i åk 3, kan vid behov viss praktisk musikundervisning förekomma.

² Musikhögskolestudier; kan alternativt inleda studiegången.

³ Om instrument I inte är piano är detta obligatoriskt biinstrument. Betygssumman (=4) läggs till den samlade poängsumman.

⁴ Inräknas i betygspoängen för pedagogisk utbildning.

⁵ Endast *ett* obl. tillval.

⁶ Frivilligt.

⁷ Veckomodul=15 min.

Ettämneshögskolor

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	Betygs- poäng
Sång	4	4	4	} 18
Gemens. lekt.	—	3	3	
Instrument I	4	4	4	} 18
Gemens. lekt.	—	3	3	
Instrument II	3	(3)	—	8
Gehörsutb., satslära, instrumentation	9	9	9	18 ¹
Röst- och talvård med välläsning	3	—	—	1
Körsång	6	6	—	} 18
Kördirigering	—	6	6	
Gruppövn.	—	1	1	
Ensemble	—	6	6	} 18
Ensembleledning	—	—	6	
Musikhist. och formlära	12	12	—	18
Rytmik och avspänning	6	—	—	2
Obl. tillval	—	3	3	12
Pedagogisk utb.:				
Musikpsyk. och -pedagogik	3	—	—	} 8
Ped.-metodisk utb. i sång/instr.	—	—	6	
Ped.-metodisk utb. i teori	—	—	6	
Vuxenped., cirkel- och ämnesmetodik	3	3	6	
S:a veckomoduler ² elev/åk	53	60 (63)	63	S:a 120

¹ Inräknas i betygspoängen för pedagogisk utbildning.² Veckomodul=15 min.

Ettämneshögskolor har i sin utbildning både huvud- och biinstrument samt pedagogisk-metodisk skolning i två ämnen (sång eller instrument samt satslära med gehörsutbildning eller formlära).

I båda utbildningarna föreslås att det obligatoriska tillvalet sker bland följande ämnen: Collegium musicum, Musica nova, kammarmusik, akustik och ljudöverföring med apparatkännedom, bandslöjd och elementär elektronisk komposition, jazz och modern underhållningsmusik. Det bör observeras att kommittén i tvåämnesläroverutbildning inte ansett sig kunna räkna med mer än ett obligatoriskt tillval.

Kommittén anser det vara angeläget att alla elever, som genomgått ämnesutbildningen för musikhögskolor, i princip utan spärr skall kunna fortsätta sina studier direkt vid läroverhögskola på den ort där ämnesutbildningen ägt rum. Kommittén har inte i detalj utarbetat någon studieplan för den praktiska läroverutbildningen. Allmänt bör enligt kommittén gälla att de nya studieplaner och anvisningar, som till följd av läroverutbildningsreformen utarbetats för ämnesläroverutbildningen vid läroverhögskola, skall kunna tillämpas sedan de kompletterats med provisoriska bestämmelser för musikhögskolorutbildning, i avvaktan på att senare även andra s. k. övningslärovergrupper kan komma att få sin praktiska läroverutbildning förlagd till läroverhögskola. Kommittén räknar inte med att musikhögskolorutbildning vid läroverhögskola skall kunna starta förrän tidigast hösten 1972.

Möjlighet till praktisk läroverutbildning vid läroverhögskola bör enligt kommittén ges också till studerande vid andra utbildningslinjer än musikhögskolorlinje, antingen

som en komplettering i direkt anslutning till deras övriga studier eller som vidareutbildning efter några års yrkesverksamhet.

Beträffande fortbildningen av musklärare framhåller kommittén att denna bör i huvudsak kunna ske inom ramen för den fortbildningsorganisation som vuxit fram under senare år.

Det av kommittén framlagda förslaget till utbildningsgång för musklärare innebär en med klasslärarutbildningen (beträffande grundskolan) och med adjunksutbildningen (beträffande det gymnasiala stadiet) i princip likvärdig utbildning. Kommittén har inte funnit vägande skäl att föreslå någon högre utbildningsgång vid musikhögskola, som skulle motsvara licentiat- eller doktorsnivå inom universitetsutbildningen. Kommittén har inte heller förordat inrättande av fasta lektorstjänster i musik på det gymnasiala stadiet. En karriärmöjlighet bör dock enligt kommittén erbjudas lärare på detta stadium. Ett bedömningssystem bör införas, varigenom lärarna kan få en högre kompetens på egen tjänst prövad och fastställd och tjänsten uppflyttad i lönehänseende. Ett system för en sådan bedömning bör utarbetas och handfas av skolöverstyrelsen.

Kommittén framhåller särskilt de stora krav som kommer att ställas på lärarhögskolornas lektorer i musikens metodik. Kommittén föreslår att för behörighet skall utöver musklärarexamen krävas minst fem års väl vitsordad tjänstgöring och fördjupade insikter inom område av betydelse för tjänsteutövningen. Som ett obligatoriskt led i denna fördjupning bör ingå en kurs vid ett av kommittén föreslaget s. k. musikpedagogiskt centrum (4). Dessa kurser bör framför allt syfta till att ge de blivande metodiklektorerna möjlighet att studera det samlade resultatet av det musikpedagogiska utvecklingsarbetet, vilket är nödvändigt för att få överblick och förmåga att bedöma de för musikundervisningen speciella metodfrågorna.

3.2.3 Remissyttranden

Ytterst få remissinstanser stöder kommitténs förslag om att musklärarutbildningen delas upp på två olika utbildningsnivåer som ger olika kompetens. I de fall där förslaget inte direkt avstyrks eller bedöms som mindre lämpligt, anses det kunna accepteras endast med hänsyn till den markanta muskläraryrkesbristen. Detta anser t. ex. *Svenska kommunförbundet* och *Stockholms skoldirektion*. Inte heller *Lärarnas riksförbund* eller *Musiklärarnas riksförening* avvisar förslaget men anser att de fackskoleutbildade lärarna bör få sin undervisning begränsad till låg- och mellanstadiet, där de enligt organisationernas mening kan inverka förmånligt på undervisningens kvalitet.

Skolöverstyrelsen anser uppdelningen av musklärarna på två kategorier obefogad och orationell och föreslår att musklärare både för grundskolan och det gymnasiala stadiet skall utbildas vid musikhögskola och lärarhögskola.

Universitetskanslersämbetet framhåller att ett realiserande av kommitténs förslag leder till en klyvning av lärarutbildningen som avviker radikalt från riktlinjerna för

den av 1967 års riksdag beslutade lärarutbildningsreformen. Musiklärarutbildning bör enligt ämbetet såvitt möjligt ansluta till övrig lärarutbildning.

Göteborgs musikkonservatorium anser att skillnaden i sammanlagd utbildningstid enligt förslaget mellan musklärare i grundskolan och musklärare i gymnasiet inte står i rätt förhållande till kraven på de två lärarkategorierna.

TCO vänder sig bestämt emot att den gymnasiala musiklinjen skulle ge hela den ämnesmässiga delen av den lägre musklärarutbildningen. Musikstudierna för blivande lärare bör i stället enligt *TCO*:s mening efter de två gymnasiala åren fortsättas ett par år på eftergymnasial nivå, förlagd antingen till musikhögskola eller till speciella musklärarynstitut. I likhet med kommittén anser *TCO* att denna utbildning bör avslutas med ett års praktisk lärarutbildning vid lärarhögskola. *TCO* framhåller att en lägre musklärarutbildning enligt denna modell skulle ge behörighet för hela grundskolan och även i övrigt kunna leda till ett vidgat kompetensområde, särskilt då inom den kvalificerade frivilliga musikundervisningen och studiecirkelverksamheten.

Även *Musikaliska akademien, yrkesutbildningsberedningen, Malmö musikkonservatorium, Örebro musikpedagogiska institut, Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola, Svenska facklärarförbundet, Sveriges lärarförbund och Riksförbundet Sveriges musikpedagoger* anser att utbildningstiden för musklärare för grundskolan enligt förslaget är för kort för att kunna fylla kraven. En förlängd utbildningstid förordas inte bara av kvalitetsskäl utan även för att åstadkomma likvärdighet mellan utbildningen av musklärare och klasslärare.

Yrkesutbildningsberedningen, som framhåller betydelsen av yrkeserfarenhet, anser att fackskoleutbildningen för blivande lärare bör kompletteras med några års sådan erfarenhet. Skulle detta av olika skäl inte anses praktiskt framhåller beredningen att den skolmässiga utbildningen bör utökas med minst ett, troligen två års studier vid musikhögskola.

Malmö musikkonservatorium och *Svenska facklärarförbundet* anser att utbildningen av musklärare för grundskolan bör förlängas med ett år, förlagt till musikhögskola.

Kommitténs förslag till musklärarutbildning på högskolenivå har i huvudsak tillstyrkts. Motiveringen för en utbildning av lärare i musik i kombination med annat ämne och för att inrätta lärartjänster med en sådan kombination anses övertygande.

De föreslagna ämneskombinationerna godtas med ett tillägg från *Svenska facklärarförbundet*, som anser att litteraturhistoria bör tas med bland universitetsämnen. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anser att den föreslagna ämneskretsen bör vidgas.

Flera länskolnämnder nämner särskilt att kommitténs skäl för att införa två-ämneslärare i gymnasiet är relevanta även för grundskolans högstadium.

Göteborgs musikkonservatorium stöder förslaget att inrätta en kombinerad yrkesutbildning på postgymnasial nivå, där musik är den ena komponenten i utbildningen. Konservatoriet anser att utbildning med sådan ämneskombination bör göras

mer variabel och kunna avse annat mål än lärarverksamhet. Konservatoriet framhåller särskilt musikleärodbildningen som exempel på en utbildningsgång som i kommitténs förslag innehåller så många obligatoriska ämnen och arbetsuppgifter att det knappast finns tid över till önskvärd fördjupning eller specialisering.

Enligt *Folkliga musikskolan Ingesund* är den instrumentalpedagogiska skolningen för begränsad inom musikleärodbildningen för att lärarna skall kunna användas i frivillig undervisning på olika stadier. Denna undervisning bör enligt skolan ombesörjas av specialutbildad arbetskraft.

Vissa kommentarer och invändningar görs emellertid till förslaget att utbildningstiden för ettämnes- och tvåämneslärare föreslås bli lika lång.

Statskontoret ifrågasätter om inte utbildningen för ettämnesmusikleärare kunde organiseras som påbyggnadsutbildning efter en för ett- och tvåämnesmusikleärare gemensam grundutbildning.

Yrkesutbildningsberedningen anser att endast ettämnesmusikleärare bör förekomma men med sådan utbildning att de kan undervisa inom såväl grundskolan som gymnasieskolan. Om förslaget till utbildning av tvåämnesmusikleärare accepteras måste man enligt beredningen beakta att ämnesutbildningen i musik är uttunnad som en följd av att två ämnen skall samsas om samma tid som för ettämnesmusikleärare upptas enbart av musik.

Enligt *Malmö musikkonservatorium* kan den praktiska musikutbildningen för tvåämneslärare anses bli underdimensionerad om man av den tvååriga studietiden i musik skall anslå erforderlig tid både för att nå tvåbetygsnivå (motsv.) i musikhistoria och formlära och för gehörsutbildning, satslära och instrumentation. Samtidigt anser både konservatoriet och *Svenska fackläroförbundet* att det finns en viss risk för att tvåämnesläraren kommer att betraktas som mer kvalificerad. Fackläroförbundet framhåller att tvåämnesmusikleäraren i regel kan beräknas starta sin utbildning med det allmänna gymnasiet som grundutbildning, vilket ur musiksypunkt är en svaghet. Den praktiska lärodbildningen i musikämnet reduceras av att lärohöskoleåret också skall ägnas åt utbildning i universitetsämnet. Fackläroförbundet motsätter sig därför att utbildningsgången för tvåämnesmusikleärare binds uteslutande till den föreslagna timplanen. De musikaliska kraven får inte eftersättas. Studierna bör under alla förhållanden påbörjas vid musikhöskola.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att utbildning i musikhistoria och formlära i tvåämneslärodbildningen förutsätts vara densamma som i ettämneslärodbildningen trots att inom tvåämneslärodbildningen även studier motsvarande två betygsenheter i filosofiskt examensämne avses skola ingå. Skillnaden mellan ettämnes- och tvåämneslärodbildningen synes närmast ligga däri att utbildning i ett andra instrument tillkommer i den förstnämnda utbildningen. Mot denna bakgrund bör enligt ämbetets mening kommittén justera studieplanerna.

Kanslersämbetet kommer vidare in på de speciella problem som kombinationen mellan musik och annat ämne för med sig för de elever som examinerats från musikfackskola och som inte nu utan vidare kan vinna inträde vid universitet. Kompletteringsstudier för att uppfylla de särskilda förkunskapskraven blir nöd-

vändiga. Det står givetvis de studerande fritt att före studierna vid musikhögskola/universitet fullgöra kompletteringsstudierna. För att de inte skall försenas i sin utbildning bör de enligt kanslersämbetet få möjlighet att påbörja studierna vid musikhögskola utan att förkunskapskraven för studier i universitetsämnet har inhämtats. Kompletteringsstudierna kan i sådant fall fullgöras under de inledande två årens musikhögskolestudier.

Kompetensutredningen är f. n. inte beredd att tillstyrka att studerande på grundval av enbart fackskolekompetens — om den av kommittén föreslagna musikfackskolan kommer till stånd — skall få börja sin musikleäroinbildning genom studier vid universitet.

Ingen remissinstans motsätter sig att musikleäroinbildningens praktisk-pedagogiska utbildning förläggs till läroinbildning. Det anmärks dock från flera håll att kommittén inte tillräckligt ingående redogjort för fördelarna med nuvarande ordning.

Skolöverstyrelsen framhåller att de problem som genom förslaget uppkommer för läroinbildningens bör uppmärksammas på ett tidigt stadium. För ettämnemusikleäroinbildning behövs en särskild utformning av läroinbildningsåret.

Beträffande den variant av kursplanen i pedagogik-metodik, som skall utarbetas för musikleäroinbildning vid musikhögskola, anser överstyrelsen att ämnet bör begränsas till instrumentalmetodik, medan övriga moment hänskjuts till läroinbildningsåret.

SACO anser att förslag till musikleäroinbildningens praktiska läroinbildning snarast bör utarbetas och remissbehandlas.

Pedagogikutredningen påpekar att musikleäroinbildningens i motsats till ämnesläroinbildningens vid universitet innehåller en pedagogisk utbildning i anslutning till utbildningens i musik.

3.3 Utbildning av kyrkomusiker

3.3.1 Nuläge

Kompetenskrav m. m. för olika kyrkomusikertjänster regleras i kyrkomusikerstadgan (1950: 375, ändrad senast 1967: 189).

Organisttjänsten är en självständig kyrkomusikalisk tjänst, som kan utfyllas med tjänstgöring som musikleäroinbildning vid statlig eller statsunderstödd läroanstalt om inte de kyrkomusikaliska åliggandena räcker till för en heltidstjänst. Till följd av denna tjänstekonstruktion, som har tillkommit i avsikt att skapa heltidstjänster, har för behörighet uppställts krav på såväl högre organist- och högre kantorexamen som musikleäroinbildningens.

Kantorstjänster finns av två slag, skolkantors- och kyrkokantorstjänster. Skolkantorstjänsten är som kyrkomusikertjänst betraktad en deltidstjänst och är förknippad med folk- eller småskolläroinbildning. Det kyrkomusikaliska kompetenskravet är organist- och kantorexamen. Kyrkokantorstjänsten är en självständig kyrkomusika-

lisk tjänst med minst halvtidstjänstgöring. En kyrkokantor skall ha avlagt organist- och kantorexamen samt med godkända vitsord genomgått en pedagogisk kurs. I kyrkomusikerdistrikt, där arbetsuppgifterna är av ringa omfattning, finns arvodesbefattningar för s. k. orgelspelare. Enda kompetenskravet är ett intyg om spelfärdighet m. m.

De högre kyrkomusikaliska examina, som krävs för organisttjänst, avläggs vid musikhögskolan i Stockholm samt musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö.

I högre organistexamen ingår betygsämnena orgel, piano, harmonilära, orgelns stämning och skötsel samt liturgik och studieämnena kontrapunkt, formlära, musik- och gehörlära samt musikens historia och estetik. I högre kantorexamen är betygsämnena sång, piano (med orgel som fyllnadsämne), harmonilära, liturgik och kördirigering och studieämnena kontrapunkt, formlära, musik- och gehörlära, liturgisk sång, talteknik, välläsning samt musikens historia och estetik.

Innehållet i den för organistkompetensen nödvändiga musikleäroinbildningen har tidigare nämnts (3.2.1). Många ämnen är gemensamma för de tre examina. Förslag har också framförts vid ett flertal tillfällen om att sammanföra dem till en enhetlig kyrkomusikerexamen. Sedan höstterminen 1964 har vid musikhögskolan genomförts en kombinerad studiegång för de tre utbildningslinjerna. I utbildningen har vidare försöksvis införts vissa nya studieämnen, bl. a. cembalo, liturgisk kördirigering, liturgiska tillämpningsövningar samt övningstjänstgöring i kyrka.

I den lägre organist- och kantorexamen ingår betygsämnena orgel (liturgiskt och solistiskt orgelspel), sång, piano, harmonilära med musik- och gehörlära, orgelkännedom och kördirigering. För blivande kyrkokantorer tillkommer därutöver en pedagogisk kurs, som innefattar musikhistoria och pedagogik samt metodik jämte övningsundervisning och som ger betyg i undervisningsskicklighet.

För orgelspelare saknas enhetlig utbildning men viss kursverksamhet förekommer.

3.3.2 Kommittén

Kommittén lägger fram en grundskiss till en delvis ny organisation för den kyrkomusikaliska verksamheten. Denna innebär bl. a. att de nuvarande skolkantorstjänsterna successivt avvecklas och ersätts i första hand med heltidstjänster, vari ingår både kyrkomusikaliska och musikpedagogiska uppgifter. Vid sidan av dessa tjänster skall också kunna inrättas självständiga kantorstjänster av deltidskaraktär, vilka i förekommande fall skall kunna förenas med lärartjänst i grundskolan. De nuvarande orgelspelarna bibehålls enligt förslaget under benämningen extra kantorer men kompetenskraven ökas. Organisttjänsterna bibehålls som heltidstjänst med kyrkomusikalisk tjänstgöring förenad med verksamhet som musikpedagog.

Kommittén föreslår således utbildning för fyra olika typer av kyrkomusikerbefattningar, nämligen extra kantorer, självständiga kantorer, kantorer med musikpedagogisk kompetens och organister.

För extra kantorer liksom för självständiga kantorer föreslås utbildningen äga rum vid statliga sommarkurser. Kurserna för självständiga kantorer är i förekommande fall tänkta som en fortsättning på utbildningen av extra kantorer. Kurserna bör enligt kommittén inte som hittills reserveras huvudsakligen för blivande lärare utan stå öppna för alla. Utbildningen av självständiga kantorer bör ske i så nära överensstämmelse som möjligt med den kyrkomusikaliska delen av musikfackskolans kyrkomusikerutbildning. Examensfordringarna bör också överensstämma med dem som gäller för motsvarande ämnen vid musikfackskolan.

Den kyrkomusikaliska utbildning som äger rum vid lärarhögskolor och seminarier bör enligt kommittén bibehållas i någon form.

Kantorer med musikpedagogisk kompetens föreslås utbildade vid kyrkomusikalisk linje (linje K) vid musikfackskola.

De två första åren av denna linje ger en förutbildning som i vissa avseenden är speciellt inriktad på kyrkomusikeryrket. Efter denna förutbildning kan eleven antingen söka inträde vid musikhögskola eller fortsätta vid musikfackskolans tredje årskurs och där avsluta utbildningen med examen, som ger behörighet till tjänst som kantor/musikpedagog. Den musikpedagogiska kompetensen är densamma som till fackskolans linje A. Denna examen kan kompletteras med ettårig praktisk lärarutbildning.

Kommitténs förslag till utformning av musikfackskolans timplaner har redovisats under 3.1.2. I den där återgivna timplanen för linje A upptas de allmänna och musikaliska ämnen som är lika för alla de föreslagna linjerna av fackskolan. Instrument I och II för linje K är orgel resp. piano. Ämnen och timtal för linjespecialiseringen på linje K framgår av följande uppställning. Det sammanlagda veckotimtalet är 32 (35) vtr i årskurserna 1 och 2 och 25 (27) vtr i årskurs 3.

Linje K

Ämne	Veckotimmar i		
	åk 1	åk 2	åk 3
C. Ensemble	4	2	2
Blockflöjt/gitarr	—	2	1
Körsång	—	2	2
Liturgisk sång och liturgisk dirigering ..	—	—	2
Liturgik	—	—	1
Dirigering	—	—	4
Övningstjänstgöring i kyrka	—	—	— ¹
Orgelkunskap	—	—	1
D. Lärarledd överspelning ²	5	3	—
Timme till förfogande	—	1 ³	—
Fördjupningskurs ⁴	—	—	(2)

¹ Enligt särskilt schema.

² Läraren leder simultant 3—6 elever.

³ Denna timme kan utnyttjas till instrumentkännedom, bl. a. förberedande orgelkännedom.

⁴ Frivilligt tillval i något av ämnena piano, orgel, sång, satslära (med improvisation), instrument III.

Organister bör enligt kommittén utbildas vid musikhögskola på en enhetlig fyraårig utbildningslinje, som bygger på genomgången gymnasialt stadium med minst fackskolekompetens. Examen på denna linje föreslås ge behörighet för tjänst som organist kombinerad med musikpedagogisk tjänst, i princip vid det gymnasiala stadiets frivilliga musikundervisning. Utbildningen kan kompletteras med ett års praktisk lärarutbildning vid lärarhögskola och därmed ge lärarbehörighet för klassundervisning i musik på det gymnasiala stadiet.

Inträdesprov skall enligt förslaget ske i ämnena orgel (liturgiskt och solistiskt orgelspel), piano, sång, gehörsutbildning med allmän musiklära samt satslära. Därtill kommer ett pedagogiskt lämplighetsprov. Efter avslutad utbildning på musikfackskolans linje K kan sökande, efter godkända inträdesprov, normalt tas in i andra årskursen av organistutbildningen.

Kommittén föreslår följande *timplan för kyrkomusikerlinje*.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	Betygs- poäng
Orgel					
solistiskt	3	3	4	—	14
liturgiskt	3	3	3	—	10
Piano	3	4	—	—	} 10
Gemens. lekt.	3	3	—	—	
Sång	4	4	4	—	} 18
Gemens. lekt.	—	3	3	—	
Gehörsutb., satslära, instrumentation	9	9	9	—	18 ¹
Röst- och talvård m. välläsning	3	—	—	—	
Körsång	6	6	—	—	} 24
Kördirigering	—	—	6	6	
Gruppövn.	—	—	1	1	
Liturgisk sång	—	—	4	—	
Liturgisk dirigering	—	—	—	4	} 24
Gruppövn.	—	—	—	1	
Ensemble	—	—	6	6	} 6
Ensembleledning	—	—	—	6	
Övn.-tjänstg. i kyrka	—	—	×	×	} 14
Musikhist. och formlära	6	6	6	—	
eller	(12)	(12)	—	—	(18)
Liturgik	—	—	—	9	12
Orgelkunskap	—	4	—	—	6
Rytmik m. avspänning	6	—	—	—	2
Obl. tillval	—	3	—	3	12
Pedagogisk utb.: (som ettämnemusiklärare)	6	3	18	—	} 20
Pedagogisk specialisering	—	—	—	24	
S:a veckomoduler ² elev/åk	52 (58)	51 (57)	64 (60)	60	S:a 160

¹ Inräknas i betygspoängen för pedagogisk utbildning.

² Veckomodul=15 min.

Den pedagogiska specialiseringen föreslås ske i två ämnen och vara koncentrerad till de sista terminerna. Specialisering kan väljas bland ämnena orgel, piano, sång, satslära med gehörsutbildning, formlära eller kördirigering.

Grundkursen i musikhistoria och formlära är av något mindre omfattning än på musiklärarlinje. För de studerande som önskar komplettera sin utbildning med praktisk lärarutbildning krävs den större grundkursen. Det obligatoriska tillvalet i organistutbildning föreslås ske bland ämnena Collegium musicum, Musica nova samt akustik och ljudöverföring med apparatkännedom.

3.3.3 Remissyttranden

Den helt övervägande delen av remissinstanserna har en mycket positiv inställning till den av kommittén framlagda grundskissen för den kyrkomusikaliska organisationen. Detta gäller även de förslag som berör kantorstjänsterna. Flertalet remissinstanser, i första hand skolmyndigheterna, tillstyrker förslaget om avveckling av skolkantorstjänsterna. Det tidigare motståndet från kyrkligt håll mot en sådan avveckling har numera i allmänhet upphört. *Domkapitlen i Skara, Västerås och Visby* vidhåller emellertid sin uppfattning att skolkantorstjänsterna bör bibehållas. *Sveriges lärarförbund, Svenska pastoratens riksförbund* och *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* är av samma mening.

Från många håll uttrycks tillfredsställelse över att orgelspelartjänsterna ombildas till extra kantorstjänster med krav på väsentligt förbättrad utbildning. *Svenska pastoratens riksförbund* befarar dock att de ökade kompetenskraven kan komma att medföra rekryteringssvårigheter. *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* anser å sin sida att det är eftersträvansvärt att kunna kräva kompetens motsvarande den nuvarande organist- och kantorexamen för alla kantorstjänster.

Kommitténs förslag beträffande organisternas ställning i den nya organisationen, framför allt strävandena till en sådan konstruktion av organisttjänsterna som möjliggör såväl förkortad utbildningstid som ökad specialisering och ett maximalt utnyttjande av denna musikerkategori i musiklivet, lämnas i allmänhet utan erinran.

Beträffande utformningen av kyrkomusikerutbildningen tillstyrks i allmänhet huvudlinjerna i kommitténs förslag.

Domkapitlet i Uppsala framhåller att kommittén åstadkommit en smidig anpassning till kyrkomusikernas olika begåvningsstyper och intresseinriktningar.

Domkapitlet i Linköping, lärarhögskolan i Stockholm och *Musiklärarnas riksförening* betraktar det som helt verklighetsfrämmande att den treåriga fackskoleutbildningen skall kunna leda till en examen som är jämförbar med nuvarande organist- och kantorexamen.

TCO, Folkliga musikskolan Ingesund m. fl. framhåller att konsekvensen av att göra om musikfackskolan till en examensfri skola för grund- och förutbildning blir att även speciallinjer för kyrkomusiker förs upp på eftergymnasial nivå. Musikskolan föreslår en särskild kyrkomusikalisk linje vid de musikpedagogiska institut som nämnts under 3.1.3.

I fråga om den kyrkomusikaliska utbildningen på högskolenivå anför *Göteborgs musikkonservatorium* att antalet kyrkomusikertjänster med högre musikutbildning

som kompetenskrav f. n. är så ringa att en särskild utbildning för statskyrkans behov måste kunna sättas i fråga. En högre utbildning för alla kyrkosamfund borde i stället diskuteras. Liknande synpunkter framförs av *Musikaliska akademien, Malmö musikkonservatorium, Svenska fackläraryrket, Örebro musikpedagogiska institut* och *Sveriges frikyrkoråd*.

Svenska pastoratens riksförbund uttalar att — om det slutliga avgörandet i kyrka—statfrågan kommer att resultera i en i förhållande till staten fri kyrka — det ingalunda är säkert att denna fria kyrka har ekonomiska möjligheter att bibehålla en kostnadskrävande kyrkomusikerorganisation utan den utjämning som nu sker över kyrkofonden.

3.3.4 Kyrkomötet

1968 års kyrkomöte (kskr 1968: 47) ansluter sig till kommitténs plan för de kyrkomusikaliska tjänstetyperna. Kyrkomötet anser därjämte att skolkantorstjänsterna bör bibehållas. De nackdelar, som är förenade med skolkantorstjänsterna i dess nuvarande utformning, bör enligt kyrkomötet kunna undanröjas eller mildras, bl. a. genom att göra det möjligt att kombinera den kyrkomusikaliska delen av tjänsten även med andra typer av lärartjänst än tjänst som klasslärare. Kyrkomötet understryker värdet av att organister och kantorer får möjlighet att kombinera den kyrkomusikaliska tjänstgöringen med musikpedagogisk tjänst eller musiklärartjänst både vid gymnasium och grundskola eller kommunal musikskola.

I fråga om kyrkomusikernas utbildning ansluter sig kyrkomötet till de synpunkter och förslag som musikutbildningskommittén framfört och anser det särskilt önskvärt att förbättra utbildningsmöjligheterna för innehavare av de föreslagna extra kantorstjänsterna för att kunna upprätthålla vissa krav på musikalisk kompetens.

3.4 Utbildning av militär- och underhållningsmusiker

3.4.1 Nuläge

Utbildning till militärmusiker sker dels vid militära förband, dels vid musikhögskolan i Stockholm. Den sammanlagda utbildningstiden är åtta år, inklusive praktik.

Intagning till den grundläggande militärmusikutbildningen sker efter avslutad grundskola. Den grundläggande utbildningen omfattar tre år (ett elevår och två aspirantår) och är indelad i sex skeden. Undervisningen ges på tre instrument, i musikteoretiska ämnen, signalblåsning, trumslagning och ensemblespel. Därtill kommer undervisning i allmänbildande ämnen (inklusive musikhistoria). Utbildning meddelas dels vid den musikkår eleven tillhör, dels centralt vid ett förband. Samtidigt med musikutbildningen pågår militärutbildning. I samband med andra aspirantårets slut sker utnämning till musikfurir.

Därefter fortsätter musikfuriren med musiktjänst och fortsatt utbildning vid egen musikkår under tre år. Under denna tid skall han bibringas den musikaliska kompetens som krävs för att bli antagen till musikunderofficersutbildning vid musikhögskolan.

Antagning till musikunderofficersutbildning vid musikhögskolan sker efter inträdesprov. Utbildningen omfattar fyra terminer och avslutas med musikunderofficersexamen. Undervisning ges på tre instrument, i musikteori, musikhistoria, orkesterspelning m. m.

Yrkesinriktad musikutbildning saknas för vad som i vid mening skulle kunna kallas underhållningssektorn i musiklivet.

Den enda utbildningstyp som nu står till förfogande är vissa allmänna linjer vid musikfolkhögskola och motsvarande institutioner samt, om vederbörande är tillräckligt musikaliskt avancerad och begåvad, musikhögskolan och musikkonservatorierna.

3.4.2 Kommittén

Kommittén har i sitt förslag till militärmusikerutbildning utgått ifrån att någon grundläggande utbildning inte längre skall förekomma vid försvaret utan att ansvaret skall läggas på den civila musikutbildningsorganisationen. En sådan utveckling ligger enligt kommittén i linje med 1968 års riksdags beslut att omvandla militärmusikkåren till s.k. regionensembler, som vid sidan av vissa militära uppgifter i huvudsak skall utnyttjas för uppgifter inom rikskonsertverksamheten.

Kommittén föreslår att vid musikfackskolan inrättas en utbildningslinje med sikte på kommande verksamhet som militärmusiker. Utbildningen har utformats för att svara mot kraven vid regionensemblernas militära tjänstgöring. Efter treårig fackskola beräknas musikerna kunna provspela för befattning som andrebåsar, tuttviolonist o. d. i militärmusikkår/regionensemble. Efter eventuell orkesterpraktik står det musikerna fritt att söka inträde vid musikhögskola för fortsatt instrumentalutbildning som kan leda till mer kvalificerade konstnärliga uppgifter som orkestermusiker eller solist.

Kommittén föreslår att den föreslagna fackskolelinjen också skall ges en speciellt mot underhållningsmusik av olika slag inriktad utbildning. Till gruppen underhållningsmusiker räknar kommittén dansmusiker, teatermusiker, restaurangmusiker, jazzmusiker och popmusiker. Underhållningsmusiker har hittills endast kunnat erbjudas en i fråga om ämnesinnehåll, repertoarval m. m. mer traditionell musikutbildning. En organiserad utbildning skulle enligt kommittén kunna medföra en väsentlig kvalitetshöjning inom denna sektor av musiklivet. Kommittén räknar med att medlemmar i ungdomarnas egna ensembler, popgrupper m. m. genom förslaget får en möjlighet att parallellt med allmän utbildning utveckla dels

sin egen musikaliska förmåga, dels ensemblens egenart. Deras möjligheter till fortsatt utbildning förbättras samtidigt.

Kommittén har således funnit det lämpligt att föreslå en gemensam utbildningslinje (linje M), för militär- och underhållningsmusiker. Examen på denna linje ger även musikpedagogisk kompetens, motsvarande den som ges på allmänna linjen.

Kommitténs förslag till utformning av musikfackskolans timplaner har redovisats under 3.1.2. I den där återgivna timplanen för linje A upptas de allmänna och musikaliska ämnen som är lika för alla fackskolans linjer. För elever, som valt mot militärmusik inriktad utbildning, är instrument I antingen ett i stämbesättningen för militärmusikkår ingående instrument eller ett stråkinstrument. Om instrument I är oboe eller fagott är slagverk obligatoriskt som instrument II. För övriga elever är instrumentvalet fritt. Ämnen och timtal för linjespecialisering på linje M framgår av följande uppställning. Det sammanlagda veckotimtalet är 32 (35) vtr i årskurs 1, 33 (36) vtr i årskurs 2 och 25 (26) vtr i årskurs 3.

Linje M

Ämne	Veckotimmar i		
	åk 1	åk 2	åk 3
C. Ensemble	4 (3) ¹	3	5 ²
Biinstrument ³	—	1	1
Slagverk	—	1 (0) ⁴	1 (0) ⁵
Piano ⁶	(1)	(1)	(1)
Ackompanjemang och repertoarkännedom	—	2	—
Satslära med arrangemang	—	—	4 ⁷
Improvisation	—	—	— (1) ⁸
Dirigering	—	—	2
D. Lärarledd överspelning ⁸	5 (4) ⁹	2	—
Timme till förfogande	—	(1) ⁸	—
Fördjupningskurs	—	(1) ⁴	2 ⁹

¹ 3 vtr ensemble för elever med slagverk som instrument II.

² Olika ensembletyper.

³ Med biinstrument avses med instrument I eller II närbesläktat instrument t. ex. piccola (flöjt), saxofon (klarinet), engelskt horn (oboe), viola (violin), gamba (cello).

⁴ Om instrument I är stråkinstrument utgår slagverk. Eleven väljer i stället 1 vte fördjupningskurs i instrument I, instrument II eller biinstrument.

⁵ Om instrument I är stråkinstrument utgår slagverk, som ersätts med 1 vte improvisation (detta ämne ingår också i satslära med arrangemang samt i rytmik).

⁶ Om instrument I eller II inte är piano tillkommer 1 vte piano, varvid timantalet i andra ämnen minskas enligt följande:

åk 1 lärarledd överspelning från 5 till 4 vtr

åk 2 timme till förfogande tas i anspråk för pianoundervisning

åk 3 1 vte improvisation byts ut.

⁷ Särskild kursplan för denna linje. Ämnet ersätter 3 vtr gehörsutbildning med satslära, som finns i timplan för linje A och K.

⁸ Läraren leder simultant 3—6 elever.

⁹ Eleven väljer ett av följande ämnen: instrument I, instrument II, sång, biinstrument, satslära med arrangemang, improvisation, slagverk eller dirigering.

Kommittén nämner att någon utbildning i signalblåsning inte förekommer på timplanen. Behovet av sådan utbildning för militärt bruk bör enligt kommittén med fördel kunna tillgodoses genom kurser.

3.4.3 Remissyttranden

Vissa allmänna synpunkter från remissinstansernas sida på förslaget om utbildning för blivande musiker vid musikfackskola har tidigare återgivits. Några omvärden om kommitténs förslag att denna även bör omfatta utbildning av underhållningsmusiker har inte avgetts.

I princip är remissinstanserna eniga med kommittén om att musiker inom militärmusikorganisationen i fortsättningen bör utbildas inom den allmänna musikutbildningssektorn. Ett antal remissinstanser, däribland *teater- och orkesterrådet*, *Musikaliska akademien*, *konserthyråutredningen* och *Rådet för utbildning av musiker*, fäster uppmärksamheten på att militärmusikerna i och med beslutet våren 1968 om rikskonsertverksamheten kommer att få kvalificerade orkester- och kamarmusikaliska uppgifter och således arbeta på samma sätt som andra, civila orkestermusiker. Detta föranleder bl. a. akademien att vända sig mot kommitténs förslag om en särskild utbildningslinje för militärmusiker vid musikfackskola. Vidare leder det till ett ovillkorligt krav på att utbildningen av dessa musiker bör fortsätta på eftergymnasial nivå och ansluta sig till övrig orkestermusikerutbildning.

Akademien framhåller att det är helt realistiskt att den föreslagna fackskolelinjen skulle kunna ersätta både den nuvarande sexåriga grundutbildningen och den tvååriga musikhögskoleutbildningen. Enligt akademien behövs minst en treårig fackskoleutbildning som ersättning för grundutbildningen samt dessutom en postgymnasial påbyggnad för att militärmusikerna skall klara sina framtida avancerade uppgifter.

Sveriges orkesterföreningars riksförbund m. fl. menar att kommittén genom sitt förslag raserar den nuvarande musikunderofficersutbildningen utan att sätta någon motsvarighet i stället. *TCO* ansluter sig till *Försvarsväsendets underbefälsförbund* och *Svenska underofficersförbundet*, vilka förordar att den nuvarande musikunderofficersutbildningen bibehålls till dess annan motsvarande utbildning står till buds. Inget avgörande bör enligt *TCO* träffas förrän 1968 års musikkommitté avslutat sin utredning.

De förslag beträffande musikerutbildning, som lagts fram bl. a. av 1968 års musikkommitté, redovisas under 3.5.3.

3.5 Utbildning av instrumentalister, sångare och korister

3.5.1 Nuläge

Utbildningen av sångare och instrumentalister sker i s. k. specialklasser vid musikhögskolan i Stockholm samt vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö.

Från höstterminen 1965 har utbildningen av orkestermusiker vid musikhögskolan i Stockholm sammanförts i den s. k. orkesterskolan.

Enligt musikhögskolans reglemente finns möjlighet att bedriva specialstudier i följande ämnen: orgel, piano, solosång, stråkinstrument, harpa samt blåsinstrument av trä resp. mässing. Undervisning på piano tillkommer för samtliga som inte har orgel eller piano som huvudinstrument. Alla elever i specialklass har dessutom harmonilära, musik- och gehörslära samt musikens historia och estetik. I solosångklassen studeras även talteknik och välläsning.

I praktiken förekommer en rikare differentiering av utbildningen än reglementet anger.

Någon fast organiserad, speciell koristutbildning existerar inte. Man är i stället hänvisad till den kursverksamhet som anordnas av på området verksamma institutioner och organisationer.

3.5.2 Kommittén

Kommittén föreslår att de nuvarande specialklasserna vid musikhögskola kallas instrument- och solosångklasser. Utbildningstiden föreslås normalt bli fyra år, var- efter elev efter godkända grundkurser erhåller avgångsbetyg.

För solistdiplom erfordras ytterligare högst två års studier. Diplom kan för- värfvas även i ensemblespel.

För tillträde till utbildningen krävs minst fackskolekompetens. Inträdesprov sker enligt förslaget i huvudämne samt i gehörsutbildning med allmän musikleära och, för den som inte har piano eller orgel som huvudämne, i elementärt pianospel,

Följande instrument kan enligt förslaget vara huvudämnen: piano, orgel, violin, viola, violoncell, kontrabas, flöjt, oboe, klarinett, saxofon, fagott, trumpet, horn, basun, tuba, slagverk, harpa, gitarr eller luta, blockflöjt, gamba och cembalo. Kommittén påpekar att dessa klasser, med undantag av klasserna i solosång, piano, orgel och gitarr (luta), i princip motsvarar den s. k. orkesterskolan vid musikhögskolan i Stockholm. Utanför de stora ensemblernas ram faller oftast också instrument som blockflöjt, gamba och cembalo.

Kommittén har som redan nämnts konstruerat timplanen för de allmänna musikpedagoglinjerna på sådant sätt, att elev i instrument- och solosångklass skall efter viss komplettering i satslära och musikhistoria kunna gå direkt in i årskurs 3 av pedagoglinje.

Kommittén föreslår följande *timplan för instrument- och solosångklasser*.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4
Huvudämne	6	6	6	6
Gemens. lekt. med repertoar o. interpret.- analys	6	6	6	6
Piano ¹	(3)	(3)	—	—
Ensemble, kör, orkester ²	24	27	30	30
Gehörsutb. och satslära	6	6	6	—
Musikhist. och formlära ³	6	6	—	—
Rytmik och avspänning	6	—	—	—
Ped.-metodisk utb. i huvudämnet (metodik, ausk. och övn.-underv.)	—	3	6	9
S:a veckomoduler ⁴ elev/åk	54 (57)	54 (57)	54	51

¹ För elever som inte har piano som huvudämne.

² För instrumentalister ingår kammarmusik (Collegium musicum för dem som studerat gamla instrument) och orkester, för sångare liedsång och solistisk ensemble samt körsång. För sångare och vissa andra kategorier lägre timtal.

³ Grundkurs av mindre omfattning än på musikpedagog- och kyrkomusikerlinje.

⁴ Veckomodul=15 min.

I princip tillkommer därjämte frivilliga tillval. Litteraturkunskap och textanalys är obligatoriskt tillval för elever i solosångsklass.

Kommittén framhåller att körsångsverksamheten kan väntas bli alltmer yrkesmässigt betonad och föreslår att en särskild koristutbildning inrättas vid musikhögskolan i Stockholm. Den s. k. mindre kören, dvs. eliten av de elever som deltar i körsång, kan där enligt kommittén utan större organisatoriska förändringar ombildas till koristkola. Inträdesfordringarna bör ställas relativt högt och avse vokal skicklighet samt färdighet i à vista-sång. Kommittén räknar med att eleverna i regel kommer att rekryteras ur de kategorier vid musikhögskolan, som har sång som huvudämne, men att de också kan komma att rekryteras från annat håll. Kommittén anser inte att bestämd studietid kan fastställas, eftersom studierna kan beräknas bli påbörjade från mycket skiftande utgångsnivåer. Av samma anledning har kommittén avstått från att göra upp någon formell timplan. Efter godkända grundkurser utfärdas koristbetyg.

3.5.3 Remissyttranden

Yttrandena rörande den här avsedda utbildningen domineras av krav på förbättrad orkesterutbildning.

Musikaliska akademien anser att väsentliga delar av musikhögskolans utbildning, t. ex. orkesterskolan och den högre solistutbildningen, ej har planerats tillfredsställande av kommittén.

Rådet för utbildning av musiker konstaterar för sin del att kommittén inte tagit upp det i direktiven givna uppdraget att närmare ange innehåll och organisation för en orkesterskola. Även *teater- och orkesterrådet* och *konserthyråutredningen* instämmer i kravet på en fortsatt skyndsamt utredning med uppgift att undersöka om

en effektiv, kvalitativt och kvantitativt utbyggd utbildning av orkestermusiker kan anordnas vid samtliga tre musikhögskolor.

1968 års musikkommitté har i sin tidigare nämnda principskiss för den framtida utbildningen för musiker i regionensembler lämnat ett eget förslag till utbildningsgång, som bygger på tvåårig fackskola. Därutöver förordar kommittén en fyraårig utbildning. Under det första året erhåller eleven enligt förslaget specialiserad instrumental och allmänmusikalisk utbildning, som kan ges vid sådana regionensembler som har erforderliga resurser. Efter värnpliktstjänstgöring följer två års instrumentalutbildning vid musikhögskola. Utbildningen avslutas med ett års orkesterskolning, förlagd till regionensemble, som är avsedd att ge den erforderliga orkester- och ensamblerutinen. Enligt kommittén kan detta sista år av utbildningen organiseras som ett första anställningsår, aspirantanställning, vid regionensemble.

Även konsertbyråutredningen och Rådet för utbildning av musiker understryker behovet av att den praktiska utbildningen av orkestermusiker tillgodoses på ett helt annat sätt än hittills. Rådet framhåller att de erfarenheter, som kan erhållas genom musikhögskolornas elevorkestrar, är värdefulla men att de inte kan ersätta praktik i en yrkesorkester.

Sveriges Radio anser det betydelsefullt att instrument som slagverk, gitarr, blockflöjt, gamba och cembalo enligt förslaget skall kunna vara huvudämne, dvs. betraktas som jämställda med vanliga stråk- och blåsinstrument och piano. Detta är av största betydelse för rekryteringen av ensembler för både ny och »gammal» musik.

I de av Folkliga musikskolan Ingesund föreslagna musikpedagogiska instituten bör enligt skolan ingå även en vokal/instrumental utbildningslinje. Begåvade elever utanför storstadsregionerna kan härigenom få möjlighet till fördjupade specialstudier av vokal och instrumental art.

Teater- och orkesterrådet, som noterar att timplaneförslagen för instrument- och solosångklasser inte innefattar något obligatoriskt tillval, framhåller att dagens och morgondagens musikutbud inte bara kräver specialisering utan även mångsidighet och flexibilitet hos den enskilde musikern. Rådet föreslår i likhet med 1968 års musikkommitté att specialklassindelningen ersätts med en indelning efter instrumentfamiljer (tangentinstrument, stråk- och knäppinstrument, träblåsinstrument, slaginstrument, sång-tal etc.). Eleven skulle då själv kunna få avgöra om tillgänglig undervisningstid för huvudämnet skall utnyttjas för en specialisering på detta eller för att uppöva färdighet även på andra instrument.

Även Göteborgs musikkonservatorium finner att de föreslagna timplanerna medför en ensidig instrumentspecialisering. Konservatoriet anser det önskvärt att de studerande ges möjligheter att efter egen önskan studera även ett andra instrument. Konservatoriet föreslår vidare att instrument- och solosångklasserna sammanförs med motsvarande pedagogklasser vad gäller den musikaliska utbildningen. Den pedagogisk-metodiska utbildningen kan ordnas som alternativa tillvalskurser. Solistutbildningen kommer som följd härav att utvidgas, bl. a. i musikhistoria och genom tillägg av vissa speciella ämnen. Konservatoriet anser att utvidgningen är be-

rättigad med hänsyn till de nya och stora krav som ställs på orkestermusikerna.

Flera remissinstanser framför önskemål om att musikerutbildningen anpassas till det faktum att musikerna i allt större utsträckning kommer att tas i anspråk för kontaktskapande verksamhet i musiklivet. Grundkurser i pedagogik och psykologi är därför av stort värde.

Förslaget om den nya koristutbildningen välkomnas i särskilt hög grad av *Sveriges Radio*, *Rådet för utbildning av musiker* och *Sveriges körförbund*. Även *Göteborgs musikkonservatorium* anser att utbildning på området är väl motiverad men framhåller att arbetsmarknaden för heltidstjänster är ytterst liten. *Malmö musikkonservatorium* efterlyser en prognos beträffande det framtida behovet av korister i yrkesmässig verksamhet. *Operan* nämner att det även krävs utbildning av korister för de musikdramatiska scenerna. Enligt teatern bör även musikdramatiska skolan medverka i en sådan utbildning.

Beträffande lokalisering av den föreslagna koristutbildningen anser *Sveriges körförbund*, *Föreningen Sveriges kammarkorister*, *Svenska fackläraryöförbundet* och *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger m. fl.* att sådan utbildning snarast bör komma till stånd även i Göteborg och Malmö. Det förhållandet att kommittén föreslagit koristutbildning som frivillig tillvalskurs utanför grundkursernas ram medför rimligtvis att denna valmöjlighet skall finnas vid varje musikhögskola.

3.6 Utbildning av dirigenter och tonsättare

3.6.1 Nuläge

Utbildning av dirigenter har hittills endast förekommit vid musikhögskolan i Stockholm. Intagningen görs på grundval av inträdesprov som, förutom av prov i gehör och allmän musikleära, består av instuderings- och repetitionsarbete av valda orkesterverk med musikhögskolans symfoniorkester.

Utbildning av militära musikdirektörer sker vid musikhögskolan i Stockholm. I utbildningen ingår som betygsämnen ett blåsinstrument av trä, ett blåsinstrument av mässing, violin, viola eller violoncell, piano, harmonilära samt instrumentation för militärorkester och orkesterdirigering. Därtill kommer studieämnena musik- och gehörslära samt musikens historia och estetik. Utbildningen avslutas med examen.

Även utbildningen av tonsättare är förlagd till musikhögskolan i Stockholm. Urvalet av elever till kompositionsklassen sker främst på grundval av bedömning av inlämnade kompositioner. En viktig del i utbildningen är det s. k. kompositionsseminariet, där aspekter på nutida musikskapande blir föremål för diskussion och demonstration under medverkan av in- och utländska specialister.

3.6.2 Kommittén

Utbildning av dirigenter på professionell nivå kommer enligt kommittén att ske i en liten, högt kvalificerad klass som kräver stora resurser i form av instrumentala och vokala ensembler samt lärarassistans i samtliga orkesterinstrument. Kommittén anser att dirigentutbildning även i fortsättningen endast bör finnas vid musikhögskolan i Stockholm. Intagningen kan begränsas till 2—3 elever årligen. Inträdesfordringarna bör ligga mycket högt och i stort sett motsvara högsta betyg i dirigeringsämnena inom den högre musikleäro- och kyrkomusikerutbildningen samt i övrigt minst fackskolekompetens.

Utbildningen föreslås delad i två grenar, en för orkesterdirigering med en studietid av normalt tre år och en för kördirigering med två års studietid. Motiveringen för den längre studietiden i orkesterdirigering är de större tekniska kraven i arbetet och den mera omfattande repertoaren. Eftersom eleverna kommer in i utbildningen med olika förkunskaper räknar inte kommittén med att utbildningen skall vara alltför bunden. Inte heller bör uppdelningen på två grenar fattas alltför bokstavligt som en exklusiv specialisering på antingen orkester- eller kördirigering utan snarast ses som en tyngdpunktsförskjutning inom en relativt enhetlig utbildning. Möjlighet skall finnas på båda grenarna till fortsatt utbildning under ett år i kombination med praktik. Efter detta avslutande år utfärdas diplom.

Kommittén föreslår följande *timplaner för dirigentklass*.

Orkesterdirigering

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3	(åk 4)
Orkesterdirigering				
Dirigeringsövn. m. orkester	21	21	21	(praktik)
Individuell undervisn.	3	3	3	(3)
Gemens. lektion	3	3	3	
Partiturspel	—	3	3	
Generalbasspel	3	—	—	
Repetitörsteknik	—	3	3	(3)
Instrumentation	3	—	—	
Instrumentationskunskap och partitur- analys	—	3	3	
Uppförandep Praxis	3	3	3	
Radio- och grammofonteknik	—	—	3	
Orkesterinstrument	3	—	—	
Sång	4	—	—	
Gehörsutb.	3	3	3	
Formlära och harmonisk analys	3	—	—	
Körsång	6	6	—	
Kördirigering	—	6	6	
Rytmik, plastik	3	—	—	
Psykologi	3	—	—	
Komposition (seminarium)	—	9	9	(9)
Orkesteradministration	—	—	3	
Obl. tillval	—	—	3	
Auskultationer	Efter anvisning			
S:a veckomoduler ¹ elev/åk	61	63	66	

Kördirigering

Ämne	åk 1	åk 2	(åk 3)
Kördirigering			
Dirigeringsövn. m. kör	12	12	(praktik)
Individuell undervisn.	3	3	(3)
Gemens. lektion	3	3	
Partiturspel	3	3	
Generalbasspel	3	—	
Repetitörsteknik	—	3	(3)
Instrumentation	3	—	
Instrumentationskunskap och partitur- analys	—	3	
Uppförandepraxis	3	3	
Radio- och grammofonteknik	—	3	
Orkesterinstrument			
Praktisk orientering	3	—	
Orkesterdirigering	6	9	
Sång m. körtonbildning	4	4	
Gehörsutb.	3	3	
Formlära och harmonisk analys	3	—	
Körsång ²	²	²	
Rytmik, plastik	3	—	
Psykologi	3	—	
Komposition (seminarium)	9	9	(9)
Köradministration	—	3	
Obl. tillval	—	3	
Auskultationer	Efter anvisning		
S:a veckomoduler ¹ elev/åk	64	64	

¹ Veckomodul=15 min.

² Ingår i kördirigering.

Elever i dirigentklassen bör som obligatoriskt tillval ha deltagande i kompositionsseminariet och litteraturkunskap med textanalys. I klassen för orkesterdirigering kan viss specialisering mot opera eller konsert ske under tredje och fjärde studieåret.

Kommittén framhåller att den nuvarande mycket kvalificerade utbildningen till militär musikedirektör främst motiveras av att de militära musikedirektörerna leder till militära förband förlagd musikutbildning. I framtiden bör kraven på kvalificerad militärmusikalisk utbildning kunna tillgodoses genom den högre musikutbildningens nya möjligheter till specialisering och genom kursverksamhet. Kommittén föreslår därför att den nuvarande särskilda examenslinjen utgår.

Av samma skäl som anförts i fråga om dirigentutbildningen anser kommittén att fullständiga utbildningsmöjligheter i komposition bör finnas endast vid musikhögskolan i Stockholm. Kompositionsklassen bör på grund av det mycket begränsade antalet kvalificerade begåvningar och de stora kraven på tekniska resurser liksom på speciallärare på hög nivå begränsas till en grupp av endast 5—6 elever. Dessa bör tas in efter vissa musikteoretiska prov samt bedömning av inlämnade komposi-

tioner. Samma generella behörighetsvillkor som till dirigentutbildningen bör uppställas.

Studierna i kompositionsklassen måste vara starkt individualiserade. Målet för undervisningen bör enligt kommittén vara att ge eleverna en så mångsidig skolning som möjligt i vår tids kompositionsteknik. Detta innebär ingående studier både av de traditionella uttrycksmedlen och av arbete med elektroniskt material.

Undervisningen bedrivs både individuellt, i smärre grupper samt i seminarie- och föreläsningsform (kompositionsseminariet). Särskilda förhållanden kommer enligt kommittén att gälla för utbildningen i elektronisk kompositionsteknik, där eleverna förutsätts kontinuerligt kunna arbeta i en studio med utrustning för kurser i bandslöjd och elektronisk komposition. Denna elektroniska studio kommer enligt förslaget att nyttjas också av andra elevkategorier. Kommittén föreslår att en studio av liknande typ men med något mindre utrustning skall finnas även vid övriga musikhögskolor.

Kommittén framhåller att möjligheterna till bevakning och information av både konstnärlig och pedagogisk natur rörande vår tids musik är av stor vikt för hela musiklivet och av intresse inte bara för tonsättare utan också för interpret, pedagoger och musikforskare. Med hänsyn härtill föreslår kommittén att ett institut för ny musik inrättas vid musikhögskolan i Stockholm under ledning av en arbetsgrupp med professorn i komposition som ordförande. På denna grupp läggs även ansvaret och skötseln av den elektroniska studion.

Kommittén föreslår följande *timplan för kompositionsklassen*.

Ämne	åk 1	åk 2	åk 3
Komposition	4	4	4
Komposition (seminarium)	9	9	9
Specialkurser (instrumentationsteknik, instuderingsproblem i nutida musik etc.)	3	3	3
Auskultationer (instrument, sång, kör- och orkesterdirigering, pedagogisk och metodisk undervisning)	6	3	(3)
Elektronisk komposition med arbete i studio	—	15	15
S:a veckomoduler ¹ elev/åk	22	34	31 (34)

¹ Veckomodul=15 min.

3.6.3 Remissyttranden

Remissinstanserna anser allmänt att ett framtida, mer mångsidigt musikutbud med ensembler och orkestrar av olika storlek och skiftande uppgifter, kräver en betydligt mera varierad utbildning av konstnärliga ledare och dirigenter. Den utbildning kommittén föreslår anses vara för ensidigt inriktad på verksamhet med symfoniorkester. *Teater- och orkesterrådet* och *1968 års musikkommitté* vill införa det vidare begreppet ensembleledare. Rådet föreslår att möjligheter skapas för eleverna att inom föreslagen timplan fortsätta exempelvis med specialstudier i något

instrument, att utöva och instruera kammarmusik eller att specialisera sig inom vissa musikformer, exempelvis opera. De studerande bör inte föras in i ett stelt orkester- eller körtänkande utan ges tillfälle att komplettera sin tidigare utbildning på ett relativt fritt sätt. Studier i orkesteradministration bör ges ökat utrymme.

Göteborgs musikkonservatorium anför erinringar mot att ensembleledning och dirigering på högskolenivå delats upp på olika utbildningslinjer.

Både *Svenska fackläraryrket* och *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger* betraktar kommitténs motivering att förbehålla Stockholm specialutbildningen av dirigenter som svag. Behovet av ensembleledarutbildning är enligt *teater- och orkesterrådet* så stort att utbildning kan anordnas även i Göteborg och Malmö. Enligt *Göteborgs musikkonservatorium* bör den föreslagna specialiserade dirigentutbildningen förläggas enbart till en högskola medan ensembleledarutbildningen bör finnas vid samtliga skolor.

Musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö framhåller att det finns utomordentligt starka skäl för att ge även den högre musikutbildningen utanför Stockholm resurser för undervisning i komposition. Enligt konservatoriet i Göteborg är det av stor vikt för bl. a. instrumentalister att de under sin utbildning har tillfälle till kontakt med tonskapande verksamhet. Resurserna behöver emellertid inte vara lika utbyggda vid alla skolor. I Göteborg kunde exempelvis anordnas en kompositionsklass med inriktning på teatermusikarrangemang o. d.

Teater- och orkesterrådet och *Sveriges Radio* stöder kommitténs förslag om ett institut för ny musik.

3.7 Utbildning av pianotekniker

3.7.1 Nuläge

Vid musikhögskolan i Stockholm meddelas undervisning i pianostämning vid en särskild tvåårig examenslinje. Vid Stockholms och Linköpings stads yrkesskola finns därjämte särskilda pianoteknikerlinjer. Yrkesutbildning för pianostämmare bedrivs även vid Tomtebodaskolan i Stockholm.

3.7.2 Kommittén

Kommittén anser att utbildningen av pianostämmare/pianotekniker bör kunna påbörjas direkt efter grundskola och att den bör flyttas från musikhögskolan. Kommittén föreslår en särskild linje för pianotekniker (linje P) vid musikfackskolan. Kommittén kan dock även tänka sig att linjen alternativt förläggs till yrkesskola.

Kommittén framhåller att särskilda åtgärder bör vidtas för att det skall bli möjligt att integrera de blinda elever, som nu studerar vid Tomtebodaskolan, i fackskoleutbildningen i Stockholm.

Utbildningen skall ge eleverna färdighet att stämma pianon, flyglar, cembalon, stavspel, orgelharmonier och de instrument som ingår i ett ordinärt skolinstrumentarium. Eleverna skall vidare kunna bedöma omfattningen av instrumentens behov av reparationer och service, justera och fintrimma en mekanik samt utföra mekanikreovering.

Kommittén föreslår följande *timplan för pianoteknikerlinje*.

Ämne	Veckotimmar i		
	åk 1	åk 2	åk 3
A. Allmänna ämnen			
B. För alla linjer gemensamma ämnen			
C. Linjespecialisering			
D. Övrigt			
A. Svenska	4	3	—
Tyska ¹	3	2	—
Historia	2	—	—
Samhällskunskap	—	2	—
Tillvalsämne ²	(3)	(3)	—
B. Instrument I ³	2	1	1
Instrument II ⁴	1	—	—
Sång	1	—	—
Gehörutbildning med satslära	3	—	—
Musikhistoria med formlära	4	—	—
Pedagogik (blockämne)	1	—	—
Rytmik med improvisation	2	—	—
C. Tillämpad matematik-fysik-kemi (block- ämne) ⁵	—	4	4
Yrkesritning och mätteknik	—	2	2
Varukännedom	—	2	—
Arbets teknik	—	13—16	19—28
Ensemble	4	—	—
D. Lärarledd överspelning ⁶	5	—	—
Timme till förfogande ⁷	—	1	—
Summa vtr	32 (35)	(33— 36)	26— 35

¹ Tyska är B- eller C-språk.

² Frivilligt tillval.

³ Instrument I är obligatoriskt piano.

⁴ Orkesterinstrument, blockflöjt, gitarr eller cembalo.

⁵ Här ingår även akustik och materiellära.

⁶ Läraren leder simultant 3—6 elever.

⁷ Bl. a. för instrumentkännedom.

Kommittén tar även upp behovet av musikutbildad personal inom bl. a. musikhandel och musikförlag. Utbildningen bör enligt kommittén kunna tillgodoses genom kurser, som bör utformas av skolöverstyrelsen och förläggas till yrkesskola.

3.7.3 Remissyttranden

Utbildningen av pianotekniker bör enligt bl. a. skolöverstyrelsen, Musikaliska akademien, Göteborgs musikkonservatorium, konsertbyråutredningen och Rådet för utbildning av musiker hellre förläggas till yrkesskola.

Folkliga musikskolan Ingesund anser att utbildningen för pianostämmare bör — efter genomgången tvåårig fackskola — utformas som en egentlig praktisk yrkesutbildning i enlighet med kommitténs förslag.

Enligt *skolöverstyrelsen* bör utbildningen ändras för att ge pianoteknikerna vidgad instrumental kännedom. *Sveriges Radio* nämner att utbildningen av musiktekniker är önskvärd på olika stadier.

Göteborgs musikkonservatorium anser att utbildning bör ordnas även för andra instrumenttekniker (gitar- och fiolbyggare, elektroninstrumenttekniker etc.).

Sveriges pianostämmare och teknikerförening framhåller att utbildningskapaciteten på yrkesskolenivå är för hög i förhållande till arbetsmarknadens behov. Samtidigt stiger efterfrågan på arbetskraft med mer avancerad utbildning.

3.8 Utbildning av talpedagoger

3.8.1 Nuläge

Den nuvarande talpedagogiska fackutbildningen omfattar utbildning av logopeder med medicinsk inriktning samt av talpedagoger/logopedassistenter. Kommitténs förslag avser utbildning av en kategori talpedagoger, som betecknas logonomer. Logonomen arbetar dels förebyggande för att hindra uppkomsten av röst- och talrubbingar, dels för att korrigera tal och språk samt för att utveckla den friska röstten och skapa förståelse för och kunskap om den muntliga kommunikationens betydelse.

Någon statlig utbildning av logonomer har hittills inte förekommit. Behovet av logonomer har i viss utsträckning kunnat tillgodoses genom specialkurser. Tvååriga kurser har sedan ett antal år anordnats inom kursverksamheten vid Stockholms universitet i samarbete med Svenska sång- och talförbundet. Många av nu verkssamma logonomer har erhållit sin utbildning utomlands.

För logopeder, dvs. personer avsedda för talterapeutisk verksamhet vid i första hand sjukhusens foniatriska avdelningar, anordnas sedan 1964/65 på försök en treårig utbildning (jfr prop. 1964: 1 bil. 10 s. 429, SU 55, rskr 158). Utbildningen omfattar dels universitetsstudier för sammanlagt tre betyg (motsv.) i ämnena fonetik och pedagogik, dels praktisk och teoretisk utbildning i logopedi. Sistnämnda utbildning, som bedrivs vid karolinska institutet, omfattar viss medicinsk propedeutik, röst-, tal- och språkrubbingar, träning av egen röst och tal samt muntlig framställningskonst. Antalet intagningsplatser uppgår till 16 var tredje termin.

Utbildningen av talpedagoger/logopedassistenter, som sker vid speciallärarlärarna vid lärarhögskolorna i Stockholm och Göteborg, avser i första hand att tillgodose skolans behov av speciallärare för undervisning av barn med talsvårigheter. Utbildningen omfattar ett läsår. För tillträde till utbildningen krävs i princip viss tidigare lärarutbildning och tre års tjänstgöring som lärare.

3.8.2 Kommittén

Efter en översikt av den talpedagogiska verksamheten konstaterar kommittén att det finns starka skäl för att en reguljär statlig utbildning av logonomer bör komma till stånd snarast. Utbildningen föreslås få formen av en tvåårig påbyggnadsutbildning på vissa specificerade examina eller andra avslutade studier, vilka innehållit röst- och talutbildning, såsom musikleärexamen, sång- och sångpedagogisk utbildning, skådespelarutbildning, klass- och ämneslärarutbildning m. m. Dessutom bör krävas genomgången gymnasial utbildning. Utöver dessa särskilda förkunskaper bör enligt förslaget för tillträde till utbildningen fordras särskilda inträdesprov i form av läs- och talprov samt gehörsprov. Studierna leder fram till logonomexamen, som avläggs efter prov i examensämnena röstorganets och örats anatomi och fysiologi, röst- och talvård, prosodi och stil, muntlig framställning och undervisningsskicklighet. Betygsättningen bör enligt kommittén ske efter det för musikutbildningen föreslagna poängsystemet. Logonomexamen ger enligt förslaget behörighet att undervisa i röst- och talvård, talteknik och muntlig framställning. För behörighet till lärartjänst vid lärarutbildningsanstalt samt i skolväsendet fordras därjämte lärarutbildning.

Utbildningen föreslås bli förlagd till en särskild skola, underställd den av kommittén föreslagna centrala ledningen för musikhögskolorna. Kommittén räknar med en årlig intagning av 12 elever. Under de första åren bör utbildningen koncentreras till en skola, förslagsvis i Stockholm eller Göteborg. Kostnaderna för lärarlöner, omkostnader, materiel och utrustning är beräknade till 488 000 kr. Vidare föreslås kursverksamhet för utbildningskomplettering och fortbildning m. m.

3.8.3 Remissyttranden

Uppfattningen att det föreligger behov av utbildning i röst- och talvård stöds genomgående av remissmyndigheterna. Flera av dessa, däribland *SACO*, *Musiklärarnas riksförening*, *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger*, *Sveriges Radio*, *Svenska sång- och talpedagogförbundet* samt flera av *domkapitlen* tillstyrker kommitténs förslag såväl i fråga om utbildningens innehåll som dess organisation. En rad andra remissmyndigheter anser å andra sidan att kommitténs förslag är för ofullständigt för att kunna bedömas. *Statskontoret* ifrågasätter särskilt förslaget om en självständig skola.

Skolöverstyrelsen anser att det kan ifrågasättas om den föreslagna organisatoriska utformningen av logonomutbildningen är ändamålsenlig. Överstyrelsen delar kommitténs uppfattning att utbildningen bör vara eftergymnasial men anser att tillträde till utbildningen bör beviljas inom en så vid ram att personer med olikartad, i vissa fall kanske t. o. m. formellt otillräckligt dokumenterad grundutbildning men personlig fallenhet för uppgiften, kan lockas att ägna sig åt logonomyrket, eventuellt efter avgång från eller jämsides med annan verksamhet. Överstyrelsen anser det vidare önskvärt att logonomutbildningen skall kunna ingå som en del i en utbildning som

består av flera ämnen. Hela frågan om omfattningen av utbildningen m. m. bör enligt överstyrelsen bli föremål för förnyade överväganden.

Yrkesutbildningsberedningen framför samma skäl mot förslaget att tillskapa en särskild utbildning av logonomer.

Teater- och orkesterrådet förordar en provisorisk lösning av utbildningen i anslutning till lärarhögskolornas speciallärarlinjer i det fall ett särskilt logonominstitut inte skulle visa sig realiserbart.

Både *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Musikaliska akademien* anser att frågan om en enhetlig grundutbildning för olika typer av talpedagoger borde ha prövats. Enligt akademien kunde sådan grundutbildning följas av specialiseringar för både logonom och logoped.

Både akademien och *Svenska fackläraryrkesförbundet* anser att utbildning även borde kunna anordnas i Göteborg och Malmö.

Svenska sång- och talpedagogförbundet tillstyrker förslaget men anser att en mer definitiv utbildningsgång borde bestå i en gemensam grundutbildning på förslagsvis två år för logopedier och logonomer. Härefter kunde utbildningen under ytterligare två år differentieras efter de olika linjernas målsättning, dvs. med inriktning för logopederna på det patologiska och för logonomerna på det profylaktiska och hygieniskt-estetiska området.

Förslag om anordnande av logonomutbildning i Umeå framförs av *universitetet i Umeå* och *domkapitlet i Uppsala*.

Kompetensutredningen framhåller att det bör vara tillräckligt att som allmänt behörighetsvillkor för tillträde till logonomutbildningen uppställa något av de i förslaget angivna fackutbildningarna. Kravet på avgångsbetyg från gymnasial utbildning bör i så fall bortfalla. Utredningen rekommenderar att de särskilda behörighetsvillkoren i övrigt så långt möjligt begränsas. Även *yrkesutbildningsberedningen* anser att inträdeskraven bör ses över.

3.9 Kursverksamhet

3.9.1 Kommittén

En relativt mångskiftande kursverksamhet förekommer på det musikaliska området. Denna är dock enligt kommitténs bedömning mycket ojämn i fråga om geografisk spridning och standard. Inom den högre musikutbildningen är resurserna för kurser och konferenser mycket begränsade.

Kommittén framhåller att behovet av en omfattande, rikt differentierad och väl organiserad kursverksamhet på det musikaliska och musikpedagogiska området vid sidan av den reguljära musikutbildningen är mycket stort. Kommittén nämner inte bara den kursverksamhet som musikhögskoleorganisationen bör svara för utan även sådan kursverksamhet som bör åvila skolöverstyrelsen och sådan som i fortsättningen bör bedrivas av studieförbund m. fl.

Kommittén delar upp kursverksamheten i fyra kategorier. Den första gäller *stimulanskurser*, i huvudsak ensemblekurser, som anordnas av kommuner och organisationer m. fl., dels för barn och ungdom inom ramen för den frivilliga musikundervisningen, dels för vuxna amatörer. Till kurser inom denna kategori räknar kommittén även sådana specialkurser på olika instrument för ungdomar i skolpliktig ålder vilka bör anordnas centralt, t. ex. av skolöverstyrelsen. I kursverksamheten inom musikhögskoleorganisationen bör ingå att ge sommarkurser för musikhögskolelever och avancerade musikfackskolelever i bl. a. orkesterspelande och körsång.

Den andra av kommittén avsedda kategorien kurser avser *fortbildning och utbildningskomplettering* för bl. a. lärare i musik inom skolväsendet. Skolöverstyrelsen bör enligt kommittén få möjlighet att göra en starkare satsning på fortbildning i musik. Kommittén framhåller särskilt behovet av fortbildning för blivande lärare vid musikfackskola. Vidare bör överstyrelsen svara för fortbildningskurser även för lärare inom den frivilliga musikundervisningen. De s. k. kompetenskurserna, som syftar till att ge pedagogisk grundkompetens för instrumentallärare i kommunala musikskolor och musikcirklar, bör i fortsättningen anordnas i samverkan mellan musikhögskoleorganisationen och skolöverstyrelsen.

Regelbunden fortbildningsverksamhet bör anordnas för orkestermusiker. Vidare nämns behovet av kyrkomusikaliska fortbildningskurser.

Bland den tredje kategorien kurser, varmed avses kurser för *vidareutbildning och omskolning*, nämner kommittén i första hand vidareutbildning för icke behöriga lärare i musik inom skolväsendet. Kommittén framhåller särskilt att vidareutbildning av klasslärare med någon utbildning av musikalisk art (organist- och kantorexamen) samt musiker med enbart instrumental/vokal eller instrumentalpedagogisk utbildning kan tillföra skolväsendet goda lärare som ofta är speciellt intresserade för musikundervisning i grundskolan. Musikhögskoleorganisationen och skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att utforma och organisera denna vidareutbildning.

En speciell form av vidareutbildning är enligt kommittén de kyrkomusikaliska sommarkurser som Musikaliska akademien anordnar för organist- och kantorexamen eller kyrkokantorexamen. Kurser för utbildning av kantorer bör enligt kommitténs förslag bibehållas och anordnas av musikhögskoleorganisationen på det sätt som redovisats under 3.3.2. Vidareutbildningskurser för militärmusiker med hänsyn till deras verksamhet inom rikskonsertverksamheten bör anordnas i samråd mellan de militära myndigheterna, Institutet för rikskonserter och musikhögskoleorganisationen.

I kursverksamheten inom den högre musikutbildningen bör ingå specialkurser, däribland mästarkurser på instrument och i solosång för elever som genomgått diplomutbildning.

Slutligen bör periodiskt återkommande *konferenser och symposier* kunna anordnas, bl. a. för musikhögskole- och musikfackskolelärare.

Den här föreslagna kursverksamheten bör enligt kommittén få en så stor lokal

spridning som möjligt. Som lämpliga förläggningssorter, förutom Stockholm, Göteborg och Malmö, föreslås i första hand Ingesund och Framnäs.

3.9.2 Remissyttranden

Den av kommittén föreslagna kursverksamheten berörs i flertalet yttranden. I de flesta fall begränsar man sig till att framhålla att denna är utomordentligt viktig och värdefull, särskilt under en övergångstid, och att kommittén bort ytterligare precisera arbetsformer, innehåll och kostnader.

Skolöverstyrelsen framhåller att det behövs en utvidgad konsulent- och kursverksamhet i musik men att en sådan utvidgning i vad avser skolans personal är beroende av de totala resurser som ställs till förfogande. Om den frivilliga musikundervisningen enligt förslaget inordnas i skolans musikundervisning, bör berörda lärares fortbildningsbehov beaktas i samma utsträckning som övriga lärares.

3.10 Musikvetenskaplig utbildning vid universiteten

3.10.1 Kommittén

Kommittén framhåller att fullständiga utbildningsmöjligheter i musikvetenskap vid Stockholms universitet länge varit ett aktuellt önskemål. Tanken att lokalmässigt samordna den högre musikutbildningen och en musikvetenskaplig institution vid universitetet till ett musikbildningscentrum i Stockholm har förts fram i flera utrednings- och petitasammanhang. Enligt kommittén ingår musikvetenskaplig utbildning som en självklar del av en mångsidig högre musikutbildning. För de studerande erbjuder Stockholm en mängd påtagliga fördelar genom kontaktmöjligheterna med centrala musikinstitutioner, Musikaliska akademiens bibliotek, museer och arkiv på musikområdet, annan högre konstnärlig utbildning m. m. Kommittén kan därför kraftigt biträda de förslag som förts fram från universitetsmyndigheternas sida om en professur i musikvetenskap vid Stockholms universitet.

3.10.2 Remissyttranden

Universitetskanslersämbetet hänvisar till, att ämbetet tidigare prioriterat förslaget om en professur i musikvetenskap i Stockholm. Det ligger enligt ämbetet nära till hands att verksamheten vid universitetens musikvetenskapliga institutioner, både i Stockholm och på andra orter, samordnas med utbildningen vid musikhögskolorna i syfte att gemensamt utnyttja lokaler, lärare och utrustning. Ett samarbete bör etableras mellan musikhögskola och universitet innan resp. kurs- och studieplaner fastställs. I likhet med *humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet* anser ämbetet att man bör pröva en samundervisning mellan musikhögskola och universitet på grundkursnivå på de orter där detta är möjligt. Ämbetet åberopar också yttrandet från *humanistiska fakulteten vid Lunds universitet*, som framhåller

fördelarna med att inordna den musikvetenskapliga verksamheten vid universitetet i den högre musikutbildningen i Malmö.

Humanistiska fakulteten vid universitetet i Uppsala anser det anmärkningsvärt att kommittén nästan helt negligerat den musikvetenskapliga utbildningens plats och funktioner inom det presenterade utbildningssystemet.

Statskontoret efterlyser en samlad utbyggnadsplan för musikvetenskaplig forskning och undervisning vid universitet och högskolor och anser att man bör eftersträva en koncentration till en à två universitetsorter.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) och *SACO* framhåller möjligheterna till samundervisning mellan musikhögskola och universitet. Enligt SFS bör en samundervisning på grundkursnivå kunna innebära klara fördelar från såväl pedagogisk som ekonomisk synpunkt.

Bland de remissinstanser som särskilt framhåller behovet av en musikvetenskaplig institution med professur är *Sveriges Radio*.

4 Den högre musikutbildningens organisation m. m.

4.1 Kommittén

Kommittén föreslår att högre musikutbildning tills vidare bör anordnas vid tre statliga musikhögskolor. De nuvarande musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö bör förstатligas och omvandlas till musikhögskolor, jämställda med musikhögskolan i Stockholm. De tre musikhögskolorna bör vid fullt utbyggd verksamhet ta emot 1 100 elever. I den mån ytterligare elevplatser kommer att erfordras i framtiden bör en fjärde musikhögskola inrättas och förläggas till Umeå.

Vid utbildningen av musiklärare bör ämnesstudierna i musik förläggas till musikhögskola, medan den praktisk-pedagogiska lärarutbildningen bör ske vid lärarhögskola med ämneslärarlinje.

För ledningen av utbildningsverksamheten vid musikhögskolorna samt för övriga centrala uppgifter föreslår kommittén att en särskild central styrelse inrättas, styrelsen för musikhögskolorna (SfM). Av förslaget följer att Musikaliska akademien bör avlastas det direkta ansvaret för den högre musikutbildningen. Kommittén anser att akademiens arbete redan nu i alltför hög grad domineras av musikhögskolans ärenden och att akademiens möjligheter att sköta sina andra betydelsefulla uppgifter i svenskt musikliv skulle bli ytterligare beskurna om akademien skulle få överinseende över ytterligare två musikhögskolor.

I den centrala styrelsen bör enligt kommitténs förslag såväl utbildningsväsendet som avnämarsidan vara representerade. Styrelsen bör bestå av sju ledamöter, som

tillsätts av Kungl. Maj:t. Förutom ordförande och chefen för den centrala förvaltningen av musikhögskolorna föreslås i styrelsen ingå en representant för universitetskanslersämbetet eller skolöverstyrelsen, en för arbetsmarknadsstyrelsen, en för Musikaliska akademien, en för konsertväsendet och en för Sveriges Radio.

För den centrala förvaltningen föreslås styrelsen få till sitt förfogande en förvaltningsenhet med planering och administration som huvuduppgifter. Förvaltningen av musikhögskolorna bör av praktiska skäl vara förlagd till Stockholm. Vissa samarbetsfrågor mellan bl. a. den centrala styrelsen och musikhögskolorna i Göteborg och Malmö bör behandlas i det s. k. rektorskonventet.

Kommittén föreslår vidare att en samordningsdelegation bör finnas för de många frågor som är av gemensamt intresse för musikhögskolor, musikfackskolor, lärarhögskolor, universitet m. fl. I delegationen bör ingå en representant för den centrala musikhögskoleförvaltningen samt en representant för vardera skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet.

Någon ingående diskussion om de förändringar som kommittén anser bör genomföras beträffande organisationen vid skolorna förs inte. Kommittén konstaterar att ledningen av verksamheten vid varje högskola bör åvila rektor, studierektor, lärarråd och lärarkollegium. Även personalförhållandena, både i fråga om lärar- och kanslipersonal, berörs mycket kortfattat.

En stor del av den kursverksamhet, som nämnts under 3.9.1, bör organiseras genom musikhögskolorna. Den centrala styrelsen bör vara närmast ansvarig. Samarbete förutsätts ske i första hand med skolöverstyrelsen.

Kommittén framhåller som utomordentligt viktigt att musikhögskolornas behov av biblioteksresurser tillgodoses och anser det berättigat att för detta ändamål i ökad utsträckning ta i anspråk Musikaliska akademiens bibliotek. Kommittén framhåller att detta bibliotek nu fungerar som ett riksbibliotek på musikens område. Dess samlingar av noter och musikalien, handskrifter, brev och musiklitteratur m. m. har gett biblioteket en rangställning bland musikbiblioteken i världen. Samlingarna är uppbyggda dels genom donationer till Musikaliska akademien, dels med statliga medel. Biblioteket lyder under Musikaliska akademien och leds av en överbibliotekarie.

De interurbana lånen till andra bibliotek, orkesterföreningar och andra musikinstitutioner utanför Stockholm samt till utlandet utgör den största delen av utlåningen. Biblioteket utnyttjas däremot inte i någon större utsträckning av de studerande vid musikhögskolan.

Biblioteket behöver enligt kommittén både personalförstärkningar och bättre lokaler. Kommittén föreslår att Musikaliska akademiens bibliotek förläggs till den planerade nybyggnaden för musikhögskolan i Stockholm. Därmed skulle bibliotekets betydelse som centralbibliotek för den högre musikutbildningen kunna avsevärt öka. Staten bör helt överta driften av biblioteket, som bör underställas den centrala styrelsen för musikhögskolorna. Äganderätten till samlingarna bör alltjämt förbli

delad mellan Musikaliska akademien och staten. Institutionsbibliotek bör byggas upp vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö. Dessa bör vara filialer till stockholmsbiblioteket. Kommittén utgår ifrån att den inre biblioteksorganisationen skall behandlas av statskontoret.

Kommittén föreslår att i Stockholm inrättas ett musikpedagogiskt centrum för pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete på musikområdet. Detta centrum skall inte bara betjäna den högre musikutbildningen utan även skolväsendets musikundervisning och övrigt musikbildningsarbete i samhället. Bland uppgifterna för ett sådant centrum nämner kommittén samordning och idégivning rörande musikaliskt utvecklingsarbete i kontakt med myndigheter och institutioner, som bl. a. ägnar sig åt musikalisk och pedagogisk forskning, eget utvecklingsarbete, vidareutbildning samt dokumentation. En viktig uppgift för musikpedagogiskt centrum skulle enligt kommittén vara utbildning av metodiklektorer i musik för lärarhögskolorna. Härmed skulle detta centrum på ett fast sätt medverka i musiklejarutbildningen och stärka sambandet mellan den ämne-teoretiska och den praktisk-pedagogiska delen av denna utbildning.

Musikpedagogiskt centrum bör enligt förslaget vara en självständig enhet, lokalmässigt inordnad i musikhögskolan i Stockholm. Institutet bör sortera under den centrala ledningen för musikhögskolorna. Den direkta ledningen bör handhas av en fast anställd chef i professors ställning. Vidare bör två fast anställda projektledare finnas. Personalen bör i övrigt bestå av tillfälligt anställda forskningsassistenter samt experter, bl. a. för materialbearbetning. I fråga om kontorsservice förutsätter kommittén samverkan med andra inom samma byggnad förlagda institutioner.

4.2 Remissyttranden

Inga invändningar görs mot förslaget att förstatliga konservatorierna i Göteborg och Malmö.

Arbetsmarknadsstyrelsen, teater- och orkesterrådet, Musikaliska akademien, Lärarnas riksförbund, Musiklejarernas riksförening, Sveriges förenade studentkårer, Svenska tonkonstnärslförbundet, Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar samt filologiska fakulteten vid Umeå universitet och Umeå stads kultur nämnd uttalar sig för att en musikhögskola inrättas i Norrland (Umeå) snarast eller i varje fall från budgetåret 1972/73. I dessa fall åberopas allmänt geografiska rättviseskäl.

Skolöverstyrelsen önskar att all utbildning av musiklejare för grundskolan och det gymnasiala stadiet förläggas till musikhögskola och lärarhögskola. Detta medför enligt överstyrelsens bedömning dels att antalet musikhögskolor måste utökas med två, varav en placerad i Norrland, dels att ytterligare en lärarhögskola snarast bör inrättas i Örebro.

I samband med övervägandena rörande musiklejarutbildningen bör enligt över-

styrelsen den nuvarande musikpedagogutbildningen vid Folkliga musikskolan Ingesund och Framnäs folkhögskola beaktas. Skolöverstyrelsen anser att denna utbildning bör infogas i musiklärarorganisationen på så sätt att eleverna efter genomgången pedagogutbildning vid nämnda folkhögskolor skall ha tillträde till musiklärarutbildningen vid lärarhögskola, eventuellt efter viss komplettering vid musikhögskola.

Musikaliska akademien föreslår att Folkliga musikskolan Ingesund, musiklinjen vid Framnäs folkhögskola, Örebro musikpedagogiska institut och Stockholms borgarskolas musiklinje och musikpedagogiska institut försöksvis får formen av musikhögskolefilialer. Samma uppfattning har *Örebro musikpedagogiska institut*.

Konsertbyråutredningen och *Göteborgs musikkonservatorium* anser att utbildningen vid dessa skolor bör bibehållas i varje fall till dess de föreslagna musikfackskolorna varit i verksamhet under några år och gett erfarenhet av utbildningen.

Folkliga musikskolan Ingesund framhåller att musikskolan och musiklinjen vid Framnäs folkhögskola snabbt och utan genomgripande förändringar kan omvandlas till sådana musikpedagogiska institut som skolan föreslagit.

Ett mer allmänt formulerat önskemål om decentralisering av högskoleutbildningen framför *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger* som förordar att högskoleorganisationen utvidgas med en relativt flexibel filialorganisation med riksintagning.

Musikaliska akademien framhåller att upplösningen av det nära sambandet mellan akademien och musikhögskolan för med sig åtskilliga följdproblem som kommittén inte alls berört.

Teater- och orkesterrådet, *musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö* samt *ABF* avstyrker liksom akademien förslaget om en gemensam styrelse för högskolorna. *Universitetskanslersämbetet* anser det inte lämpligt med en särskild ledningsorganisation för den högre musikutbildningen. Musikkonservatoriet i Göteborg nämner som ett alternativ till lokala styrelser för musikhögskolorna en gemensam styrelse på varje högskoleort för olika institutioner för högre konstnärlig utbildning.

Statskontoret tillstyrker förslaget om en central ledning för musikhögskolorna. Ärenden rörande planering, ekonomi och personaladministration samt utbildnings- och informationsfrågor vid musikhögskolorna bör som föreslagits sammanföras till en för högskolorna gemensam förvaltningsenhet, som även bör kunna handlägga motsvarande ärenden för Musikaliska akademien samt de statliga scenskolorna.

TCO anser att förslaget om central styrelse möjligen kan ses som ett steg i riktning mot en gemensam ledning för all eftergymnasial utbildning, i ett första steg i varje fall all högskoleutbildning på det konstnärliga området, och att det därför kan godtas som ett provisorium.

SACO finner kommitténs redovisning av de synpunkter, som lett fram till att man föreslår ett helt nytt organ, anmärkningsvärt fåordig. Enligt SACO:s mening bör frågan om de estetiska högskolornas inlemmande i universitetskanslersämbetet prövas ytterligare.

Svenska fackläraryförbundet framhåller att invändningarna mot en central styrelse kan minskas, om samtidigt beslutsprocessen decentraliseras på samma sätt som skett inom universitetsväsendet.

Sveriges förenade studentkårer förutsätter att 1968 års utbildningsutredning (U 68) även kommer att beakta den postgymnasiala musikaliska utbildningen. Musikhögskolornas organisation bör därför tills vidare endast ges provisorisk karaktär men närmare anknytas till vad som gäller vid universiteten. Organisationen anser det vidare önskvärt med en samordning bl. a. mellan musikalisk utbildning på gymnasial och postgymnasial nivå, vilket bör föranleda att ett samarbetsorgan inrättas på riksnivå.

Göteborgs musikkonservatorium anser att man i framtiden bör tänka sig en för musikdistribution, musikfostran och musikutbildning gemensam ledning med uppgift att utforma ett enhetligt program för samhällets engagemang i musiklivet och att övervaka realiserandet av detta program. En liknande samordning borde då också ske på det lokala planet.

Musikaliska akademien anser att det krävs en betryggande och mångsidig kyrkomusikalisk sakkunskap i den framtida ledningen av den högre kyrkomusikaliska utbildningen.

Kyrkomusikorganisationernas samarbetskommitté anser att kyrkan bör vara företrädd i den centrala styrelsen.

Rådet för utbildning av musiker och *Svenska tonkonstnärslförbundet* anser att styrelsen bör utökas med en representant för de utövande konstnärerna eller deras organisationer.

Från många håll framförs kritik mot att kommitténs förslag avsevärt reducerat både rektorers, lärares och elevers inflytande på skolans ledning och verksamhet. *Musikaliska akademien* hänvisar till invändningar som på denna punkt framförts av bl. a. musikhögskolans elevkår och lärarråd, rektorskonventet och musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö.

Musikaliska akademien och *teater- och orkesterrådet* berör frågan om anställningsförhållandena för musikhögskolornas lärare och anser inte att dessa, som kommittén ansett, kan lösas enbart genom avtalsförhandlingar. Enligt rådet bör det övervägas att i högre grad än nu besätta de mer framträdande lärarposterna inom musikutbildningen för begränsad tid. Akademien hänvisar till sina förslag i anslagsäskandena för budgetåret 1969/70 och framhåller att kommittén bort precisera behovet för musikhögskolans del av en utökning av lärarpersonalen med ett antal tjänster på professors-, lektors- och assistentnivå i syfte att höja utbildningens kvalitet.

Svenska fackläraryförbundet framhåller att förslaget inte ger någon klar bild av den interna organisationen. Lärarnas egen konstnärliga verksamhet måste på alla sätt underlättas och stödjas.

ABF kan inte biträda förslaget att lägga hela ansvaret för ledningen av kursverksamheten hos musikhögskolornas centrala styrelse.

Flertalet *domkapitel* och *Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté* anser att kommittén inte ger tillräckliga upplysningar om hur samordningen och ledningen av den kyrkomusikaliska kursverksamheten skall utformas.

Kommitténs behandling av biblioteksfrågan har mötts av invändningar från flera håll.

Statskontoret tillstyrker att staten övertar det omedelbara ansvaret för biblioteket i samband med reformeringen av musikhögskoleutbildningen men förutsätter att bibliotekets organisation i övrigt skall behandlas i annat sammanhang.

Kungl. biblioteket och *forskningsbiblioteksrådet* anser att bibliotekets lokalfråga bör lösas i första hand och att biblioteket som föreslagits bör förläggas till musikhögskolans nybyggnad. Staten bör bli huvudman för biblioteket. Emellertid krävs en specialutredning, som bör tillsättas omedelbart, för att klarlägga bibliotekets funktioner och planera lokalerna. Kungl. biblioteket anser att en sådan utredning också bör ta ställning till förslaget att inrätta filialbibliotek i Göteborg och Malmö.

Musikaliska akademien anser att biblioteket även i fortsättningen bör ligga under akademien. Om det av skäl som inte framgår av kommitténs motiveringar skulle anses önskvärt att ändra huvudmannskapet vore det enligt akademiens uppfattning med hänsyn till bibliotekets nuvarande funktioner mera påkallat att välja universitetskanslersämbetet än den föreslagna styrelsen för musikhögskolorna. Institutionsbiblioteken i Göteborg och Malmö bör vara självständiga enheter i samarbete med resp. universitetsbibliotek.

Teater- och orkesterrådet, universiteten i Uppsala och Göteborg, musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö, SACO och *Sveriges förenade studentkårer* anser att biblioteksfrågan behöver utredas ytterligare. Musikkonservatoriet i Göteborg anser att akademiens bibliotek bör behålla karaktären av forskningsbibliotek och stå kvar under nuvarande huvudman. Musikhögskolornas biblioteksservice bör däremot samordnas med den allmänna musikaliska mediaservice som behövs på varje ort inte bara för musikutbildningen utan också för ortens musikliv i övrigt.

Sveriges orkesterföreningars riksförbund anser att biblioteket genom förslaget kommer att styras av endast en mindre del av dess intressenter och avstyrker förändringen.

Skolöverstyrelsen och *universitetskanslersämbetet* avstyrker det framlagda förslaget om musikpedagogiskt centrum. Överstyrelsen anser att förslaget att förlägga forskning i ett ämne till en särskild institution rimmar illa med den moderna syn på samverkan mellan ämnena som numera allmänt accepterats inom skolan. Den metodisk-didaktiska forskningen bör enligt överstyrelsen knytas till lärarhögskolorna. Ämbetet instämmer i ett uttalande av *humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet*, som anser att man först bör undersöka för- och nackdelar med att förlägga ett musikpedagogiskt centrum i anslutning till redan etablerade institutioner i pedagogik och psykologi vid Stockholms universitet. Ämbetet

framhåller vidare att musikpedagogikens kontakt med såväl den beteendevetenskapliga som den musikvetenskapliga grundforskningen inom universiteten synes vara en mycket väsentlig förutsättning för ett metodiskt-didaktiskt utvecklingsarbete inom musikutbildningsområdet. Ämbetet hänvisar också till den pedagogiska och ämnesmetodiska forskning som äger rum inom lärarhögskolornas pedagogik- och metodikinstitutioner.

Pedagogikutredningen finner att förslaget innehåller många påståenden och antaganden, som visar att behovet av musikpedagogisk forskning är stort. Utredningens överväganden har emellertid lett till slutsatsen att det inte föreligger tillräckliga skäl att som pedagogisk disciplin särbehandla något ämne. Ett ställningstagande till kommitténs förslag i vad avser försöksverksamhet samt forsknings- och utvecklingsarbete inom det musikpedagogiska området och därvid speciellt inrättande av musikpedagogiskt centrum bör anstå till dess utredningen lagt fram sitt förslag till organisation av de pedagogiska institutionerna etc.

Statskontoret anser att frågan bör överlämnas till pedagogikutredningen för fortsatta överväganden.

Göteborgs musikkonservatorium anser att det framgår av redogörelsen för förslaget till musikpedagogiskt centrum att kommittén inte bara avsett ett serviceorgan för musikundervisning på alla stadier utan även velat utrusta detta med personal och övriga resurser för musikpedagogisk forskning.

Konservatoriet framhåller att det finns stort behov av ett organ som utarbetar planer inte bara för musikpedagogisk forskning utan även för andra former av musikforskning, som kan tjäna samhällets musikverksamhet. Det föreslagna organet bör enligt konservatoriet kunna bli ett centrum för sådan allmän planering. Den musikvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet bör förbli den enda institutionen i landet med uppgifter av grundforskningsnatur. En fullständig institution för musikpsykologi och musikpedagogik bör byggas upp vid Stockholms universitet och en samhällsinriktad musikforskning vid Göteborgs universitet.

Musikaliska akademiens uppfattning att kommitténs förslag att inrätta ett musikpedagogiskt centrum i anslutning till musikhögskolan i Stockholm är utomordentligt betydelsefullt delas av *Sveriges Radio*, *TCO*, *Svenska fackläraryrket*, *SACO*, *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger*, *Stockholms skoldirektion* och *Svenska tonkonstnärsläroverbundet*.

Akademien framhåller särskilt att försöksverksamheten vid musikfackskolor och musikhögskolor måste noggrant följas av musikpedagogisk forskningsexpertis och ser här en av de starkaste motiveringarna för att skyndsamt inrätta ett centrum. Under alla förhållanden behövs provisoriska resurser för olika undervisningsprojekt som kan bedömas vara av grundläggande betydelse för att förbereda försöksverksamheten.

5 Dimensionering, resursbehov och kostnader

5.1. Kommittén

Enligt kommitténs beräkning ger gällande läroplaner för grundskola, gymnasium och fackskola möjlighet till frivillig musikundervisning under sammanlagt 11 820 vtr, vilket motsvarar ca 394 lärartjänster. Den statliga kostnaden för undervisningen uppgår enligt dessa beräkningar till ca 13,8 milj. kr., beräknat i 1966 års löneläge. Kyrkomusikernas fria musikundervisning motsvarar enligt kommitténs beräkning en kostnad av 2,8 milj. kr., räknat i 1967 års löneläge. Slutligen anger kommittén att det statliga bidraget till studieförbundens musikcirkelverksamhet för grundskolans elever uppgår till ca 3 milj. kr. Den nuvarande sammanlagda kostnaden för dessa former av frivillig musikundervisning uppgår sålunda till $(13,8 + 2,8 + 3 =) 19,6$ milj. kr.

Den av kommittén föreslagna frivilliga musikundervisningen på grundskolans låg- och mellanstadium medför ett behov av lärartimmar som totalt uppgår till drygt 30 500 vtr, vilket motsvarar 1 019 lärartjänster med en tjänstgöringsskyldighet av 30 vtr. Lärarbehovet för den utökade undervisningen i musik på grundskolans högstadium, i gymnasiet och i fackskolan uppgår till sammanlagt ca 33 200 vtr eller 1 108 tjänster. Totalkostnaderna för undervisningen beräknar kommittén till 28,5 milj. kr. för grundskolans låg- och mellanstadium samt till 34,2 milj. kr. för grundskolans högstadium, gymnasiet och fackskolan. Kostnaden för den föreslagna pedagogiska ledningen av musikundervisningen i kommunerna är beräknad till 4,2 milj. kr. Den beräknade sammanlagda kostnaden uppgår sålunda till $(28,5 + 34,2 + 4,2 =) 66,9$ milj. kr.

Kostnadsökningen för den av kommittén föreslagna utvidgningen av skolans frivilliga musikundervisning kan således beräknas till $(66,9 - 19,6 =) 47,3$ milj. kr. Kommittén föreslår att ökningen fördelas över en period av fem budgetår med den största kostnadsökningen det första året i perioden. Kostnadsökningen bör enligt kommittén minskas med statens utgifter för kommunalt skatteutjämningsbidrag. Effekten härav har kommittén inte haft möjlighet att räkna fram. Beträffande instrument, noter, inventarier o. d. bör man enligt kommittén kunna räkna med att musikskolorna utan att begära ersättning lämnar över sina förråd till kommunens skolväsende, i den mån kommunen inte redan är ägare till denna materiel. I vissa kommuner torde en genomgripande upprustning vara nödvändig.

Den av kommittén föreslagna dimensioneringen av musikfackskolan innebär en årlig intagning av ca 1 000 elever. Kommittén antar att ca 1 300 högstadielever årligen kan väntas söka till musikfackskola. Det årliga intaget föreslås fördelat på de föreslagna linjerna med 525 elever på allmänna linjen, 255 elever

på vardera kyrkomusikalisk linje och linje för militär- och underhållningsmusiker och 20 elever på linje för pianotekniker. Med vissa antaganden angående övergång från andra årskursen av musikfackskola till högre musikutbildning eller annan utbildning och fördelningen på olika linjer inom fackskolan beräknar kommittén en årlig examination av 350 musikpedagoger, 175 militär/underhållningsmusiker och 175 kantorer. Av musikpedagoger och kantorer antas ca 400 gå vidare till praktisk lärarutbildning vid lärarhögskola.

Kommittén hänvisar till den stora bristen på musklärare, instrumentalpedagoger och utövande musiker men gör inte någon närmare jämförelse mellan den föreslagna dimensioneringen och arbetskraftsbehovet. Kommittén räknar med att lärarbehovet, uttryckt i heltidstjänster, för grundskolans obligatoriska och frivilliga musikundervisning kommer att uppgå till ca 2 350 tjänster.

Beträffande den kyrkomusikaliska utbildningen framhåller kommittén att de fackskoleutbildade kantorerna med musikpedagogisk kompetens bör överta huvudansvaret för kyrkomusiken på kantornivå och samtidigt anförtros viktiga musikpedagogiska uppgifter. Fackskoleutbildningen skall vidare utgöra den viktigaste basutbildningen för högre kyrkomusikaliska studier. Kommittén anser av dessa skäl att det är angeläget att den kyrkomusikaliska fackskoleutbildningen redan från början får största möjliga kapacitet.

Beträffande pianoteknikerutbildningen framhåller kommittén att denna till en början bör dimensioneras relativt måttfullt trots att ett relativt snabbt ökat behov av pianotekniker kan förutses som följd av den ökade användningen av piano i skolans musikundervisning, utökning av konsertverksamheten genom rixkonserter, utbyggnad av musikyrkesutbildningen m. m. Pianoteknikerutbildning bör till en början förekomma endast vid musikfackskolor i Stockholm och i Linköping. Intagningen bör från början begränsas till 5 elever årligen vid vardera skolan och sedan successivt utökas till 10 elever årligen i mitten av 1970-talet.

Beträffande den kyrkomusikaliska kursverksamheten föreslår kommittén, att de statliga sommarkurserna för utbildning av extra kantorer bör kunna ta emot 100 elever per år. Sommarkurserna för utbildning av självständiga kantorer bör fortsätta i samma omfattning som f. n.

Vid full utbyggnad av musikfackskoleorganisationen räknar kommittén med att fackskolans totala lärarbehov i musikämnen kommer att motsvara ca 400 tjänster. Ungefär en tredjedel av dessa lärarkrafter finns enligt kommittén redan tillgängliga. Lärarlönkostnaderna beräknar kommittén till 9,5 milj. kr. årligen.

Kommittén har lagt fram förslag till lokalförsörjning för musikfackskolan samt redovisat vissa uppgifter om behovet av undervisningsmateriel i form av instrument och apparater. Några kostnader för lokaler och utrustning har ej beräknats eftersom kommittén anser att försöksverksamheten med musikfackskola i stor utsträckning bör påbörjas på orter där det redan finns sådana resurser.

För skolöverstyrelsens del innebär kommitténs förslag väsentligt ökade arbetsuppgifter inom musiksektorn. Överstyrelsens personal bör därför förstärkas med två konsulenter, en byrådirektör och två biträden. Härtill kommer behov av expert-

medverkan bl. a. för kursplanearbete. De ökade årliga kostnaderna för löner och expenser m. m. beräknar kommittén till 270 000 kr.

Vid länskolnämnderna i de län, där musikfackskola placeras, föreslår kommittén en ökning av personalen med en kanslistjänst.

Något egentligt underlag för kommitténs förslag till dimensionering av den högre musikutbildningen redovisas inte. Behovet av musiklärare för de gymnasiala skolformernas obligatoriska och frivilliga musikundervisning beräknar kommittén till sammanlagt ca 1 185 tjänster. Kommittén har även beräknat behovet av lektorer i musikens metodik och instrumentallärare för lärarutbildningen.

Kommittén räknar med 450 sökande årligen till musikhögskola, varav 200 från fackskolans åk 2, 150 från åk 3 och 100 från gymnasium och fackskola. Av dessa bör enligt kommittén 300 elever årligen tas in vid musikhögskolorna. Fullt utbyggda bör enligt förslaget musikhögskolorna ha 1 100 elevplatser, fördelade på 500 i Stockholm, 300 i Göteborg och 300 i Malmö. Någon närmare redovisning av lärarbehovet eller beräkning av undervisningskostnaderna för högskolorna har ej gjorts av kommittén. Beträffande undervisningen vid musikhögskolan i Stockholm anger kommittén att man torde kunna räkna med att kostnaderna i stort sett kommer att rymmas inom skolans nuvarande medelstilldelning.

Kommittén finner det angeläget att lokalfrågorna för den högre musikutbildningen snarast löses. I både Stockholm, Göteborg och Malmö bör musikhögskolorna lokalmässigt sammanföras med scenskolorna i resp. städer samt med universitetens musikvetenskapliga institutioner. Beträffande utrustning nämns behovet av en elektronisk studio vid musikhögskolan i Stockholm. S. k. klangstudios för ljudlaborationer bör enligt kommittén finnas både vid musikhögskolor, musikfackskolor och lärarhögskolor med musiklärarutbildning.

Upprättandet av den nya överstyrelsen för musikhögskolorna medför behov av en personalökning, som kommittén kostnadsberäknat till ca 300 000 kr. För en studierektor vid var och en av högskolorna samt för utökad biträdespersonal beräknar kommittén vidare en kostnad av 275 000 kr.

Personalkostnaderna för musikpedagogiskt centrum beräknas till 350 000 kr. årligen.

Den föreslagna kursverksamheten föreslås bli successivt uppbyggd under en sexårsperiod från budgetåret 1969/70. Kostnaden beräknas första året uppgå till 100 000 kr. och öka med samma belopp varje år under perioden.

5.2. Remissyttranden

Svenska kommunförbundet framhåller att kommittén helt förbigått de stora lokalproblem som generellt uppstår för grundskolans del på grund av den utökade

frivilliga musikundervisningen. Kostnaderna härför borde också ingått i kalkylerna.

Även *Svenska landstingsförbundet* anser att kommittén inte klarlagt vilka resursanspråk — särskilt lokalmässiga — som förslaget skulle innebära.

ABF, som förutser ett betydligt större intresse för den frivilliga musikundervisningen än kommittén, framhåller att den årliga kostnaden för statsverket sannolikt kommer att röra sig mellan 100 och 150 milj. kr.

Av de många remissinstanser, som betonar risken för att kommittén överdimensionerat utbildningen vid den föreslagna musikfackskolan är det bara *skolöverstyrelsen* och *Göteborgs musikkonservatorium* som gått närmare in på kommitténs beräkningar. Förslaget anses innebära en mycket kraftig överdimensionering av musiklärarutbildningen på denna nivå. Överstyrelsen anser liksom kommittén att musiklärarbristen är stor och att det krävs en kraftig utökning av utbildningskapaciteten. Överstyrelsen beräknar att kommitténs förslag till dimensionering av musikfackskolan skulle resultera i en årlig examination av ca 460 musklärare och musikpedagoger med kompetens för grundskolans musikundervisning. Detta antal svarar mot ett totalbehov av ca 2 350 heltidsarbetande lärare efter utbyggnad av grundskolans musikundervisning enligt kommitténs förslag. Överstyrelsen beräknar lärarbehovet läsåret 1980/81 för klassundervisning i musik i olika skolformer, för lärarutbildning samt för yrkesutbildningen i musik till ca 1 570 heltidstjänster. För den frivilliga musikundervisningen krävs samma år enligt överstyrelsens beräkning 2 656 lärartjänster.

Kommitténs förslag till dimensionering av den kyrkomusikaliska utbildningen har i allmänhet inte närmare berörts i yttrandena. På sina håll har dock uttryckts tvekan inför en alltför snabb utbyggnadstakt, främst med hänsyn till dagens kyrkopolitiska situation.

Sveriges frikyrkoråd anser att den kyrkomusikaliska utbildningen på fackskolenivå behöver bli av den omfattning som kommittén föreslagit om utbildningen även skall svara mot frikyrkornas behov.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner att utbildningen av pianotekniker enligt förslaget är inriktad på en relativt snäv sektor av arbetsmarknaden med begränsade möjligheter till alternativ i yrkesvalet. Utbildningen bör därför noggrant dimensioneras efter de reella utkomstmöjligheterna.

Sveriges pianostämmare och teknikerförening framhåller att det är tillräckligt med en central skola för utbildning av pianotekniker. Arbetsmarknaden för pianostämmare fungerar enligt föreningen bristfälligt och endast en mindre del av de utbildade kan få full sysselsättning i sitt yrke.

Skolöverstyrelsen anser att den för överstyrelsen föreslagna ökningen av personalen på konsulentsidan bör begränsas. Behovet av expertmedverkan inom överstyrelsen i initialskedet, bl. a. för läroplansarbete i samband med uppbyggnaden av musikyrkesskolorna, har däremot inte tillräckligt beaktats.

För länskolnämnderna kan personalökningen också begränsas. Behovet av för-

stärkning av den pedagogiska personalen anses kunna tillgodoses inom ramen för fortbildningskonsulentorganisationen.

Göteborgs musikkonservatorium framhåller att kommitténs förslag till dimensionering av både gymnasial och högre musikutbildning inte bygger på några prognoser beträffande det totala arbetskraftsbehovet på musikområdet. Enligt konservatoriets antaganden kommer på högskolestadiet att årligen utexamineras ca 150 musiklärare och musikpedagoger för en arbetsmarknad som omfattar ca 1 300 heltidstjänster. Examinationen av ca 60 musiker från fackskola och ett 100-tal musiker från högskola avser en arbetsmarknad, vars omfattning är liten beträffande kyrkomusik och helt osäker vad gäller övrig musikutövning. Konservatoriet finner att den av kommittén föreslagna utbildningskapaciteten ej står i rimlig proportion till arbetskraftsbehovet och föreslår en minskning med minst 50 %.

Flera remissinstanser anser att kommittén bort lägga fram en utbyggnadsplan för utbildningen och förslag till övergångsordningar. Bl. a. är *Göteborgs musikkonservatorium* av den uppfattningen att det torde dröja länge innan de tre högskolorna når sin maximala kapacitet. Samtidigt framhålls från andra håll att det är viktigt för utbildningens standard och effektivitet att studerandeantalet i Göteborg och Malmö ökas i snabb takt.

Byggnadsstyrelsen framhåller att utbyggnaden av den högre musikutbildningen bör ske i takt med att tillgången på ändamålsenliga lokaler ökar. På grundval av gjorda erfarenheter betonar byggnadsstyrelsen att provisoriska lokallösningar medför otillfredsställande resultat såväl från ekonomiska som funktionella synpunkter.

Göteborgs musikkonservatorium anser att kommittén i förslagen till lösning av lokalfrågorna borde ha prioriterat lokalerna i Göteborg och Malmö.

Musikaliska akademien noterar att kommittén i de flesta fall inte detaljmotiverat sina kostnadsberäkningar. Särskilt vänder sig akademien mot kommitténs uppfattning att kostnaderna för undervisningen vid musikhögskolan i Stockholm kan rymmas inom skolans nuvarande medelstilledning.

Riksrevisionsverket ifrågasätter om det i nuvarande statsfinansiella läge är lämpligt med en så kraftig satsning på musikområdet som den kommittén förordar.

6. Anslagsframställningar för budgetåret 1970/71

6.1 Musikaliska akademien med musikhögskolan: Utbildningskostnader

1968/69 Utgift ¹	4 952 059 ²
1969/70 Anslag	7 171 000
1970/71 Förslag	7 749 000

¹ Anslaget Musikaliska akademien med musikhögskolan: Avlöningar och Musikaliska akademien med musikhögskolan: Omkostnader

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänförs till budgetåret 1968/69 uppgår till 52 850 kr.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Musikaliska akademien	Departementschefen
<i>Personal</i>			
Lärarpersonal	85	+ 5	+0,5
Övrig personal ¹	29	+15	+1
	114	+20	+1,5
<i>Anslag</i>			
<i>Utgifter</i>			
Avlöningar	5 061 000	+1 247 000	+317 000
Sjukvård	10 000	of.	of.
Reseersättningar	26 500	+ 60 000	+ 12 000
därav utrikes resor	8 000	of.	of.
Lokalkostnader	849 000	+ 97 500	+100 000
Expenser	84 000	+ 434 000	+ 31 000
därav utrikes resor	—	+256 000	—
Lönekostnadspålägg	1 157 000	+ 301 500	+118 000
	7 187 500	+2 140 000	+578 000
<i>Uppbördsmedel</i>			
Lokalhyror m. m.	16 500	of.	of.
	Nettoutgift 7 171 000	+2 140 000	+578 000

¹ Inklusive akademiens bibliotek och en tjänst vid musikhistoriska museet

Musikaliska akademien

1. Löne- och prisomräkning m. m. 418 655 kr.

2. Antalet elever vid musikhögskolan höstterminen 1969 uppges till 527.

De mer kostnadskrävande förslagen till kvalitetsförbättringar av undervisningen vid musikhögskolan har akademien avstått från att ta upp i anslagsframställningen för nästa budgetår. I framställningen är endast medtagna sådana förslag som enligt akademien är nödvändiga för att uppehålla en godtagbar standard. Akademien anser det vara av stor vikt att ett lektorat i gehörsutbildning, som är ett nyckelämne inom den musikteoretiska undervisningen på olika utbildningslinjer, inrättas vid musikhögskolan. Vidare föreslås som en första etapp i uppbyggnaden av musikpedagogutbildningen att tre av högskolans lärartjänster, en i

pianopedagogik, en i violinpedagogik och en i sångpedagogik, omvandlas till lektorat. Akademien föreslår dessutom att viss krävande undervisning vid musikhögskolan skall få arvoderas efter samma principer som lektorsundervisning vid lärarhögskola. Slutligen behövs en repetitör till solosångklassen samt ökade medel till musiklärarlinjens provårskurs, till kursverksamhet och till gästföreläsare. (+ 360 732 kr.)

3. Musikhögskolans s. k. kompositionsseminarium bör byggas ut till ett institut för ny musik med uppgift att vara ett forum för allsidig information och debatt i frågor rörande den nutida musiken. Institutet bör få resurser för att ordna kurser, konserter m. m. samt för att inbjuda utländska specialister för medverkan i institutets arbete. Till professuren i komposition bör för ledning av vissa undervisningsmoment knytas en assistent. För drift och underhåll av den elektronmusikstudio, som f. n. är under uppbyggnad vid musikhögskolan och som organisatoriskt kommer att inordnas i institutets verksamhet, behövs en ljudingenjör. Övriga driftkostnader för studion, såsom hyra av datamaskintid m. m. beräknas till 66 000 kr. (+ 241 684 kr.).

4. Såväl musikhögskolan som akademiens kansli behöver ökade resurser för administration m. m. Akademien bedömer det som oundgängligen nödvändigt för att effektivisera musikhögskolans arbete att en tjänst som studierektor inrättas vid skolan med uppgift — förutom att biträda skolans direktör — att sköta den elevvårdande verksamheten och organisatoriska uppgifter i samband med undervisningen. Vid akademiens kansli föreslås en tjänst som biträdande sekreterare och två biträden, varav ett kvalificerat. Den inspektion av landets orkesterverksamhet, som ingår i akademiens uppgift, bör skötas av en heltidsanställd inspektör. Vid musikhögskolan behövs ytterligare en ljudtekniker för bl. a. inspelningservice och ett kvalificerat biträde. (+ 291 600 kr.)

5. För att akademiens bibliotek skall kunna fylla sin funktion som landets enda specialbibliotek för musikkultur och musikalier erfordras följande personalförstärkningar, nämligen en bibliotekarie, en amanuens i reglerad befordringsgång, en förste biblioteksassistent med halvtidstjänstgöring, ett förste biblioteksbiträde och en fotograf. Ökade medel begärs också för den vid bibliotekets handskriftsavdelning bedrivna inventerings- och katalogiseringsverksamheten för det internationella källexikonet (RISM) samt för skötsel av bibliotekets samlingar av grammofonskivor och tonband. Slutligen föreslås bl. a. två engångsanvisningar, en på 46 000 kr. för framställning av en alfabetisk katalog över bibliotekets musikalier och en på 10 000 kr. för anskaffning av montrar till bibliotekets visningssal. (+ 259 694 kr.)

6. Av de begärda ökade medlen till reseersättningar avser 50 000 kr. ökning till följd av den planerade kursverksamheten vid musikhögskolan och 7 000 kr. resekostnader för musikhögskolans provårskurs i samband med övningsundervisning m. m.

7. Musikhögskolan räknar med att under nästa läsår, i avvaktan på att frågan om nybyggnad för akademien och högskolan löses, provisoriskt få överta vissa lo-

kaler på Valhallavägen 104 i Stockholm. Av den begärda engångsanvisningen avser 200 000 kr. kostnader för inredning och utrustning av dessa lokaler.

8. Lönekostnadspålägg för ny personal 239 336 kr.

6.2 Musikaliska akademien med musikhögskolan: Undervisningsmateriel m. m.

1968/69 Utgift ¹	220 705	Reservation	40 106
1969/70 Anslag	245 000		
1970/71 Förslag	294 000		

¹ Anslaget Musikaliska akademien med musikhögskolan: Inköp och bindning av böcker och musikaler samt underhåll och vård av instrument m. m.

Musikaliska akademien

Musikhögskolan har gjort en inventering av skolans instrumentbestånd, ljudanläggningar och annan undervisningsmateriel samt lagt fram en kostnadsberäkning av medelsbehovet under förevarande anslag t. o. m. läsåret 1974/75. I planen har också tagits hänsyn till behoven vid Musikaliska akademiens bibliotek. Av den föreslagna anslagshöjningen för nästa budgetår, sammanlagt 275 000 kr., har 100 000 kr. begärts för nyinköp, vård och underhåll i enlighet med den uppgjorda planen, 73 000 kr. för kompletterande utrustning vid musikhögskolans elektronmusikstudio samt 102 000 kr. som engångsanvisning för inköp av inspelningsapparat m. m. till vissa enheter vid musikhögskolan.

6.3 Bidrag till vissa musikkonservatorier

1968/69 Utgift	1 972 000 ¹
1969/70 Anslag	2 197 000
1970/71 Förslag	2 642 000

¹ Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänförs till budgetåret 1968/69 uppgår till 15 430 kr.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Konservatorierna	Departementschefen
<i>Personal</i>			
Lärarpersonal	36	+5	
Övrig personal	4	+2	
	40	+7	
<i>Anslag</i>			
Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg..	1 019 000	+309 000	} +445 000
Bidrag till musikkonservatoriet i Malmö ..	817 000	+271 000	
Lönekostnadspålägg	361 000	+129 000	
	2 197 000	+709 000	+445 000

Konservatorierna

1. Löne- och prisomräkning m. m. (Göteborg + 85 599 kr. och Malmö + 70 478 kr.).

2. Antalet elever uppges vid början av höstterminen 1969 till 97 vid konservatoriet i Göteborg och till 98 vid konservatoriet i Malmö. Konservatorierna anför att de sedan ett antal år inte haft möjlighet att öka elevintagningen trots att bristsituationen på arbetsmarknaden i fråga om musiker och musklärare blivit allt större. Antalet inträdessökande har samtidigt stigit snabbt. Ett flertal kompetenta sökande till exempelvis kyrkomusiker- och musklärarutbildning har inte kunnat beredas plats. Konservatorierna föreslår att de under nästa budgetår ges möjlighet att öka intagningen till i första hand musklärar-, musikpedagog- och kyrkomusikerutbildningen med ca 30 elever. Konservatorierna föreslår vidare vissa förbättringar i fråga om undervisningen. (Göteborg + 193 366 kr. och Malmö + 162 212 kr.)

3. Utvecklingen inom utbildningsväsendet har medfört att konservatoriernas rektorer fått allt fler administrativa uppgifter. Vid vardera konservatoriet beräknas medel för en studierektor på deltid med uppgift att avlasta rektorerna sådana kvalificerade arbetsuppgifter som schemaläggning, organisation och ledning av övningsundervisning m. m. Därutöver föreslås viss ökning av biträdes- och vaktmästarpersonalen samt medel till vikariatsersättningar. (Göteborg + 41 480 kr. och Malmö + 44 300 kr.)

4. Lönekostnadspålägg för ny personal (Göteborg + 54 015 kr. och Malmö + 47 791 kr.).

Musikaliska akademien

Akademien har i remissyttrande över konservatoriernas anslagsframställningar tillstyrkt de framförda förslagen.

7. Departementschefen

7.1 Musikutbildningens uppgifter och struktur

7.1.1 Inledande synpunkter

Sedan länge föreligger behov av en genomgripande reform av den högre musikutbildningen. Förändringar, som bygger på en samlad analys av musikutbildningens uppgifter och struktur, erfordras för att denna bättre än nu skall kunna svara mot musiklivets och tonkonstens krav i konstnärligt, socialt och pedagogiskt avseende. Musikutbildningens effektivitet behöver förbättras och en ökning av dess kapacitet är också motiverad.

Sedan gammalt har den högre musikutbildningen haft mångskiftande uppgifter.

I dessa har ingått att ge föreskriven utbildning av musiklärare för skolväsendet och av kyrkomusiker samt fri konstnärlig utbildning för olika skapande och utövande uppgifter inom musiklivet bl. a. som tonsättare, dirigent, instrumentalist och sångare. Musiklivets utveckling har medfört nya utbildningsbehov. Musikutbildningens uppgifter har till följd därav successivt utökats, bl. a. med särskild utbildning av lärare och ledare för frivillig musikbildningsverksamhet. Musikhögskolan och musikkonservatorierna har inte räckt till för att möta det växande utbildningsbehovet. Bl. a. av detta skäl har andra skolor med olika huvudmän tagit på sig uppgifter på området. De successiva förändringarna har lett till en oenhetlig och splittrad utbildningsorganisation, något som begränsat möjligheterna att samordna de olika utbildningsuppgifterna och att långsiktigt planera för en samlad utveckling.

Utformningen och organisationen av musikutbildningen erbjuder således många problem. Ett omfattande utredningsarbete har också lagts ned för att få fram tillräckligt underlag för en utbildningsreform på detta område. Den senaste av dessa utredningar, 1965 års musikutbildningskommitté, som gjort en samlad genomgång av hela problemkomplexet, avslutade sitt arbete år 1968.

Musikutbildningskommittén har lagt fram ett omfattande förslag, varav den högre musikutbildningen endast är en del. Denna utbildning karakteriseras enligt kommittén av de höga krav på praktiskt musikaliskt kunnande, dvs. färdigheter i sång eller spel, som måste ställas upp inom alla specialiseringar av utbildningen. Utvecklandet av dessa individuella färdigheter måste enligt kommittén börja i tidig ålder. Färdigheterna måste också kontinuerligt vidmakthållas. Kommittén betonar att det här är fråga om ett utbildningsområde med tidigt specialisering och tidigt yrkesval. Det är bl. a. detta förhållande som föranlett kommittén att ägna stor uppmärksamhet åt den grund i fråga om musikaliskt kunnande och spelfärdighet som läggs genom undervisningen i musik inom det allmänna skolväsendet och i andra verksamhetsformer och att föreslå en stark utvidgning av skolans ansvar för frivillig musikundervisning. Denna del av förslaget sammanhänger med kommitténs principiella ståndpunkt att det aktiva musicerandet bör dominera musikbildningsarbetet bland barn, ungdom och vuxna. Kommittén anser att musiklivets utveckling i hög grad beror av de läraresurser som står till förfogande för detta musikbildningsarbete och att all yrkesinriktad musikutbildning bör innehålla ett större eller mindre mått av specialisering för pedagogiska uppgifter.

Musikutbildningskommitténs arbete har enligt min mening väsentligt underlättat möjligheterna att överblicka utbildningsområdet i fråga. Jag delar i stort sett remissinstansernas positiva värdering av kommitténs arbete. Remissbehandlingen har emellertid även klarlagt att förslaget inte är helt ägnat att läggas till grund för en omedelbar reform. Jag kan inte heller i alla delar biträda kommitténs uppfattning om hur reformarbetet bör läggas upp. Även om jag således på en rad punkter anser det nödvändigt med en överarbetning, bör det vara möjligt att på grundval av förslaget ta ett betydelsefullt steg mot en lösning av utbildningsfrågorna på musikområdet. Statsmakterna bör nu besluta om riktlinjer för det fortsatta arbetet med dessa frågor.

Enligt min mening bör reformåtgärderna i första hand inriktas på den högre musikutbildningen. Vidare kommer jag att förorda att en särskild utbildningslinje i musik på försök införs inom den del av skolväsendet, som hittills benämnts mellanskolan, bl. a. med hänsyn till de gynnsamma verkningar en mellanskolutbildning kan antas få för rekryteringen till den högre musikutbildningen och för effektiviteten i denna utbildning. Även insatser på den frivilliga musikundervisningsområde bör kunna positivt påverka rekryteringen till musikutbildningen på både mellanskole- och högskolestadiet. Jag är dock inte beredd att nu förorda insatser beträffande frivillig musikundervisning av den omfattning musikutbildningskommittén föreslagit. Fortsatta överväganden kommer emellertid att göras i de betydelsefulla samordningsfrågor som kommittén tagit upp.

En av de angelägnaste och kanske mest krävande uppgifterna i det fortsatta planeringsarbetet är enligt min mening att utforma utbildningen av pedagoger, främst musklärare, för skolans musikundervisning och annan musikbildande verksamhet med hänsyn till den fortgående förändringen av de pedagogiska uppgifternas art. Arbetet måste emellertid också inriktas på att söka analysera andra utvecklingstendenser inom musiklivet och de krav som till följd härav ställs på den yrkesutbildning i musik som är specialiserad på andra uppgifter än de rent pedagogiska.

I det följande avses med musikpedagog lärare inom frivillig musikundervisning och med musklärare lärare inom skolväsendet.

Föredragande statsrådet kommer att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt 1968 års barnstugeutredning att i sitt fortsatta arbete överväga musikutbildningskommitténs och remissinstansernas synpunkter i vad avser förskolan.

7.1.2 Musikutbildning inom mellanskolan

Musikutbildningskommittén har lagt stor vikt vid frågan om att inom mellanskolan anordna en särskild utbildningslinje i musik, för vilken kommittén använt benämningen musikfackskola.

Mellanskolutbildning på detta område har tidigare förordats av yrkesutbildningsberedningen (YB), vars förslag (SOU 1966:3 och 1967: 48) redovisats för riksdagen i prop. 1968: 140 angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet. Förslaget syftade till att inom den av YB benämnda humanistisk-sociala sektorn av mellanskolan anordna en estetisk linje, fr. o. m. andra terminen uppdelad på en scenisk, en musikalisk och en konstfacklig gren. I nämnda proposition erinrades om att även musikutbildningskommitténs första betänkande innehöll förslag om musikutbildning på mellanskolestadiet. I propositionen togs ej ställning till frågan om en estetisk utbildning inom mellanskolan i avvaktan på en prövning i ett sammanhang av förslagen från YB och musikutbildningskommittén. Vidare nämndes att även konstnärsutbildningssakkunnigas utredningsarbete rörande den högre konstfackliga utbildningen kunde behöva beaktas.

YB:s och musikutbildningskommitténs allmänna uppläggning av musikutbildningslinjen inom mellanskolan har många gemensamma drag men skiljer sig i två väsentliga avseenden. Musikutbildningskommittén föreslår en separat utbildningslinje i musik medan YB:s förslag innebär att den estetiska utbildningens olika grenar förs samman till ett block med gemensam utbildning under den första terminen. I fråga om målet för utbildningen framhåller YB särskilt att den estetiska utbildningen har till uppgift att förbereda för fortsatt utbildning. I viss mån bör dock utbildningen enligt YB kunna leda direkt till yrkesverksamhet bl. a. som kyrkomusiker, militärmusiker och underhållningsmusiker. Musikutbildningskommittén menar också att musiklinjen bör utgöra en naturlig grund för fortsatt utbildning men poängterar starkare än YB att utbildningen bör förbereda för direkt utträde i arbetslivet. Enligt kommitténs principiella uppfattning är en sådan målsättning av betydelse för att utbildningslinjen skall kunna hävda sig som ett alternativ till andra studievägar på mellanskolestadiet. Kommittén anser det möjligt att på detta stadium anordna färdigutbildning för vissa kategorier av musikpedagoger, kyrkomusiker och utövande musiker samt av pianostämmare/pianotekniker.

I remissyttrandena över musikutbildningskommitténs förslag, liksom tidigare över YB:s förslag, ges ett starkt allmänt stöd för uppfattningen att det inom mellanskolan bör finnas utrymme för en särskild utbildningslinje med specialisering på musik. Både YB:s och musikutbildningskommitténs förslag till närmare utformning av en sådan linje har emellertid föranlett invändningar. Som jag redan tidigare framhållit är det av flera anledningar motiverat med en utökning av utbildningsmöjligheterna i musik inom mellanskolan. Jag förordar därför att en särskild musiklinje införs i denna skolform. Enligt min mening bör dock en sådan utbildning i väsentliga avseenden avvika från både musikutbildningskommitténs och YB:s förslag. Utbildningen bör få formen av försöksverksamhet.

Jag tar i detta sammanhang inte upp frågor som rör YB:s förslag till en mellanskolutbildning specialiserad på det sceniska eller konstfackliga området. Inom teater- och orkesterrådet pågår sedan några månader en översyn av utbildningsverksamheten vid de statliga scenskolorna. Denna översyn kan förutses beröra också den förberedande utbildningen. Beträffande det konstfackliga området torde frågan om behovet av utbildning på mellanskolenivå komma att beröras av konstnärsutbildningssakkuniga, som inom kort väntas avge sina förslag.

YB:s uppfattning att eleverna under den första terminen av en mellanskolutbildning i musik bör få en bred estetisk orientering delas inte av musikutbildningskommittén. För egen del finner jag att denna fråga bör bedömas bl. a. mot bakgrund av de förbättrade möjligheter till kontakt mellan olika estetiska aktiviteter som med grundskolans nya läroplan kommer att kunna erbjudas på högstadiet, främst inom tillvalsämnet konst. I kursplanen för ämnet konst i grundskolan anges bl. a. att undervisningen skall omfatta planering, förverkligande samt förmedling till åhörare och åskådare av olika arbeten, som till en början läggs upp med syfte att ge orientering inom flera konstnärliga verksamhetsområden. Efter hand skall en individuell fördjupning kunna ske inom något område av särskilt

intresse för eleven. Enligt min uppfattning kommer motiven för en integrerad estetisk utbildning på mellanskolestadiet att avsevärt minska i och med att grundskolans nya läroplan träder i kraft. Jag anser därför i likhet med musikutbildningskommittén att mellanskolutbildningen i musik redan från första terminen bör vara specialiserad till sitt område.

Enligt musikutbildningskommitténs förslag skall musiklinjen ge musikpedagogisk yrkesutbildning kombinerad med specialiserad utbildning för vissa andra bestämda yrken eller yrkesområden. Utbildningen föreslås omfatta två årskurser, som huvudsakligen har karaktär av förutbildning, och ett påbyggnadsår med helt yrkesinriktad utbildning. Endast de två första årskurserna innehåller således inslag av allmänna ämnen. Den musikpedagogiska kompetens, som utbildningen föreslås leda till, anser kommittén vara tillräcklig för lärare i frivillig musikundervisning, ledare av musikcirklar m. m. på de stadier som motsvarar grundskoleområdet.

I remissyttrandena har kommitténs förslag att musiklinjen skall kunna ge avslutad pedagogisk utbildning starkt ifrågasatts, trots den begränsning av utbildningens användbarhet, som kommittén avsett. En allmän uppfattning är att kommittén överskattat möjligheterna att på tre år omedelbart efter grundskolan fullfölja en musikalisk yrkesutbildning och att detta är särskilt tveksamt i fråga om pedagogisk utbildning. Förslaget att lägga musiklinjen till grund för utbildningen av musiklejare för grundskolan genom att till mellanskolan förlägga hela den ämnesmässiga delen av lärarutbildningen avstyrks av en så gott som enhällig remissopinion.

Liksom de flesta remissinstanser anser jag det inte lämpligt att utforma den föreslagna mellanskolutbildningen i musik som en avslutad utbildning för musikpedagogisk yrkesverksamhet. Den pedagogiska specialiseringen inom musikutbildningen bör enligt min mening liksom inom jämförbara sektorer av utbildningsområdet i övrigt ske på eftergymnasial nivå. På mellanskolenivå medför detta i första hand att det föreslagna tredje utbildningsåret, som direkt sammanhänger med den genomförda yrkesinriktningen, bortfaller. Musiklinjen bör alltså omfatta två årskurser. I det av musikutbildningskommittén föreslagna utbildningsprogrammet för de två första årskurserna bör de ämnen, ämnesinslag m. m. utgå, som har samband med den pedagogiska inriktningen av utbildningen. Det finns inte heller någon anledning att bibehålla den differentiering av utbildningen på olika grenar som kommittén föreslagit. Den differentiering som är önskvärd bör vara möjlig att åstadkomma inom ramen för de olika ämnena, i första hand genom individualisering av undervisningen.

Enligt min mening bör syftet med den tvååriga musiklinjen vara att den mer allmänt än enligt musikutbildningskommitténs förslag skall svara mot elevernas förutsättningar och önskemål om en yrkesmässigt betonad musikalisk utbildning med möjlighet till mera specialiserade studier i musik än vad som f. n. kan erbjudas vid gymnasium och fackskola. Det bör understrykas att musiklinjen bör ge så stort utrymme som möjligt för intressestyrd studieinriktning, vad beträffar både instrument och musikarter. Liksom i kommitténs förslag bör musiklinjen utformas med

sikte på att den skall utgöra förberedelse för fortsatt musikalisk utbildning. Musiklinjen skall sålunda kunna ligga till grund för den högre musikutbildning som behandlas i det följande. Det kan också förutses, vilket erfarenheterna av den nya utbildningen får ge närmare besked om, att utbildningen, om än i mer begränsad omfattning än musikutbildningskommittén avsett, kan lämpa sig som grund för direkt yrkesutövning.

Musikutbildningskommittén har föreslagit särskilda prov för urvalet av sökande till musiklinjen. För egen del uppfattar jag det som självklart att musikaliskt gehör och instrumental/vokal färdighet är en förutsättning för att elever skall kunna tillgodogöra sig undervisningen. Det blir en uppgift för studie- och yrkesorienteringen att klargöra detta för dem som söker sig till den nya utbildningen. I den mån ett urval erfordras får formerna härför övervägas i det fortsatta planeringsarbetet.

I vissa remissyttranden över musikutbildningskommitténs förslag framhålls betydelsen av att även elever som inte i mellanskolan vill binda sig vid en på musik specialiserad utbildning får möjlighet att i andra former förbereda sig för en fortsatt högre musikutbildning. Liksom skolöverstyrelsen anser jag att vissa sådana möjligheter redan finns i mellanskolan även för musikintresserade elever som inte väljer den särskilda musiklinjen. De estetiska specialiseringarna skall kunna i viss utsträckning tillgodose elevernas intresse för yrkesinriktade musikstudier. Därjämte behövs för dessa elever möjligheter att delta i individuell instrumentalundervisning. Detta speciella behov bör i görligaste mån beaktas inom ramen för den frivilliga musikundervisningen.

Estetiska varianter särskilt inom fackskolan förekommer hittills endast i begränsad omfattning. Skolöverstyrelsen medger efter framställning från vederbörande kommun att estetisk variant får inrättas. Det är enligt min mening angeläget att estetiska varianter i gymnasium och fackskola inrättas mer allmänt. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att ge skolöverstyrelsen i uppdrag att vidta åtgärder i detta syfte.

Musikutbildningskommitténs förslag till lokalisering av musikutbildningen på mellanskolestadiet innebär att flera folkhögskolor berörs. Folkliga musikskolan Ingesund och musiklinjen vid Framnäs folkhögskola bör enligt förslaget ombildas till musikfackskolor och folkhögskolorna i Lunnevad, Oskarshamn och Mellansel föreslås få musikfackskolelinjer. Utbildningen vid Folkliga musikskolan Ingesund och Framnäs folkhögskola kommer att beröras i det följande. Detsamma gäller Örebro musikpedagogiska institut. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag att folkhögskolor med musikspecialisering även i fortsättningen bör få fritt utveckla denna del av sin undervisningsverksamhet utan att bindas vid den enhetliga läroplan som kommer att bli gällande för en mellanskolelinje i musik. Jag delar också skolöverstyrelsens uppfattning att möjligheterna att i kompetenshänseende jämställa dessa folkhögskolors musikutbildning med mellanskoloutbildningen bör övervägas.

Även om den närmare utformningen av den här förordade musiklinjen inte kräver något beslut av riksdagen, vill jag i detta sammanhang ta upp några av de synpunkter på musiklinjens utformning som kommit fram vid remissbehandlingen.

Många remissinstanser har ansett att utbildningen enligt musikutbildningskommitténs förslag är alltför specialiserad på musik och att inslaget av allmänna ämnen bör breddas, bl. a. för att de studerande skall ges större frihet att välja andra vägar i sin fortsatta utbildning än högre musikutbildning. I flera remissyttranden framhålls att musikstudierna på mellanskolenivå bör inriktas på vokal och instrumental färdighetsträning och att det föreslagna utrymmet för de musikteoretiska ämnena bör kunna minska.

Enligt min mening bör de av mig förordade förändringarna av musiklinjens syfte kunna leda till att önskemålet om en viss utökning av utrymmet för allmänna ämnen tillmötesgås. Frågan om vilken undervisningstid och vilka ämnen utökningen bör omfatta får behandlas i det fortsatta läroplansarbetet.

I förhållande till musikutbildningskommitténs förslag innebär de förändringar som jag redan förordat beträffande musiklinjen begränsningar både i specialisering och i graden av färdigutbildning. Jag anser det knappast möjligt att ytterligare begränsa utrymmet för musikämnen. Den musikaliska delen av utbildningen måste för att rymma alla delområden ta i anspråk en avsevärd del av undervisningsvolymen. Elevernas behov av icke schemabunden överspelningstid måste också beaktas. För att musiklinjen skall kunna svara mot syftet att förbereda för högre musikutbildning bör den i princip omfatta undervisning på både huvud- och biinstrument. Samtidigt anser jag det väsentligt att undvika att musiklinjen får en ensidig inriktning på individuella instrumentala eller vokala studier. I likhet med musikutbildningskommittén anser jag det vara av speciellt intresse att få pröva en undervisning, upplagd i princip efter de av kommittén angivna riktlinjerna, i de musikteoretiska ämnesblocken gehörsutbildning med satslära och musikhistoria med formlära. Även ämnet rytmik bör enligt min mening ingå i utbildningen och utformas med beaktande av de synpunkter som kommit fram i remissvaren.

7.1.3 Högre musikutbildning

Den högre musikutbildningen bör som musikutbildningskommittén förutsatt omfatta utbildning av musikpedagoger, musiklärare, kyrkomusiker, orkester- och ensemblemusiker, sångare och korister samt ensembleledare. Vidare bör ingå specialutbildning i komposition och dirigering samt solistutbildning.

Kommittén betonar i första hand utbildningens nära samband med musiklivet och tonkonstens utveckling. Som ett led i effektiviseringen av utbildningen poängteras behovet av att utveckla undervisningsmetodik och hjälpmedel. Vidare konstateras att det är nödvändigt för en modernisering av utbildningen att undervisningen präglas av växelverkan mellan praktisk och teoretisk musikkunskap. Inom utbildningen bör finnas utrymme både för den grundutbildning som fordras som bas för fortsatt yrkesverksamhet och för specialisering med hänsyn till elevens för-

utsättningar och intressen. Genom studiderna bör eleverna också göras medvetna om det sociala sammanhang i vilken musiken ingår.

Jag delar musikutbildningskommitténs uppfattning att de ökade krav som ställs på den högre musikutbildningen bör föranleda avsevärda förändringar av utbildningen och arbetsformerna. I likhet med remissinstanserna accepterar jag de av kommittén angivna grundläggande principerna för att förändra och komplettera de traditionella utbildningsförhållandena. Samtidigt delar jag den allmänna uppfattning som kommer till uttryck i remissvaren att kommittén endast delvis lyckats att i sina praktiska förslag tillämpa de angivna principerna.

Även om jag, bl. a. mot bakgrund av remisskritiken, finner att flera punkter i musikutbildningskommitténs förslag bör övervägas ytterligare, bör enligt min mening delar av förslaget direkt kunna läggas till grund för reformarbetet. Sålunda finner jag att kommitténs förslag till begränsning av antalet utbildningslinjer innebär en rationalisering. Som kommer att framgå av det följande anser jag det möjligt att på denna punkt gå ett steg längre än kommittén gjort. Kommittén har föreslagit förkortning av studietiderna och en mer bestämd målinriktning av utbildningen än vad som nu förekommer. Den av kommittén föreslagna organisationen av studierna på musikhögskolenivå har stora fördelar i förhållande till den ordning som nu tillämpas. I samband därmed har kommittén inom olika utbildningsvägar, med hänsyn till behovet av specialisering och framtida yrkeskrav, sökt begränsa de praktiskt musikaliska ämnenas andel av undervisningsvolymen. Otvivelaktigt har i den nuvarande högre musikutbildningen tyngdpunkten kommit att ligga på de både tids- och lärarkrävande individuella instrumentala och vokala studierna. Jag vill för egen del starkt betona att tillräckligt utrymme bör ges även för andra väsentliga inslag i utbildningen än uppövat av den egna tekniska färdigheten. Detta gäller inte minst i fråga om musiklejarutbildningen. Till sådana väsentliga inslag hör det nutida musikskapandet, den improviserade musiken samt orientering om musikaliska värderingar och om musikens funktion i samhället.

I princip bör genomgången mellanskola gälla som allmänt behörighetsvillkor för tillträde till den högre musikutbildningen. Denna regel måste dock, som också musikutbildningskommittén framhåller, kompletteras med förhållandevis vidsträckt möjligheter till dispens för de särbegåvningar som inte uppfyller detta allmänna behörighetsvillkor. Den närmare utformningen av de speciella behörighetskraven och meritvärderingen för tillträde till utbildningen måste enligt min mening särskilt uppmärksammas i det fortsatta planeringsarbetet.

Det av musikutbildningskommittén föreslagna systemet för studiernas organisation innebär att studierna i vissa basämnen läggs upp i form av grundkurser med riksgiltiga och så långt möjligt enhetliga studieplaner. För att eleverna skall få möjlighet till specialisering med hänsyn till sina förutsättningar och intressen föreslår kommittén ett system av tillvalskurser vid sidan av grundkurserna. Kommitténs förslag i denna del har vid remissbehandlingen fått ett övervägande positivt mottagande. Enligt min mening berättigade invändningar har dock gjorts mot att grundkurserna i förslaget blivit så omfattande att det i utbildningen knappast finns tid

för den individuellt styrda specialisering som kommittén avsett. Jag anser att det föreslagna systemet liksom de förordade tillvalsämnena bör kunna accepteras i princip men att möjligheterna att vidga utrymmet för tillvalskurser bör tas upp till prövning i det fortsatta planeringsarbetet. I samband därmed bör också övervägas om det, som förutsätts i förslaget, behövs riksgiltiga studieplaner i alla ämnen, även instrumentalämnena. En ordning som innebär att varje i utbildningsorganisationen ingående skola själv kan utforma alternativa studieplaner eller delar därav medför att skolorna lättare kan utveckla en egen profil och ta till vara den möjlighet till specialisering som följer av de egna lärarkrafternas intresseinriktning.

Jag anser det lämpligt med en sådan organisation av studierna att det blir möjligt att genomföra en successiv redovisning av studieresultaten i stället för det nuvarande, i allmänhet tillämpade systemet med en samlad redovisning i slutet av studietiden i olika ämnen.

I det följande tar jag upp vissa allmänna riktlinjer för utbildningens uppläggning. Detaljutformningen av utbildningslinjerna blir en huvuduppgift i det fortsatta planeringsarbetet. Liksom ett flertal remissinstanser anser jag att det krävs ytterligare överväganden och preciseringar beträffande möjligheterna till påbyggnadsutbildning liksom i fråga om denna utbildnings närmare utformning och andel av utbildningsresurserna.

7.1.4 Reformens genomförande

Jag räknar med att den förordade försöksverksamheten med mellanskolutbildning i musik skall kunna sättas i gång tidigast budgetåret 1971/72. I fråga om den högre musikutbildningen räknar jag med att det fortsatta planeringsarbetet kan bedrivas så att en reform skall kunna genomföras successivt med början samma budgetår.

Som redan framgått kräver en reform av musikutbildningen ett fortsatt planeringsarbete på ett stort antal punkter. Uppgifterna kan i flera fall läggas på befintliga myndigheter. Sålunda bör skolöverstyrelsen svara för planerings- och förberedelseåtgärder för musikutbildningslinjen inom mellanskolan. De organisatoriska förhållandena för den högre musikutbildningen innebär emellertid att det inte finns något organ med myndighetsfunktion som kan handha det återstående planeringsarbetet inför en reform av utbildningen på denna nivå. Uppgiften, som omfattar både utbildnings- och organisationsfrågor, bör därför anförtrors en särskild organisationskommitté.

7.2 Utbildningsvägar inom yrkesutbildningen i musik m. m.

Jag kommer här att kortfattat ta upp vissa allmänna riktlinjer för det fortsatta arbetet med utformningen av de olika utbildningsvägarna. I viss utsträckning bör detta arbete kunna bygga på musikutbildningskommitténs studieplaneförslag.

7.2.1 Utbildning av musikpedagoger

En av de mest diskuterade punkterna vid remissbehandlingen av musikutbildningskommitténs förslag har varit utbildningen av musikpedagoger för olika uppgifter inom frivillig musikundervisning och musikbildningsverksamhet. Diskussionen har rört särskilt de ställningstaganden som kommittén gjort beträffande utbildningsnivå och utbildningstid, graden av specialisering i utbildningen på olika nivåer och sambandet mellan pedagogutbildningen och andra utbildningsvägar (3.1.2).

Jag har tidigare förordat att en mellanskolelinje i musik skall införas. Denna bör inte ha till syfte att ge avslutad musikpedagogisk yrkesutbildning. Den pedagogiskt inriktade utbildningen bör komma in först på eftergymnasial nivå.

Musikpedagogutbildningen bör enligt kommittén omfatta utbildning av flera kategorier av pedagoger. Pedagoger för undervisning i instrumentalmusik och sång utgör sannolikt den största gruppen. Härtill kommer pedagoger för undervisning i rytmik, musikteori och ensembleledning.

Vid remissbehandlingen har klarlagts att det på många håll anses lämpligt att anordna instrumentalpedagogisk utbildning av varierande längd. Det framhålls att arbetsfältet för de pedagoger som bedriver undervisning i instrumentalmusik är så omfattande och uppgifterna så skiftande att det kan finnas anledning att bygga upp utbildningen så att kompetensen och specialiseringen stegvis vidgas. Jag ansluter mig till denna tankegång. Två års pedagogutbildning på högskolenivå bör leda till bl. a. samma kompetens som musikutbildningskommittén ansett att den föreslagna musikfackskolan skulle ge. Den tvååriga pedagogutbildningen bör kunna byggas på med ytterligare ett års studier som ger kompetens för instrumentalt sett mer avancerade uppgifter inom den frivilliga musikundervisningen. Denna två- och treåriga pedagogutbildning bör vara bred i den meningen att den instrumentala delen av utbildningen i regel bör omfatta två instrument. Undervisningen i instrument och instrumentmetodik bör inte helt få dominera utbildningen. Inriktningen av den instrumentala utbildningen och utbildningsinnehållet som helhet bör avvägas efter en bedömning av de framtida kraven i den kommande pedagogiska verksamheten. Möjligheter till tillvalskurser bör finnas.

Jag tar i det följande upp frågan om samordning av utbildningen av musikpedagoger och musiklärare.

Ett visst utrymme bör finnas för en pedagogutbildning som är specialiserad på ett instrument. På ett lämpligt stadium bör det finnas möjlighet att gå över till en sådan utbildning från såväl den rena instrumentalist- och sångutbildningen som den högre kyrkomusikaliska utbildningen. Den sammanlagda studietiden för en sådan utbildning bör inte överstiga fyra år.

Pedagogutbildning bör kunna anordnas även med inriktning på undervisning i sång, rytmik och musikteori. De fortsatta överväganden som krävs beträffande denna utbildning bör ske mot bakgrund av vad som förordats beträffande utbildningen av pedagoger för instrumentalundervisning.

Den nuvarande särskilda utbildningslinjen för musikledare bör i enlighet med

musikutbildningskommitténs förslag avvecklas. Den föreslagna pedagogutbildningen i ensembleledning berörs i det följande i samband med utbildningen av dirigenter.

7.2.2 Utbildning av musklärare

Musikutbildningskommitténs förslag beträffande utbildningen av musklärare för skolväsendet (3.2.2) innebär att utbildningen i vad avser musklärare för grundskolan i huvudsak förläggs till mellanskolestadiet och i vad avser musklärare för mellanskolestadiet till högskola.

Mitt i det föregående redovisade förslag beträffande mellanskolutbildningen i musik innebär att hela den egentliga musklärarutbildningen kommer att ske på eftergymnasial nivå. De praktiska motiven för den föreslagna stadiéklyvningen av lärarutbildningen bortfaller därmed. Liksom ett flertal remissinstanser, däribland skolöverstyrelsen, finner jag det lämpligast att låta utbildningen av musklärare avse samtliga stadier och skolformer.

Grundskolans nya läroplan medför att den obligatoriska undervisningen i musik får ökat utrymme på timplanen för högstadiet. Genom omarbetning av kursplanen i ämnet har kursinnehåll och arbetssätt i undervisningen förändrats för att bättre anknyta till elevernas intressen. Den nya läroplanen syftar sålunda både till att stärka musikens ställning och till att förnya musikundervisningen. Detta medför att behovet av musklärare ökar liksom kraven på förändring av deras utbildning.

Kommittén har gjort vissa allmänna uttalanden både om musklärarnas ämnesutbildning och om deras praktisk-pedagogiska utbildning. Enligt kommittén måste det kunna krävas av musklärarna att de har en positiv attityd till musiklivets olika yttringar. Utbildningen bör därför ge förmåga till upplevelse och erfarenhet av alla former av musik och musicerande. Speciell tonvikt bör läggas på gehörsutbildningen, varigenom musklärarna bl. a. lär sig behärska samsång och samspel särskilt i form av improvisation eller musicerande efter gehör. Liksom i fråga om annan lärarutbildning måste musklärarutbildningen påverkas av den nya skolans förändrade mål och verksamhetsformer. Kommittén anser att musklärarnas praktisk-pedagogiska utbildning bör anpassas närmare till annan lärarutbildning.

Jag har ingenting att invända mot att de av kommittén uppställda kraven blir vägledande för utformningen av musklärarutbildningen. Enligt min mening är det av stor vikt att en nyorientering sker av musklärarutbildningen, varigenom även målinriktningen av utbildningen mot läraryrket betonas.

Musklärarutbildningen bör enligt min mening omfatta både utbildning av lärare i musik i kombination med annat ämne och utbildning av lärare i enbart musik.

Musikutbildningskommittén har haft i uppdrag att särskilt pröva frågan om införande av en utbildning av lärare i musik i kombination med annat ämne, s. k. tvåämnesmusklärare. Den år 1968 tillsatta lärarutbildningskommittén har enligt sina direktiv (se 1970 års riksdagsberättelse s. 284) att utgå ifrån att lärartjänst,

i vilken ingår s. k. övningsämne, i regel skall omfatta minst två ämnen. Skälen härför sammanfaller med dem som musikutbildningskommittén anför för att införa utbildning av tvåämnesmusiklärare. Jag anser mig kunna godta motiven för en sådan utbildning och förordar att denna sker vid en särskild fyraårig musiklärarlinje som innehåller ämnesstudier och praktisk lärarutbildning i, förutom musik, ett annat ämne. Jag anser emellertid att en överarbetning är nödvändig av den av musikutbildningskommittén föreslagna läroplanen för ämnesstudierna i musik inom denna utbildningslinje, bl. a. av det skälet att tvåämnesmusiklärarna i hög grad kommer att få svara för undervisning på grundskolans högstadium. Frågan om vilka ämnen som bör ingå i kombination med musik i tvåämneslärarutbildningen har samband med lärarutbildningskommitténs pågående arbete.

Som framhålls i direktiven till lärarutbildningskommittén bör det inte vara uteslutet att det jämte tvåämneslärare skall kunna utbildas lärare i enbart ett s. k. övningsämne. Möjlighet till en sådan lärarutbildning bör enligt min mening erbjudas också beträffande musikämnet. Musikutbildningskommittén anser att en särskild utbildningslinje bör behållas för denna lärarkategori. För egen del anser jag att det finns skäl för att i stället samordna utbildningen för denna lärarkategori med musikpedagogutbildningen. Musikutbildningskommitténs förslag syftar till en sådan samordning på mellanskolestadiet, nämligen av den dit förlagda utbildningen av musikpedagoger för de stadier i den frivilliga musikundervisningen, som i stort motsvarar grundskolorområdet, och utbildningen av ämneslärare i musik för grundskolan. Förutsättningar för en samordning bör enligt min mening föreligga även på musikhögskolestadiet. Utgångspunkten bör vara att ämnesutbildningen för ettämneslärare i musik skall sammanfalla med något alternativ av den tidigare nämnda treåriga musikpedagogutbildningen. Denna utbildning bör därefter kompletteras med ett års praktisk-pedagogisk utbildning. Sammanlagt kommer denna lärarutbildning således att omfatta högst fyra år.

Musikutbildningskommittén har föreslagit att den praktisk-pedagogiska utbildningen för båda de här berörda lärarkategorierna förläggs till lärarhögskola. Jag biträder detta förslag. Arbetet med utformningen av denna utbildning bör uppdras åt lärarutbildningskommittén.

7.2.3 Utbildning av kyrkomusiker

Musikutbildningskommittén har som utgångspunkt för sitt förslag till utbildning av kyrkomusiker på både organist- och kantornivå lagt fram en översiktlig plan för omorganisation av den kyrkomusikaliska verksamheten (3.3.2). Bl. a. föreslås att de nuvarande skolkantorstjänsterna avvecklas och att en ny typ av heltidstjänst för kantorer införs. I dessa tjänster skall enligt förslaget de kyrkomusikaliska uppgifterna förenas med musikpedagogiska uppgifter inom frivillig musikbildningsverksamhet. Den föreslagna tjänstetypen förutsätter bevarat samband mellan kyrka och stat. Dessa kantorer med musikpedagogisk kompetens föreslås få sin utbildning förlagd till mellanskolestadiet.

I dagens kyrkopolitiska situation finner jag det knappast vara tillrådligt att genomföra en så omfattande omorganisation av kantorstjänsterna som den kommittén föreslår. Jag har därför inte kunnat tillstyrka att den utbildningslinje i musik inom mellanskolan, som jag tidigare förordat, utformas i syfte att ge behörighet för en ny kombinerad kantors- och musikpedagogtjänst. Utan tvivel föreligger ett stort behov av en förstärkning av den lägre kyrkomusikaliska utbildningen. På sikt bör den nya musikutbildningen inom mellanskolan kunna tillföra den kyrkomusikaliska verksamheten i dess olika former välutbildad arbetskraft. Man bör dock räkna med att kantorsutbildningen får förstärkas i första hand genom åtgärder beträffande de statliga sommarkurserna. Ett ökat statligt stöd kommer redan från nästa budgetår att utgå till kurser för orgelspelare, om riksdagen bifaller förslaget om anslag till Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m. (se prop. 1970: 1 bil. 10 s. 150).

Jag delar musikutbildningskommitténs uppfattning att den nuvarande högre kyrkomusikaliska utbildningen, som för fullständig organistbehörighet omfattar tre olika examina, bör sammanföras till en enhetlig utbildningslinje. Kravet på att organister skall ha avlagt även musklärarexamen bör bortfalla. Jag anser i likhet med kommittén att utbildningen vid den högre kyrkomusiklinjen bör utformas på sådant sätt att organisterna skall kunna kombinera sina rent kyrkomusikaliska uppgifter med verksamhet som musikpedagog inom den frivilliga musikundervisningen. Av praktiska skäl torde det vara önskvärt att organister även i fortsättningen i viss utsträckning kan fullgöra fyllnadstjänstgöring som musklärare inom skolväsendet.

Oavsett om den kyrkomusikaliska utbildningen kombineras med instrumentalpedagogisk utbildning eller med musklärarytbildning bör enligt min mening — med hänsyn till behovet av en begränsning av studietiden — den sammanlagda utbildningen inte omfatta mer än fyra år. Härav följer att den rent kyrkomusikaliska utbildningen bör vara avslutad efter tre år. Därefter bör möjligheter finnas att bygga på utbildningen med ett års instrumentalpedagogiska studier. Frågan om den treåriga kyrkomusikaliska utbildningen, kompletterad med praktisk lärarutbildning, är godtagbar för behörighet till tjänst som ettämnslärare i musik kräver ytterligare överväganden.

7.2.4 Utbildning av musiker (instrumentalister, sångare, korister)

Musikutbildningskommitténs förslag till utbildning av *instrumentalister* (3.4.2 och 3.5.2) omfattar utbildning på både mellanskole- och högskolestadiet. Kommittén har ansett det möjligt att till mellanskolestadiet förlägga dels utbildning av underhållningsmusiker, dels den del av utbildningen av militärmusiker som svarar mot kraven på dessa musiker i deras framtida rent militära tjänstgöring. Kommittén föreslår att den eftergymnasiala instrumentalistutbildningen blir fyraårig och begränsas till ett huvudämne.

Jag delar kommitténs uppfattning att möjlighet bör finnas för musikalisk utbildning som är speciellt inriktad på verksamhet inom vad kommittén sammanfattningsvis kallar underhållningssektorn inom musiklivet. Det är enligt min mening natur-

ligt att eleverna i en mellanskolutbildning i musik av det slag som jag förordat skall ha möjlighet att välja en sådan studieinriktning.

Ökade anspråk på utbildningen av musiker ställs bl. a. genom utvecklingen av rikskonsertverksamheten och vid ett genomförande av den omorganisation av militärmusiken som föreslagits av 1968 års musikkommitté. Den nuvarande militära musikerutbildningen kommer vid en sådan omorganisation att successivt avvecklas. Detta leder till att ett ökat antal musiker måste beredas plats inom den reguljära musikutbildningen. Samtidigt sker både inom regionmusiken och de statsunderstödda symfoniorkestrarna förändringar av musikernas arbetsituation och uppgifter, något som bör återverka på deras utbildning.

Jag delar uppfattningen att en fullständig instrumentalistutbildning för verksamhet som orkester- eller ensemblemusiker i regel förutsätter studier på musikhögskolenivå. Genom de synpunkter på utbildningen som framförts av såväl 1968 års musikkommitté som teater- och orkesterrådet samt i olika remissyttranden över musikutbildningskommitténs förslag är det enligt min mening klarlagt att musikerna, oavsett vilka arbetsuppgifter de kommer att ägna sig åt, bör på denna nivå utbildas gemensamt.

Mot den av musikutbildningskommittén föreslagna instrumentalistutbildningen har riktats kritik på i huvudsak två punkter. För det första framhålls behovet av att musikerna redan på utbildningsstadiet får möjlighet att på annat sätt än hittills skaffa sig praktiska erfarenheter av sitt kommande arbete i orkestrar eller ensembler eller genom framträdanden i andra former. För det andra påpekas att den föreslagna utbildningen innebär en alltför ensidig specialisering på ett instrument.

Som tidigare redovisats har 1968 års musikkommitté och teater- och orkesterrådet låtit utarbeta och gemensamt ingett förslag till utformning och organisation av den ensembleskolning som anses bära ingå som ett moment i utbildningen av orkester- och ensemblemusiker. Förslaget utgår från att den instrumentala utbildningen skall omfatta ett eller två instrument och omfatta tre års studier, förlagda till musikhögskola. Jag anser att förslaget väl beaktat de nyss anförda synpunkterna och att det bör läggas till grund för den fortsatta planeringen av instrumentalistutbildningen.

Instrumentalistutbildningen bör utformas på ett sätt som ger möjlighet till den samordning med musikpedagogutbildningen som jag tidigare förordat.

Den högre musikutbildningen bör omfatta utbildning även av *sångare* och *korister* (3.5.2). Jag räknar med att studietiden för den grundläggande sångutbildningen i likhet med utbildningen av instrumentalister kan begränsas till fyra år. Utbildningen bör utformas med tanke på möjligheter till samordning med sångpedagogutbildning. Koristutbildning, utformad i huvudsak enligt musikutbildningskommitténs förslag, bör enligt min mening kunna vara ett värdefullt tillskott till utbildningssystemet. Vad beträffar både solosång- och koristutbildningen föreligger behov av att beakta sambandet såväl med utbildningen vid statens musikdramatiska skola i Stockholm som med den musikdramatiska utbildningen vid scen-skolorna i Göteborg och Malmö.

7.2.5 Utbildning av dirigenter och tonsättare

Musikutbildningskommittén föreslår en *dirigentutbildning* med höga krav på förutbildning förlagd till musikhögskolan i Stockholm (3.6.2). Utbildningen föreslås vara specialiserad för verksamhet med orkester resp. kör. Därjämte innebär kommitténs förslag beträffande musikpedagogutbildningen på högskolenivå att det skall vara möjligt att välja ensembleinstruktion eller ensembleledning som huvudämne i en sådan utbildning.

Jag delar remissinstansernas uppfattning att kommitténs förslag i denna del inte kan läggas till grund för något ställningstagande beträffande vare sig dirigentutbildningen eller utbildningen av ensembleledare. Den specialiserade dirigentutbildningen är enligt min mening att betrakta som en form av påbyggnadsutbildning.

Den nuvarande särskilda utbildningen av militära musikdirektörer bör avvecklas.

Undervisningen i *komposition* avser ett ringa antal elever och ställer stora anspråk på tekniska resurser och speciella lärarkrafter. I likhet med musikutbildningskommittén och remissinstanserna anser jag att fullständiga utbildningsmöjligheter på detta område bör finnas endast vid musikhögskolan i Stockholm. Det bör dock vara möjligt att även vid andra skolor inom musikutbildningsorganisationen ge viss undervisning i komposition som tillvalskurs inom andra utbildningslinjer.

De tekniska resurserna för specialutbildningen i komposition i Stockholm har väsentligt förbättrats sedan Kungl. Maj:t den 27 juni 1969 anvisat 600 000 kr. av särskilda konstlotterimedel för en elektronmusikstudio för pedagogiskt bruk vid musikhögskolan. Studien bör i viss utsträckning kunna tas i bruk under år 1970.

Inriktningen av kompositionsundervisningen mot det nutida musikskapandet finns redan nu beaktad inom det s. k. kompositionsseminariet. Musikutbildningskommittén anser att det krävs åtgärder av både ekonomisk och organisatorisk natur för att möjligheterna till bevakning av och information om nutida tonkonst skall förbättras. Verksamheten bör rikta sig inte enbart till tonsättare utan också till andra musiker kategorier. Kompositionsseminariet bör enligt kommitténs förslag byggas ut till ett institut för ny musik, som bör ha ansvaret även för den elektroniska studion. Musikaliska akademien har i sin framställning om anslag för nästa budgetår preciserat vilka ekonomiska resurser som krävs för en sådan utvidgad verksamhet. Jag återkommer till detta vid min anmälan av anslagsfrågan. De organisatoriska formerna för verksamheten och anknytningen till verksamhet utanför musikhögskolan, bl. a. Stiftelsen Elektronmusikstudion och den musikvetenskapliga undervisningen och forskningen, måste övervägas ytterligare.

7.2.6 Utbildning av pianotekniker

Den särskilda examenslinje för pianostämmare, som nu finns vid musikhögsko-

lan i Stockholm, bör enligt musikutbildningskommitténs förslag (3.7.2) ersättas med pianoteknikerutbildning inom mellanskolan.

Jag delar kommitténs och remissinstansernas uppfattning att den föreslagna pianoteknikerutbildningen bör hänföras till mellanskolestadiet. Enligt min mening kan dock syftet med utbildningen inte tillgodoses inom den av mig förordade särskilda mellanskolelinjen i musik. Viss utbildning av pianotekniker förekommer redan inom yrkesskolan, bl. a. i Stockholm och Linköping. Vidare anordnas yrkesutbildning för pianostämmare vid Tomtebodaskolan i Stockholm. Det fortsatta arbetet på utformningen av pianoteknikerutbildningen bör bygga på de förslag som framförts av musikutbildningskommittén och remissinstanserna. Möjligheterna till yrkesutbildning på detta område för blinda bör bibehållas.

Kommitténs förslag att låta den nuvarande särskilda pianostämmarutbildningen på musikhögskolan upphöra bör enligt min mening godtas. Det kan emellertid finnas anledning att överväga behovet av bl. a. vidareutbildningskurser.

7.2.7 Utbildning av talpedagoger

Den av musikutbildningskommittén föreslagna utbildningen av s. k. logonomer (3.8.2) innebär att en ny utbildning för talpedagogisk verksamhet införs vid sidan av den utbildning av logopedier som sedan ett par år försöksvis anordnas i karolinska institutets regi och den utbildning av talpedagoger eller logopedassistenter, som är förlagd till speciallärarlinjer vid lärarhögskolorna i Stockholm och Göteborg.

I likhet med kommittén och remissinstanserna anser jag att utbildning av logonomer bör komma till stånd. I remissvaren har dock starka invändningar gjorts mot förslaget sakliga innehåll. Jag kan för egen del inte godta den av kommittén föreslagna uppläggningsen och organisationen av utbildningen utan anser det nödvändigt med förnyade överväganden. Frågan om sambandet mellan logonom- och logopedutbildningen bör därvid tas upp. Möjligheterna till en enhetlig grundutbildning för i första hand dessa två kategorier av talpedagoger med därpå följande specialiseringar bör övervägas. Jag avser att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt universitetskanslersämbetet att ta upp dessa frågor. Det kan finnas anledning att pröva provisoriska anordningar.

7.2.8 Kursverksamhet

Musikutbildningskommittén har sammanställt behovet av kursverksamhet på det musikaliska och musikpedagogiska området (3.9.1). F. n. är kursverksamheten organisatoriskt sett splittrad och samordningen otillfredsställande. En ytterligare precisering utöver den som gjorts av kommittén krävs dock beträffande ansvarsförhållanden, former och kostnader för kursverksamheten. Med hänsyn till de resurser som verksamheten tar i anspråk bör också ett försök till angelägenhetsgradering göras.

7.2.9 Musikvetenskaplig utbildning vid universiteten

Inom de olika specialiseringarna av musikhögskoleutbildningen finns ämnen eller ämnesinslag som har nära anknytning till universitetsämnet musikvetenskap.

Musikutbildningskommittén har i korthet berört frågan om sambandet mellan musikhögskoleutbildningen och universitetens musikvetenskapliga utbildning och särskilt tagit upp musikvetenskapens ställning i Stockholm. Enligt kommittén framstår det som angeläget att den mångsidiga högre musikutbildningen i Stockholm innefattar också en professur och en musikvetenskaplig institution vid Stockholms universitet.

I remissyttrandena påpekas värdet av att närmare samordna utbildningen i musikvetenskap vid universiteten och den högre musikutbildning som bedrivs vid bl. a. musikhögskolan. Universitetskanslersämbetet framhåller att det kan vara möjligt att gå så långt i fråga om samordning att en samundervisning mellan musikhögskola och universitet på grundkursnivå kan genomföras.

För egen del är jag övertygad om att det från utbildningssynpunkt är angeläget att en närmare samverkan i utbildningen inom detta ämnesområde mellan musikhögskola och universitet genomförs. Om man samordnar lärarresurserna torde de starkt differentierade anspråk som ställs på lärarkrafter inom området, inte minst från universitetshåll, bättre kunna tillgodoses.

En samverkan mellan universiteten och den högre musikutbildningen inom det musikvetenskapliga ämnesområdet bör enligt min mening kombineras med att universitetens lärarresurser förstärks. Forskningsresurserna bör tills vidare koncentreras till Stockholm-Uppsala-området. Förutsättningarna för att bygga upp en universitetsinstitution i Stockholm bör behandlas i samband med det fortsatta arbetet på att planera musikhögskoleutbildningen där. Tjänstgöringsskyldigheten för innehavaren av den befintliga professuren, som f. n. är placerad i Uppsala, bör enligt universitetskanslersämbetets närmare bestämmande kunna fullgöras även i Stockholm.

Vid universiteten i Lund och Göteborg bedrivs f. n. utbildning i musikvetenskap med hjälp av extra lärarkrafter. Jag finner det angeläget att verksamheten kan få permanent karaktär. Jag avser därför att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att den 1 juli 1971 inrätta ett ordinarie universitetslektorat i musikvetenskap vid vartdera av universitetet i Lund och Göteborg. Innehavarna av lektoraten bör åläggas tjänstgöringsskyldighet även inom ramen för den högre musikutbildning som f. n. bedrivs vid musikkonservatorierna i Malmö resp. Göteborg.

7.3 Den högre musikutbildningens organisation m. m.

I enlighet med musikutbildningskommitténs förslag bör organisationen för den högre musikutbildningen bestå av två statliga musikhögskolor utöver musikhögskolan i Stockholm. Med anledning härav förordar jag att musikkonservatorierna i

Göteborg och Malmö förstatligas. Jag räknar med att överenskommelse härmed skall kunna träffas med konservatoriernas nuvarande huvudmän. Övergången till statligt huvudmannskap bör ske vid ingången av budgetåret 1971/72, dvs. vid den tidpunkt då det nya utbildningssystemet kan börja fungera.

Fördelarna av att musikhögskolorna organiseras som självständiga enheter under egna styrelser framhålls i flera remissyttranden. Jag delar uppfattningen att det är lämpligast att högskolorna tills vidare får egna lokala styrelser. Möjligheterna till samordning mellan musikhögskolorna och andra utbildningsinstitutioner på samma ort i vad avser administrativa uppgifter och ekonomisk förvaltning bör uppmärksammas i det fortsatta planeringsarbetet.

I fråga om musikhögskolornas uppgifter bör sammanfattningsvis erinras om att i princip fullständiga utbildningsmöjligheter bör tills vidare finnas endast vid musikhögskolan i Stockholm. I Göteborg och Malmö bör samtliga utbildningslinjer med undantag för viss specialutbildning, bl. a. i komposition, vara företrädda.

En begränsning av antalet utbildningsplatser vid de tre musikhögskolorna är enligt min mening nödvändig. Genom de stora kraven på ökad kapacitet för den högre musikutbildningen föreligger behov av att förlägga viss del av utbildningen även utanför musikhögskolorna. Den utbildning som därvid närmast kommer i fråga är den tidigare behandlade två- och treåriga utbildningen av musikpedagoger.

Vid Folkliga musikskolan Ingesund, som är en folkhögskola, och vid Framnäs folkhögskolas musiklinje bedrivs yrkesutbildning i musik som i stort sett kan jämföras med vissa delar av den nuvarande musikhögskoleutbildningen. De båda folkhögskolorna har bl. a. i sina remissyttranden över musikutbildningskommitténs förslag framhållit sitt stora intresse för att denna utbildning inordnas i ett reformerat utbildningssystem på musikområdet. Vid Örebro musikpedagogiska institut, som drivs av Örebro stad och Örebro läns landsting, har sedan ett tiotal år anordnats instrumental- och sångpedagogutbildning. Huvudmännen för verksamheten har förklarat sig intresserade av att vid institutet anordna såväl musiklärar- och musikpedagog- som instrumentalutbildning.

Det är enligt min mening väsentligt att de resurser, erfarenhetsmässiga och materiella, som byggts upp vid dessa skolor och som är en grundförutsättning för en effektivt fungerande musikutbildning, kan tas till vara. Med anledning härav förordar jag att delar av den två- och treåriga musikpedagogiska utbildning som skall närmare utformas i det fortsatta planeringsarbetet från budgetåret 1971/72 förläggas till Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut. En förutsättning härför är emellertid att godtagbara överenskommelser kan träffas mellan staten och huvudmännen för berörda skolor i fråga om denna utbildning. För en överenskommelse med folkhögskolorna krävs särskilda överväganden, bl. a. beträffande regleringen av skolornas verksamhet, som nu sker genom folkhögskolestadgan (1958:478, ändrad senast 1969:181). Jag avser att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt tidigare nämnda organisations-

kommittén att vidta de förberedelser som krävs för att de berörda skolorna på angivet sätt skall kunna tas i anspråk.

Jag biträder musikutbildningskommitténs förslag att Musikaliska akademien skall befrias från den direkta uppgiften att ha överinseende över musikhögskolan i Stockholm. Förändringen bör genomföras med verkan fr. o. m. budgetåret 1971/72. Akademien bör då befrias även från skyldigheten att i olika former utöva tillsyn över bl. a. musikkonservatorierna. Jag har berört akademiens uppgifter i övrigt i prop. nr 1970: 1 (bil. 10 s. 23) vid min anmälan av frågan om teater- och orkesterrådets omorganisation till ett centralt ledningsorgan på musikområdet. Genom dessa åtgärder får akademien en helt oberoende ställning. Det är av stort intresse att akademien fortsätter sin allmänna bevakning även av utbildningsfrågorna och genom initiativ och förslag bidrar till utvecklingen på musikutbildningsområdet. Det förestående reformarbetet beträffande den högre musikutbildningen bör därför bedrivas i kontakt med Musikaliska akademien. Därvid bör också de sakfrågor övervägas som följer av att sambandet mellan akademien och musikhögskolan i Stockholm upplöses.

I samband med förslaget om central ledning för den högre musikutbildningen har musikutbildningskommittén kommit in på frågan om ledningsorganisation för hela den konstnärliga sektorn av den eftergymnasiala utbildningen. Denna fråga, som har samband med 1968 års utbildningsutrednings arbete, måste enligt min mening tas upp i ett större sammanhang. För den högre musikutbildningen — vilken med den organisatoriska uppbyggnad jag här förordat kräver en central tillsynsmyndighet — är det emellertid nödvändigt med en provisorisk lösning. Jag anser att organisationskommittén bör få i uppdrag att — förutom att planera genomförandet av musikutbildningsreformen — tills vidare fungerar som tillsynsmyndighet för denna utbildning från den tidpunkt då reformen kan träda i kraft.

Musikutbildningskommitténs förslag till lösning av frågan om biblioteksresurser för den högre musikutbildningen har mött kritik vid remissbehandlingen. Meningarna är också delade beträffande frågan om att föra över huvudmannskapet för Musikaliska akademiens bibliotek från akademien till staten. Både akademien och kungl. biblioteket framhåller att bibliotekets nuvarande och framtida funktioner inte tillräckligt klarlagts. För egen del anser jag att ställning, funktioner och organisation för Musikaliska akademiens bibliotek liksom de därmed sammanhängande biblioteksförhållandena för hela den högre musikutbildningen bör ytterligare övervägas. Jag har för avsikt att i annat sammanhang ta upp denna fråga.

Både musikutbildningskommittén och en stor del av remissinstanserna framhåller att behovet av pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete på musikområdet är mycket stort. Kommitténs konkreta förslag i detta hänseende beträffande ett musikpedagogiskt centrum har emellertid i remissyttrandena mötts av stark kritik. Bl. a. skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet, statskontoret och pedagogikutredningen avstyrker sålunda förslaget. Andra bedömare anser att det föreslagna organets uppgifter bör förändras.

Med anledning av det argument som framförts mot att upprätta en särskild institution för det musikpedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet, nämligen att musikämnet inte bör särbehandlas som pedagogisk disciplin, finner jag mig inte kunna ansluta mig till förslaget om att inrätta ett musikpedagogiskt centrum. Jag är samtidigt medveten om att forsknings- och utvecklingsarbete på området är angeläget, inte minst med anledning av det reformarbete som nu inleds. Om organisationskommittén bedömer det vara av betydelse för det fortsatta arbetet med att förbereda den nya musikutbildningen på olika nivåer att kunna genomföra vissa begränsade konkreta projekt, kan frågan om medel för sådana ändamål prövas i vanlig ordning. Behovet av medel för det fortlöpande arbetet på området får tillgodoses inom ramen för de allmänna resurser som ställs till förfogande för pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. På längre sikt blir formerna för forsknings- och utvecklingsarbetet inom den högre musikutbildningen beroende av hur den permanenta centrala ledningen på området organiseras.

7.4 Dimensionering och resursbehov

Genom att den tidigare förordade försöksverksamheten med musikutbildning inom mellanskolan i olika avseenden avviker från musikutbildningskommitténs förslag finns det enligt min mening anledning att avsevärt begränsa den av kommittén föreslagna årliga intagningen till sådan utbildning. Under försöksperioden bör utbildningen dimensioneras för ett elevintag av 150—200 elever, fördelade på högst fem orter i landet.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om inrättande av musikutbildningslinjerna inom mellanskolan. I fråga om lokaliseringen finner jag det angeläget att i görligaste mån tillmötesgå intresset för en nära anknytning mellan musikutbildningen på mellanskole- och högskolestadiet. Kraven på differentierade resurser, särskilt i fråga om lärarkrafter, är stora. Jag räknar med att av de fem linjerna en förläggs till Stockholm, en till Göteborg, en till Malmö och en till Karlstad samt att en utbildningslinje förläggs till Norrland.

En analys av musikutbildningskommitténs förslag till mellanskolutbildning visar att lärartätheten skulle bli mycket stor och att utbildningen skulle leda till en större sammanlagd kostnadsökning än den kommittén angivit. Lärarbehovets storlek sammanhänger med att utbildningen innehåller ett stort inslag av individuell undervisning. En begränsning av lärarbehovet är enligt min mening nödvändig. Genom att i viss omfattning ersätta den individuella undervisningen med undervisning i grupp bör det enligt min mening vara möjligt att planera utbildningen efter en lärartilldelning av fem lärarveckotimmar per elev och år.

Flera redan tidigare nämnda faktorer bidrar till att öka utbildningsbehovet inom den högre musikutbildningen. Den nuvarande intagningskapaciteten vid mu-

sikhögskolan och musikkonservatorierna varierar men är begränsad till högst 200 elever per år. Behovet av ökad utbildning av musklärare är särskilt framträdande, inte minst på grund av att den obligatoriska musikundervisningen förstärks i grundskolan. Den nuvarande utbildningen av musiker är inte tillräcklig för att svara mot rekryteringsbehovet bl. a. till den nya regionmusikorganisationen. Detsamma gäller utbildningen av musikpedagoger för instrumentalundervisning m. fl. uppgifter inom det frivilliga musikbildningsarbetet, vars utveckling hämmas genom den nuvarande splittrade och otillräckliga pedagogutbildningen.

Mot denna bakgrund anser jag det sålunda motiverat med en ökning av den årliga intagningen till de tre musikhögskolorna. Som tidigare nämnts räknar jag med att förutsättningar kan skapas för att därjämte ta vissa ytterligare skolor i anspråk för högre musikutbildning. Den närmare avvägningen av utbildningens dimensionering får äga rum i det årliga budgetarbetet.

En ökad intagning till den högre musikutbildningen kan knappast åstadkommas med en gång. I organisationskommitténs uppdrag bör därför ingå att göra upp förslag till en utbyggnadsplan. Bl. a. beroende på den aktuella lokalsituationen i Stockholm, Göteborg och Malmö kan det i inledningsskedet vara motiverat att ta in ett begränsat antal elever till i första hand den kortare musikpedagogutbildningen vid de tre musikhögskolorna. Fördelningen av utbildningsplatserna måste dock i första hand baseras på att undervisningens standard och effektivitet kan upprätthållas. En viss specialisering vid de olika skolorna alltefter tillgång på lärarkrafter, särskilt i instrumentalämnen, kan knappast undvikas. Inom den större sammanhållna organisation, som till följd av vad jag förordat kan komma att stå till förfogande för utbildningen, bör det emellertid vara möjligt att säkerställa ett tillräckligt allsidigt utbud.

Det bör ingå i organisationskommitténs uppdrag att delta i planeringen av elevintagningen till höstterminen 1970 vid musikhögskolan i Stockholm och de båda musikkonservatorierna samt att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till fördelning av intagningsplatserna på de olika utbildningslinjerna. Med hänsyn till bristen på musklärare bör åtgärder vidtas för att i första hand bereda plats för sökande som är primärt intresserade av muskläraryt utbildning. Organisationskommittén har att i samråd med skolorna överväga bl. a. frågan om allmän dispens från nu föreskrivna krav på att vissa instrument skall ingå i denna utbildning.

Det bör vidare ingå i organisationskommitténs uppdrag att i samråd med byggnadsstyrelsen överväga lokalfrågorna för den högre musikutbildningen. Enligt vad jag erfarit avser byggnadsstyrelsen att inom kort ge in byggnadsprogram för en nybyggnad för musikhögskolan i Stockholm. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att vidta åtgärder med anledning därav. I avvaktan på en nybyggnad i Stockholm bör musikhögskolans lokalproblem kunna lösas genom förhyrning.

Lokalsituationen vid skolorna i Ingesund och Framnäs torde vara tillfredsställande. Lokalfrågan i Örebro torde i det fortsatta arbetet kunna lösas i samråd med vederbörande huvudmän.

7.5 Anslagsframställningar för budgetåret 1970/71

De anslagsförändringar som jag för nästa budgetår förordar beträffande anslagen till Musikaliska akademien med musikhögskolan och till musikkonservatorierna framgår av de under avsnitt 6 redovisade sammanställningarna. Förändringarna bör möjliggöra vissa angelägna förstärkningar av musikhögskolans personal samt en ökad elevintagning vid de båda konservatorierna.

Vid *musikhögskolan* bör inrättas en extra tjänst som studierektor. Vid min medelsberäkning utgår jag från att kostnaden för tjänsten delvis kan rymmas inom ramen för musikhögskolans nuvarande medelstilldelning. Vidare beräknar jag medel för en tjänst som lektor i gehörsutbildning i utbyte mot en av musikhögskolans nuvarande lärartjänster i motsvarande ämne.

Som tidigare nämnts har 600 000 kr. anvisats av särskilda konstlotterimedel för att en elektronmusikstudio för pedagogiskt bruk skall kunna byggas vid musikhögskolan. För nästa budgetår begärs ca 310 000 kr. för personal och andra driftkostnader vid studion, för verksamhet i form av bl. a. kurser och konferenser samt för kompletterande utrustning. Jag utgår från att medel inom musikhögskolans anslag skall finnas tillgängliga för de kostnader som uppstår under nästa budgetår för driften av studion. I fråga om den verksamhet som är avsedd att äga rum kring studion i form av kurser, konferenser m. m. hänvisar jag till vad jag tidigare uttalat med anledning av musikutbildningskommitténs förslag att ett institut för ny musik skall inrättas vid musikhögskolan. Vissa medel finns redan tillgängliga inom anslaget för denna typ av verksamhet. Någon ökad medelstilldelning för detta ändamål eller för kompletterande studioutrustning är jag inte beredd att nu förorda.

Genom den av mig beräknade höjningen av expensposten under Musikaliska akademien och musikhögskolans anslag till utbildningskostnader bör bl. a. akademiens bibliotek få möjlighet att påbörja upprättande av en alfabetisk katalog över musikalier.

Frågan om inredning och utrustning av musikhögskolans nytillkommande lokaler bör prövas i annat sammanhang.

Den beräknade höjningen av statsbidraget till *musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö* bör medge en nyintagning av sammanlagt minst femton elever nästa läsår. Fördelningen av medelsökningen mellan de båda konservatorierna bör göras först sedan resultatet av intagningen föreligger.

8. Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1) godkänna de allmänna riktlinjer för musikutbildning m. m. som jag förordat i det föregående,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer vidta de åtgärder, som fordras för den av mig förordade reformeringen av den högre musikutbildningen,

3) besluta att statliga musikhögskolor skall inrättas i Göteborg och Malmö den 1 juli 1971,

4) besluta att — under förut angivna förutsättning — viss högre musikutbildning skall bedrivas vid Folkliga musikskolan Ingesund, Framnäs folkhögskola och Örebro musikpedagogiska institut fr. o. m. budgetåret 1971/72,

5) för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa

a) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Utbildningskostnader* ett förslagsanslag av 7 749 000 kr.,

b) till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 294 000 kr.,

c) till *Bidrag till vissa musikkonservatorier* ett förslagsanslag av 2 642 000 kr.

DANSUTBILDNING

1 Nuläge

1.1 Utbildning av dansare

Dansarutbildning anordnas i huvudsak internt inom vissa teaterföretag.

Kungl. teatern (Operan) har vid sin balettelevskola ca 70 elever, varav en tredjedel pojkar. Studietiden är för flickor ca 9 år och för pojkar ca 6 år. Utbildningen är efter elevernas ålder uppdelad i fyra klasser, varav den första omfattar elever i åldersgruppen 8—11 år.

Undervisningen sker på eftermiddagen efter ordinarie skoltid och även på lördagar. För elever på grundskolans högstadium har skolöverstyrelsen medgivit vissa begränsningar i den reguljära undervisningen. Särskild klass för balettelever får inrättas vid Norra Latin i Stockholm under förutsättning att minst tolv elever anmäler sig till sådan klass. Baletteleverna är befriade från samtliga övningsämnen utom hemkunskap.

Balettelevskolan vid *Stora teatern* i Göteborg har ca 100 elever i åldern 8—16 år. Eleverna är indelade i sex grupper efter ålder och kunnande. Undervisningen sker även här efter den ordinarie skolans slut.

Eleverna i balettskolan vid *Malmö stadsteater* är ca 30 i åldern 7—12 år, fördelade på två grupper.

Operans balettelevskola har den mest omfattande dansundervisningen. Kostnaderna är för budgetåret 1967/68 beräknade till ca 135 000 kr. och ingår i teaterns allmänna budget. I Göteborg och Malmö finansieras undervisningen helt eller delvis av elevavgifter.

Viss dansarutbildning sker även vid privata skolor.

1.2 Utbildning av koreografer och danspedagoger

Sedan läsåret 1963/64 anordnas utbildning av koreografer vid *Koreografiska institutet* i Stockholm. Utbildningen har försökskaraktär. Den står under överinseende av Musikaliska akademien och Operan, vilka tillsatt en särskild styrelse. Institutet leds av en rektor. Under rektor har en särskild avdelningsledare hand om koreografutbildningen. Utbildningen är i princip treårig men något fast terminssystem förekommer inte. Ungefär tio koreografelever är under utbildning samtidigt.

Försöksverksamheten vid Koreografiska institutet utökades läsåret 1964/65 med utbildning av danspedagoger. Verksamheten förestås — i likhet med vad som gäller för koreografutbildningen — av en avdelningsledare. Även danspedagogutbildningen är treårig. Utbildningen är i princip inriktad på den dansundervisning som bedrivs för amatörer (barn och vuxna). För danspedagoger som avser att ägna sig åt utbildning av yrkesdansare krävs tilläggsutbildning. Antalet elever uppgår till 40 à 50. Under sommaren anordnas i institutets regi fortbildningskurser för redan yrkesverksamma danspedagoger.

Försöksverksamheten vid Koreografiska institutet finansieras genom ett statligt bidrag från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Musikaliska akademiens styrelse inger institutets anslagsframställningar.

2 Förslag

Det av utredningsmannen avgivna förslaget om dansutbildning avser huvudsakligen att ge ett organisatoriskt och ekonomiskt underlag för den fortsatta planeringen av utbildningens mål, innehåll och pedagogiska utformning.

2.1 Utbildning av dansare

2.1.1 Utredningsmannen

Den nuvarande i vissa teatrar inbyggda dansarutbildningen bör avvecklas. Utbildningen bör bli en statlig uppgift.

Utredningsmannen föreslår följande utbildningsgång. Intagning till det första stadiet av en yrkesmässigt inriktad dansarutbildning sker vid 11 års ålder, dvs. då eleven börjar i årskurs 5 i grundskolan. Studietiden föreslås bli 8—9 år och indelas i tre stadier varav första stadiet ligger parallellt med årskurserna 5—6 i grundskolan och andra stadiet med årskurserna 7—9.

Enligt förslaget skall eleverna på första stadiet undervisas minst 10 vtr i dans och 1 vte i musik. För andra stadiet föreslås likaså minst 10 vtr i dans samt 1 vte i vart och ett av ämnena musik, rytmik och teckning.

Utredningsmannen framhåller att förslaget bygger på att elever med dansundervisning bör ha en utbildningsgång som inte alltför mycket avviker från andra elevers. Det är önskvärt att dansarutbildningen i fortsättningen blir bättre samordnad

med den övriga skolgången. Danslektionerna bör t. ex. inte som nu uteslutande vara förlagda till eftermiddagarna efter den ordinarie skolans slut.

Det tredje stadiet, som föreslås omfatta tre år, utgör enligt förslaget den egentliga yrkesutbildningen. På detta stadium beräknas undervisningen i dansteknik, omfattande klassisk och fri dans, jazzbalett, rytmik, karaktärsdans m. m. ta i anspråk 22 veckotimmar eller ca två tredjedelar av undervisningstiden. I fråga om övriga ämnen är i förslaget upptaget musik, scenisk framställning, scenisk teknik, sminkning, anatomi, svenska, engelska, olika konstarters historia och teori, samhällskunskap och psykologi.

Ett fåtal högt begåvade elever, som specialiserat sig på klassisk dans eller fridans, bör enligt utredningsmannen få möjlighet till ytterligare ett års studier för dansteknisk avslipning och specialisering samt för att instudera solistpartier.

Utredningsmannens förslag till **f ö r l ä g g n i n g** av utbildningen innebär att likvärdiga utbildningsmöjligheter fr. o. m. det första t. o. m. det tredje stadiet av dansarutbildningen bör finnas i Stockholm, Göteborg och Malmö. I Stockholm förläggs dansarutbildningen enligt förslaget till en statlig dansskola och i Göteborg och Malmö till de statliga scenskolorna. Under de två första stadierna i utbildningen, som ligger parallellt med grundskolans mellan- och högstadium, kommer huvudmannaskapet för danselevernas utbildning enligt förslaget att delas mellan kommun och stat. Det tredje stadiet föreslås bli en helt statlig specialutbildning. Av ekonomiska och pedagogiska skäl anser utredningsmannen att det föreslagna fjärde stadiet i utbildningen helt bör förläggas till Stockholm. Organisationsförslaget berörs närmare under avsnitt 2.4.

Utredningsmannen föreslår att **i n t a g n i n g e n** till dansarutbildningens första stadium vid fullt utbyggd verksamhet skall omfatta sammanlagt 90 elever och till utbildningens andra stadium sammanlagt 48 elever. Intagningen till tredje stadiet föreslås omfatta 30 platser. Intagningsplatserna föreslås bli fördelade med en tredjedel på var och en av de tre förläggningssorterna. Sex elever beräknas fullfölja utbildningens fjärde stadium.

I princip skall huvuddelen av eleverna som tas in på ett högre stadium väljas bland elever från det lägre stadiet. Möjligheter skall dock finnas att ta in elever som utbildas eller påbörjat sin utbildning vid andra dansskolor.

2.1.2 Remissyttrandet

Remissinstanserna ställer sig i huvudsak positiva till förslaget om att staten skall ta över ansvaret för dansarutbildningen och att den nuvarande utbildningsverksamheten vid teatrarna successivt avvecklas. På vissa håll uttalas dock farhågor för att dansarutbildningen härigenom kan komma att bli isolerad från levande teaterverksamhet.

I fråga om åldersnivån för intagning till dansarutbildningen är meningarna delade. *Socialstyrelsen* och *yrkesutbildningsberedningen* har ingenting att invända mot den föreslagna 11-års åldern. *Kungl. teatern*, *Operans balettelevskolas föräldraförening*, *Koreografiska institutet*, *Teatrarnas riksförbund*, *Svenska musiker-*

förbundet och Svenska teaterförbundet anser däremot att utbildningen bör påbörjas tidigare. Samma remissinstanser framhåller vidare att dansundervisningen på första och andra stadiet enligt förslaget minskat i förhållande till vad eleverna vid Operans balettelevskola nu får. Detta innebär risk för att eleverna inte kommer att nå en acceptabel dansteknisk standard. Föräldraföreningen anser sig möjligen kunna godta det föreslagna veckotimtalet under förutsättning dels att intagningen tidigareläggs, dels att ett intensivt arbete läggs ned på metodutveckling och effektivisering av utbildningen.

Musikaliska akademien framhåller den stora betydelsen av att den musikaliska skolningen integreras med dansundervisningen.

Många remissinstanser, däribland *arbetsmarknadsstyrelsen*, *teater- och orkesterrådet*, *yrkesutbildningsberedningen*, *TCO* och *Folkbildningsförbundet* anser att möjlighet till dansarutbildning för grundskoleelever bör finnas på fler än tre orter i landet.

Yrkesutbildningsberedningen och *TCO* anser det vara principiellt felaktigt att redan på grundskolans mellanstadium påbörja en klart yrkesinriktad utbildning. Båda remissinstanserna föreslår att den grundläggande dansarutbildningen anordnas i former liknande den frivilliga kommunala musikundervisningen. Vissa åtgärder borde kunna vidtas för att samordna en sådan frivillig undervisning i dans med undervisningen i grundskolan, bl. a. kunde dansareleverna befrias från undervisning i gymnastik och musik. *TCO* framhåller att en fortsatt och mer yrkesmässigt betonad dansundervisning på grundskolans högstadium bör kunna inrymmas under det nya tillvalsämnet konst.

Svenska kommunförbundet anser det inte vara realistiskt att räkna med en kvalificerad klassisk balettskolning inom den kommunala musikskolans ram. På sikt skulle emellertid enligt förbundet en del musikskolor kunna tjäna som »förskolor» för blivande dansare, bosatta utanför storstadsregionen.

Enligt *Folkbildningsförbundet* bör studieförbunden kunna i nära samråd med kommunala myndigheter lägga upp den grundläggande dansarutbildningen.

Operans balettelevskolas föräldraförening, som särskilt framhåller behovet av en bredare rekrytering för att få fram verkligt utvecklingsbara dansbegåvningar, finner att den grundläggande dansarutbildningen med fördel skulle i ett antal städer kunna anordnas under kommunalt huvudmannaskap inom ramen för den obligatoriska skolan.

I syfte att uppskjuta yrkesvalet så länge som möjligt och för att ge dansareleverna en med andra elever likartad utbildning i allmänna ämnen föreslår *TCO* att det föreslagna tredje stadiet i dansarutbildningen inordnas i det reguljära gymnasiala utbildningssystemet. I samband därmed bör övervägas att göra detta stadium tvåårigt. Det tredje stadiets tredje år kan då enligt *TCO* tillsammans med det föreslagna fjärde stadiet bilda en eftergymnasial utbildning, förslagsvis centraliserad till den föreslagna dansskolan i Stockholm. *Yrkesutbildningsberedningen* föreslår att det tredje stadiet inryms i den av beredningen i annat sammanhang föreslagna estetiska linjen på det gymnasiala skolstadiet.

Teater- och orkesterrådet och *Kungl. teatern* anser, främst av dimensioneringskäl, att utbildningen på det tredje stadiet bör anordnas endast i Stockholm.

Operans balettelevskolas föräldraförening avstyrker helt förslaget om ett fjärde stadium i utbildningen och anser att detta bör ersättas med möjligheter till vidareutbildning av yrkesverksamma dansare i form av kurser och utlandsstudier.

Kungl. teatern är tveksam om 30 fullt utbildade dansare per år kommer att finna sysselsättning. Inte heller *teater- och orkesterrådet* kan acceptera att man utan en närmare analys binder sig för en så kraftig utvidgning av dansarutbildningen. *Teatrarnas riksförbund*, *Svenska musikerförbundet* och *Svenska teaterförbundet* tror för sin del inte att den föreslagna dansarutbildningen är överdimensionerad medan *Folkbildningsförbundet* och *Balettakademien* räknar med ett större behov av dansare än utredningsmannen.

2.2 Utbildning av koreografer

2.2.1 Utredningsmannen

Den nu pågående försöksverksamheten med utbildning av koreografer föreslås ersatt med en reguljär statlig utbildning förlagd centralt till Stockholm.

Målet för den statliga koreografutbildningen skall enligt förslaget vara att utbilda koreografer som skapar nya självständiga verk, alltifrån fristående balletter till dansinslag, vidare balettmästare (balettchefer) som utövar konstnärlig administrativ ledning av balettenssembler och iscensätter redan färdiga verk och slutligen balettproducenter för televisionen.

Antagning till utbildningen skall ske efter prov. Grundkunskap i dans förutsätts. Utbildningen föreslås omfatta ca 6 terminer. I förslaget ingår en timplan för undervisningen men utredningsmannen framhåller att det är nödvändigt att räkna med en individualiserad studiegång för koreografeleverna. Den årliga intagningen föreslås bli sex elever.

Huvudämnet blir under hela utbildningstiden koreografisk komposition jämte musikkännedom. Av timplanens ca 38 vtr skall ungefär en fjärdedel avse enskilt arbete då eleverna med visst stöd från lärares sida ägnar sig åt självständig, skapande verksamhet.

2.2.2 Remissyttranden

Inga invändningar görs mot den föreslagna förändringen av den nu försöksvis bedrivna koreografutbildningen till en reguljär statlig utbildning. I stort accepteras också den föreslagna uppläggningsen av utbildningen.

2.3 Utbildning av danspedagoger

2.3.1 Utredningsmannen

Pågående försöksverksamhet med utbildning av danspedagoger bör enligt förslaget ersättas med en reguljär statlig utbildning, liksom koreografutbildningen förlagd centralt till Stockholm.

Utbildningen skall syfta till att utbilda danspedagoger för de statliga dansskolornas och yrkesdansarnas behov, för amatörundervisning av barn och vuxna och för undervisning av handikappade.

Utredningsmannen framhåller att rekryteringen till pedagogutbildningen i huvudsak kommer att ske från de tre statliga skolornas danslinjer och bland professionella dansare, som gått i pension. Utbildningen bör liksom under pågående försöksverksamhet vara treårig. Läsåret föreslås omfatta 40 veckor. De elever som skall utbilda yrkesdansare föreslås få tilläggsutbildning. Denna bör omfatta 28 veckor samt tio veckors utbildning vid utländsk dansinstitution.

Antalet intagningsplatser föreslås uppgå till 20 per årskurs. Ca fem elever beräknas fortsätta med tilläggsutbildning.

Enligt förslaget skall danspedagogeleverna i de två första årskurserna ha 42 vtr undervisning. Därav föreslås 25 vtr avse dans. I övrigt upptas ämnen som musik, rytmik, anatomi, pedagogik, improvisation samt konstarnas teori och historia. Timplanen för årskurs tre upptar 27 vtr på höstterminen och 36 på vårterminen. Den pedagogiska praktiken är förlagd till första terminen av den sista årskursen. För de elever som avser att ägna sig åt undervisning i dans för förskolebarn eller handikappade bör under denna termin finnas utrymme för specialkurser och speciell praktiktjänstgöring.

2.3.2 Remissyttranden

Den föreslagna uppläggningsen av danspedagogutbildningen har mött kritik från olika håll. *Teatrarnas riksförbund*, *Svenska musikerförbundet* och *Svenska teaterförbundet* anser att förslaget bygger på en oklar uppfattning av danspedagogernas blivande arbetsuppgifter. Enligt förbunden går det inte att inom samma utbildningsform lösa utbildningsbehovet av pedagoger för det professionella dansområdet och för pedagoger med uppgift att arbeta med barn och vuxna amatörer. Inte heller *Kungl. teatern* anser att man parallellt kan utbilda pedagoger för professionella dansare och amatörer. Teatern vänder sig mot att man i undervisningen för ihop elever som nyss lämnat tredje stadiet i sin dansarutbildning och professionella dansare som har en lång karriär bakom sig. *Musikaliska akademien* ifrågasätter om inte danspedagogutbildningen med hänsyn till elevernas skiftande bakgrund och målsättning borde organiseras dels på gymnasial nivå för utbildning av dansinstruktörer för undervisning av amatörer, dels på eftergymnasial nivå för utbildning av pedagoger för yrkesdansare.

Koreografiska institutet konstaterar att det inte räcker med ett påbyggnadsår för de pedagoger som skall undervisa yrkesdansare. Minst två år bör krävas. Institutet och även *Kungl. teatern* räknar för övrigt med att endast den som själv varit yrkesdansare kan undervisa andra blivande yrkesdansare. *Balettakademien* anser däremot att ett år är tillräckligt för att omskola en yrkesdansare till pedagog.

2.4 Organisation och kostnader

2.4.1 Utredningsmannen

Utredningsmannen föreslår att nuvarande Koreografiska institutet upphör och att i stället en statlig dansskola inrättas i Stockholm för utbildning av dansare, koreografer och danspedagoger. Dansarutbildningen vid skolan föreslås omfatta både den grundläggande utbildningen för grundskoleelever och den egentliga yrkesutbildningen för elever som lämnat grundskolan. Den dansarutbildning som bör förläggas till Göteborg och Malmö bör lämpligen anordnas vid de statliga scenskolorna, som bör utökas med särskilda danslinjer. Dansskolan i Stockholm är avsedd att förläggas till Svenska filminstitutets nybyggnad på Gärdet i Stockholm.

Under uppbyggnadstiden bör dansskolan i Stockholm ledas av en särskild styrelse och vara direkt underställd Kungl. Maj:t. Med anledning av att danslinjer tillkommer vid scenskolorna i Göteborg och Malmö bör skolornas styrelser utökas med representanter för danskonsten. Teater- och orkesterrådet, som är tillsynsmyndighet för scenskolorna, föreslås även bli tillsynsmyndighet för dansarutbildningen på dessa orter. De tre styrelserna bör biträdas av ett råd för det pedagogiska utvecklingsarbetet på dansens område.

Utredningsmannen tar i detta sammanhang även upp frågan om den centrala ledningsorganisationen för den statliga konstnärliga utbildningen. Utredningsmannen föreslår att ett centralt ledningsorgan inrättas för hela denna utbildningssektor och att varje skola i princip bör ha egen styrelse. För att nå en rationell administrativ ordning bör med varandra besläktade mindre utbildningsenheter på en ort samordnas under en gemensam lokal styrelse. Utredningsmannen avråder från att inrätta gemensamma styrelser för parallella institutioner, belägna på olika platser i landet.

Den omedelbara ledningen av verksamheten vid dansskolan i Stockholm bör handhas av en rektor, med biträde av två studieledare. Utöver redan befintlig administrativ personal vid Koreografiska institutet behöver skolan en kanslist, en korrespondent samt ett biträde. Vidare erfordras två vaktmästare samt två värdinnor för elevvården. Den tekniska utrustningen kräver skötsel, för vilken erfordras minst en tekniker. Danslinjerna i Göteborg och Malmö bör under scenskolorrektorererna förestås av egna studieledare. Viss ökning behövs vid dessa skolor av biträdes- och vaktmästarpersonalen.

Utredningsmannen beräknar driftkostnaden för statens dansskola i Stockholm vid fullt utbyggd verksamhet till i runt tal 4,5 milj. kr. Frånräknas det till Koreografiska institutets verksamhet för budgetåret 1968/69 anvisade statsbidraget samt kostnaden för Kungl. teaterns balettelevskola blir kostnadsökningen för dansskolan i Stockholm drygt 3,7 milj. kr.

För danslinjerna vid scenskolorna i Göteborg och Malmö har driftkostnaden beräknats till drygt 1,4 milj. kr. per skola, exklusive hyror.

2.4.2 Remissyttranden

Vissa synpunkter på bl. a. organisationen av den grundläggande dansarutbildningen har redovisats under 2.1.2.

Förslaget att till en särskild dansskola i Stockholm sammanföra utbildning av koreografer, danspedagoger och den egentliga yrkesutbildningen av dansare har i allmänhet godtagits. Däremot är meningarna delade beträffande den föreslagna utbildningen av dansare på detta stadium vid scenskolorna i Göteborg och Malmö. *Teater- och orkesterrådet* accepterar för sin del en särskild dansskola i Stockholm men avråder i likhet med *scenskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö* att dansarutbildningen i Göteborg och Malmö organisatoriskt knyts till de där belägna scenskolorna. Rådet anser att dansarutbildningen är så pass artskild från scenskolornas ordinarie verksamhet att en anknytning till dem av pedagogiska skäl inte är motiverad. Även administrativt och lokalmässigt skulle en anknytning under nuvarande förhållanden ställa sig svårt.

Teater- och orkesterrådet anser att rådet även bör bli tillsynsmyndighet för den föreslagna dansskolan i Stockholm.

Svenska fackläraryrkesförbundet påpekar att det förmodligen blir svårt att uppehålla kravet på likformighet om en av skolorna ställs direkt under Kungl. Maj:t och de två andra under teater- och orkesterrådet.

Mot bakgrund av den nu planerade utbyggnaden av institutioner för högre konstnärlig yrkesutbildning aktualiserar *statskontoret* ånyo kravet på att ledningsorganisationen på detta område ses över. Statskontoret framhåller särskilt att man i detta sammanhang bör uppmärksamma de utvecklingstendenser och erfarenheter som finns i fråga om motsvarande problem inom universitetsväsendet. Beträffande den lokala organisationen anser statskontoret att man på en ort eller i en region bör ställa all konstnärlig yrkesutbildning — inte endast besläktad — under en gemensam styrelse med planerings- och samordningsuppgifter.

I fråga om lokalbehovet för den föreslagna utbildningen anser *byggnadsstyrelsen* att det inte är sannolikt att de lokaler i filmhuset, som avsetts för utbildningen, kommer att räcka. Styrelsen föreslår som en nödlösning bl. a. att de lägre stadierna i dansarutbildningen förläggs till elevernas grundskolor. Styrelsen framhåller vidare att det kommer att bli svårt att anskaffa speciallokaler i Göteborg och Malmö, något som enligt styrelsen bör motivera en återhållsam uppbyggnadstakt där.

3 Koreografiska institutets anslagsframställning för budgetåret 1970/71

1968/69 Utgift	500 000 ¹
1969/70 Anslag	735 000 ¹
1970/71 Förslag	1 565 000

¹ Från reservationsanslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål

	1969/70	Beräknad Koreografiska institutet	ändring 1970/71 Departements- chefen
<i>Personal</i>			
Lärarpersonal	10	+2,5	
Övrig personal	4	of.	
	14	+ 2,5	
<i>Anslag</i>	735 000	+972 000	+830 000

Koreografiska institutet

Av det till institutet för innevarande budgetår anvisade statsbidraget beräknas 506 000 kr. behöva disponeras för kostnader till avlöningar. Härav avser 157 000 kr. administrationskostnader, omfattande arvoden till rektorer, studiesekreterare, assistent och kvalificerat biträde. För undervisningen beräknas sammanlagt 349 000 kr. varav för koreografutbildningen 64 000 kr., danspedagogutbildningen 194 000 kr., undervisning i pantomim 81 000 kr. och sommarkursverksamhet 10 000 kr. Lokalkostnaderna är beräknade till 29 000 kr., expenser till 85 000 kr. och löne-kostnadspålägg till 115 000 kr.

Utöver det statliga driftbidraget har för innevarande budgetår anvisats 35 000 kr. från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till handikappades kulturella verksamhet för den undervisning i pantomim som institutet bedriver bl. a. för hörselskadade.

I avvaktan på förslag till reform av dansutbildningen har institutet för nästa budgetår föreslagit bl. a. vissa förbättringar av personalens löneförmåner samt begärt medel för de merkostnader som följer av att institutet förutsätts få nya lokaler i filmhuset.

1. Löne- och prisomräkning m. m. 31 000 kr.

2. I fråga om institutets administration föreslås att den personal, som nu är anställd mot arvode, lönegradsplaceras med samma förmåner som personal med motsvarande uppgifter inom den statliga sektorn (+ 17 000 kr.).

3. För att ge mer stadga åt undervisningen vid institutet föreslås lönegradsplacering av de två arvodesanställda lärare, som nu leder koreograf- resp. danspedagogutbildningen. Vidare begärs ytterligare sammanlagt 142 000 kr. för ett

ökat antal timlärartimmar för pedagogutbildningen, för pantomimundervisning, sommarkursverksamhet och gästläsare. (+ 178 000 kr.)

4. Kostnaderna i samband med inflyttningen i filmhuset beräknas till sammanlagt 671 000 kr., varav 511 000 kr. avser ökade lokalkostnader och 160 000 kr. inredning och utrustning. Medlen till övriga expenser föreslås öka med 25 000 kr., varav 15 000 kr. som engångsanvisning. (+ 696 000 kr.)

5. Lönekostnadspålägg för personal 50 000 kr.

4 Departementschefen

Efter initiativ av en rad företrädare för danskonsten startades år 1963 på försök utbildning av koreografer. Den organisation som bildades för uppgiften fick namnet Koreografiska institutet. Verksamheten, som finansieras med statliga medel, utvidgades något år senare med utbildning av danspedagoger. Utbildning av dansare bedrivs, förutom vid vissa privata skolor, som intern utbildning inom vissa teaterföretag, i första hand Operan i Stockholm. Genom att utbildningen delvis bekostas av medel från teaterföretagens allmänna budget får även utbildningsverksamheten del av det statliga teaterstödet.

I den utredning rörande utbildningen i konstnärlig scenisk dans, som överlämnades i slutet av år 1968, ingår förslag om en betydande utvidgning av statens ansvar för utbildningen på dansområdet. Vid remissbehandlingen av betänkandet har särskilt den föreslagna uppläggningsen av dansarutbildningen blivit uppmärksam och föranlett delade meningar om utbildningens organisation, dimensionering och förläggning samt dess anknytning till det allmänna skolväsendet. Vissa invändningar har gjorts även mot det angivna syftet med danspedagogutbildningen. Däremot är remissinstanserna i allmänhet eniga om att Koreografiska institutets nuvarande utbildning av koreografer och danspedagoger bör ersättas med en reguljär statlig utbildning och att det är lämpligt att utbildningen av olika yrkesutövare på dansområdet sker inom samma utbildningsenhet.

Jag finner att den nuvarande utbildningen vid Koreografiska institutet, även om den ännu inte fått sin definitiva form, visat sig fylla ett behov och att den gett värdefulla erfarenheter för det fortsatta arbetet med utbildningsfrågorna. Verksamheten bör emellertid nu stabiliseras och övergå i mer reguljära former. Jag förordar därför att Koreografiska institutets uppgifter övertas av en statlig skola i Stockholm, statens dansskola, som bör inrättas den 1 juli 1970. Utbildningen förläggs till Svenska filminstitutets nybyggnad.

I fråga om ledningsorganisationen för den nya skolan vill jag erinra om vad jag tidigare framhållit beträffande den högre musikutbildningen (s. 112). Dansskolan bör ha en egen styrelse. Tillsynsmyndighet för skolan bör tills vidare vara teater- och musikrådet (prop. 1970: 1 bil. 10 s. 35).

Statens dansskolas uppgifter bör tills vidare omfatta i första hand utbildning av koreografer och danspedagoger enligt de riktlinjer som jag anger i det följande. Vidare bör skolan fortsätta den av Koreografiska institutet bedrivna undervisningen i pantomim, bl. a. för hörselskadade. Skolan bör även i övrigt kunna svara för viss kursverksamhet, särskilt för vidareutbildning av danspedagoger. Beslut beträffande den nya dansskolans roll för dansutbildningen i övrigt bör anstå.

Koreografutbildningens allmänna uppläggning torde i stort sett böra motsvara den som Koreografiska institutet successivt arbetat fram. Utbildningsprogrammet bör således inte bindas av timplaner utan liksom hittills inom givna ekonomiska ramar bedrivs fritt och nära anpassat till elevernas egna önskemål och förutsättningar. Utbildningstiden bör omfatta högst tre år.

Med hänsyn till vad som framförts i remissyttrandena beträffande syftet med *danspedagogutbildningen* finner jag att följande preciseringar behövs. I fråga om den reguljära utbildningen bör uppgiften i huvudsak vara att utbilda danspedagoger för undervisning av amatörer i dans, både barn och vuxna. Utrymme bör också finnas för den i utredningen föreslagna specialiseringen av utbildningen till att avse verksamhet bland handikappade. Den reguljära utbildningen kommer således inte att avse pedagoger för undervisningen av blivande eller av färdiga professionella dansare.

I den form pedagogutbildningen f. n. bedrivs vid Koreografiska institutet är den närmast att anse som en kombinerad dansar- och pedagogutbildning. Elevernas egen tekniska dansträning upptar en mycket betydande del av undervisningstiden. En förändring av utbildningsinnehållet anses möjlig först i och med en utbyggnad av den grundläggande dansarutbildningen, något som kan förändra rekryteringsförhållandena. Enligt min mening behövs, bl. a. för att man skall kunna bedöma förkunskapskraven, en närmare analys av de krav i fråga om danstekniskt kunnande som bör ställas i den framtida yrkesverksamheten som danspedagog. Tills vidare bör emellertid den nuvarande uppläggnings av utbildningen i stort sett kunna accepteras. Jag förordar också att utbildningen tills vidare blir treårig men räknar med att utbildningstiden kan förkortas i den mån det blir möjligt att minska omfånget av rent dansteknisk träning i utbildningen. Även i nuvarande läge bör enligt min mening utbildningen kunna ges en starkare yrkesinriktning. Utrymmet för praktik och övningsundervisning bör därför utökas.

Läsåret, som vid Koreografiska institutet är begränsat till 28 veckor, bör i och med omorganisationen utökas till 32 veckor.

I utredningsförslaget föreslås att intagningen till både koreograf- och danspedagogutbildningen bör ökas. F. n. tas årligen 3 à 4 elever in till koreografutbildning och ca 12 elever till danspedagogutbildning. Jag är inte beredd att nu förorda någon ändring av utbildningens dimensionering.

Jag är inte heller beredd att nu förorda någon förändring beträffande *utbildningen av dansare*. De sinsemellan mycket olika förslag som förts fram vid remissbehandlingen beträffande uppläggnings av denna utbildning måste enligt min mening ytterligare övervägas.

Min beräkning av medelsbehovet för statens dansskola för nästa budgetår framgår av sammanställningen under avsnitt 3. Utöver det bidrag som för innevarande budgetår anvisats till Koreografiska institutet har jag därvid tagit hänsyn till skolans ökade kostnader för att fast anställa viss personal och för att utöka läsåret samt de ökade lokalkostnaderna vid inflyttningen i Svenska filminstitutets nybyggnad.

För den omedelbara ledningen av dansskolan bör finnas en rektor. I fråga om administrativ personal beräknar jag medel till två tjänster. Under rektor bör vid var och en av de båda utbildningslinjerna finnas en lärare som är närmast ansvarig för undervisningen. Ledaren för koreografutbildningen bör liksom hittills anställas mot arvode, medan det för ledningen av pedagogutbildningen bör finnas en tjänst som huvudlärare. Jag beräknar medel för de kostnadsökningar som förorsakas av detta. Kostnaderna för ytterligare en tjänst som huvudlärare med vissa pedagogiska ledningsuppgifter ingår i min medelsberäkning. Förordnande på de både huvudlärartjänsterna bör avse begränsad tid.

Jag beräknar vidare medel för två extra tjänster som danslärare, för två tjänster som ackompanjator samt för tillfälliga lärarkrafter.

I de delar anställnings- och arbetsvillkoren för personalen vid statens dansskola är förhandlingsfrågor avser jag att ge statens avtalsverk förhandlingsuppdrag.

Det bör ingå i uppdraget för dansskolans styrelse att i samråd med byggnadsstyrelsen närmare pröva skolans lokalbehov. I den mån de undervisningslokaler m. m. som byggnadsstyrelsen för dansskolans räkning disponerar i filmhuset inte behöver utnyttjas av skolan, bör lokalerna kunna hyras ut för andra likartade ändamål. Frågan om inredning och utrustning av lokalerna prövas av utrustningsnämnden för universitet och högskolor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) besluta att statens dansskola skall inrättas i Stockholm den 1 juli 1970 med huvudsaklig uppgift att utbilda koreografer och danspedagoger,

b) till *statens dansskola* för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 565 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

INNEHÅLL

	sid.
Inledning	4
Musikutbildning	7
1. Bakgrund	7
1.1 Skolans obligatoriska musikundervisning	7
1.2 Frivillig musikundervisning	9
1.2.1 Skolans frivilliga musikundervisning	9
1.2.2 Annan frivillig musikundervisning	10
1.3 Yrkesutbildning i musik	11
2. Musikutbildningens uppgifter och struktur	14
2.1 Kommittén	14
2.1.1 Principiella utgångspunkter	14
2.1.2 Förskolan	16
2.1.3 Det allmänna skolväsendet	16
2.1.4 Högre musikutbildning	21
2.2 Remissyttranden	25
2.2.1 Allmänna synpunkter	25
2.2.2 Förskolan	27
2.2.3 Det allmänna skolväsendet	27
2.2.4 Högre musikutbildning	37
3. Utbildningsvägar inom yrkesutbildningen i musik m. m.	40
3.1 Utbildning av musikpedagoger	40
3.1.1 Nuläge	40
3.1.2 Kommittén	42
3.1.3 Remissyttranden	46
3.2 Utbildning av musiklärare	48
3.2.1 Nuläge	48
3.2.2 Kommittén	49
3.2.3 Remissyttranden	53
3.3 Utbildning av kyrkomusiker	56
3.3.1 Nuläge	56
3.3.2 Kommittén	57
3.3.3 Remissyttranden	60
3.3.4 Kyrkomötet	61

	sid.
3.4 Utbildning av militär- och underhållningsmusiker	61
3.4.1 Nuläge	61
3.4.2 Kommittén	62
3.4.3 Remissyttranden	64
3.5 Utbildning av instrumentalister, sångare och korister	65
3.5.1 Nuläge	65
3.5.2 Kommittén	65
3. 5.3 Remissyttranden	66
3.6 Utbildning av dirigenter och tonsättare	68
3.6.1 Nuläge	68
3.6.2 Kommittén	69
3.6.3 Remissyttranden	71
3.7 Utbildning av pianotekniker	72
3.7.1 Nuläge	72
3.7.2 Kommittén	72
3.7.3 Remissyttranden	73
3.8 Utbildning av talpedagoger	74
3.8.1 Nuläge	74
3.8.2 Kommittén	75
3.8.3 Remissyttranden	75
3.9 Kursverksamhet	76
3.9.1 Kommittén	76
3.9.2 Remissyttranden	78
3.10 Musikvetenskaplig utbildning vid universiteten	78
3.10.1 Kommittén	78
3.10.2 Remissyttranden	78
4. Den högre musikutbildningens organisation m. m.	79
4.1 Kommittén	79
4.2 Remissyttranden	81
5. Dimensionering, resursbehov och kostnader	86
5.1 Kommittén	86
5.2 Remissyttranden	89
6. Anslagsframställningar för budgetåret 1970/71	91
6.1 Musikaliska akademien med musikhögskolan: Utbildningskostnader	91
6.2 Musikaliska akademien med musikhögskolan: Undervisningsmateriel m. m.	93
6.3 Bidrag till vissa musikkonservatorier	93
7. Departementschefen	94

	sid.
7.1 Musikutbildningens uppgifter och struktur	94
7.1.1 Inledande synpunkter	94
7.1.2 Musikutbildning inom mellanskolan	96
7.1.3 Högre musikutbildning	100
7.1.4 Reformens genomförande	102
7.2 Utbildningsvägar inom yrkesutbildningen i musik m. m.	102
7.2.1 Utbildning av musikpedagoger	103
7.2.2 Utbildning av musiklejare	104
7.2.3 Utbildning av kyrkomusiker	105
7.2.4 Utbildning av musiker (instrumentalister, sångare, korister) ..	106
7.2.5 Utbildning av dirigenter och tonsättare	108
7.2.6 Utbildning av pianotekniker	108
7.2.7 Utbildning av talpedagoger	109
7.2.8 Kursverksamhet	109
7.2.9 Musikvetenskaplig utbildning vid universiteten	110
7.3 Den högre musikutbildningens organisation m. m.	110
7.4 Dimensionering och resursbehov	113
7.5 Anslagsframställningar för budgetåret 1970/71	115
8. Hemställan	115
Dansutbildning	117
1. Nuläge	117
1.1 Utbildning av dansare	117
1.2 Utbildning av koreografer och danspedagoger	117
2. Förslag	118
2.1 Utbildning av dansare	118
2.1.1 Utredningsmannen	118
2.1.2 Remissyttranden	119
2.2 Utbildning av koreografer	121
2.2.1 Utredningsmannen	121
2.2.2 Remissyttranden	121
2.3 Utbildning av danspedagoger	122
2.3.1 Utredningsmannen	122
2.3.2 Remissyttranden	122
2.4 Organisation och kostnader	123
2.4.1 Utredningsmannen	123
2.4.2 Remissyttranden	124
3. Koreografiska institutets anslagsframställning för budgetåret 1970/71 ..	125
4. Departementschefen	126